

ČASOPIS
RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI
ČESKOSLOVENSKÉ
V PRAZE

ROČNÍK XVII. — XVIII.
1945-1946

Redigoval:
PhDr Bohumír Lifka

V PRAZE 1947

NAKLADEM RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ

O B S A H

Černý, František: František Josef Řezáč, český spisovatel a politik	35—41
Krejčík, Ad. L., PhDr: Heřman Jenšík = Heřman Menšík = Heřman Záhodský = Heřman Příbyl = Heřman Záchodský = Heřman Jenšík z Ježova?	19—34
Lifka, Bohumír, PhDr: Historiograf české Ameriky Tomáš Čapek	50—58
Maršan, Robert, JUDr a PhDr: Příspěvky k rodopisným vztahům mezi zeměmi českými a Lucemburskem.	5—18
Petr, Jan, PhDr: Populační obrázek z jihočeského Doubska	69—78
Pilát, Ladislav: Rodokmen univ. prof. Dr Jaroslava Vlčka	59—68
Šavřda, Antonín: JUDr Čeněk Pinsker. K stému výročí narození	42—49
Štorm, Břetislav, Ing. Arch.: Heraldika a naše doba. (S 11 ilustracemi.)	79—85

*

Čikhart, Roman: Příjímí nejstarších obyvatelů města Tábora	86—88
Kolařík, Matěj, P.: Pohřbení v kostele v Sedlici (u Blatné)	100—101
Mejsnar, Karel: Dva šlechtické rody s přídomkem »ze Slavíkova« na rozhraní 17. a 18. stol. na Kolínsku	95—97
Navrátil, František: Zachovací a výhostní listy v archivu města Kamenice nad Lipou	97—98
Stádník Josef: Jména a příjmení lidu na bývalém panství Kladenském v XVI. a XVII. století	88—94
Šich, Bohuslav - Peřule, Adolf: Rod Františka Ondříčka	99—100

P Í S E M N I C T V Í

Barthel, Jan. Na paměť. 1947. (dbl.)	104
Ederer, Antonín: Bratr K. H. Máchy, železničář. 1946. (dbl.)	104
Jančík, Josef: Na toulkách Božích. Život a dílo Šeb. Kubínka. 1941. (Kil.)	105
Konůpek, Jiří: Předkové. Rodopisný essay. 1943. (B. Lifka.)	102
Koukol, Stanislav: Dopis z Plzně bratru do Kutné Hory. 1947. (B. L.)	103
Lány, Emil, JUDr: Knihy černé jinak smolné v Bystrém. 1946. (Z. Bičík.)	106
Milostí Panny Marie Svatohorské v obrazech. 1919. (Apa.)	105
Muk, Jan, Dr: Alois Landíras, probuzenecký knihtiskař. 1947. (F. N.)	103
Peisker, Jan, Dr. K 10. výročí úmrtí vydal Al. Dyk. 1947. (dbl.)	104
Sborník, Slovenský historický. IV. 1946. (Rud. Kryl.)	106
Volí, Miloslav, PhDr: Popis městských archivů v Čechách. 1947. (Z. Bičík.)	106

Z P R Á V Y

Archiv mlýna na Baštách u Starého Kolína. (K. M.)	108
Českobudějovické matriky opatřeny rejstříky. (K.)	111
Davidova z Rhonfeldu, Valerie, zemřela. (dbl.)	113
Gross, Hynek, archivář, zemřel. (K.)	113
K rodopisnému názvosloví. (B. L.)	107
K rodopisu Lhotských ze Ptení. (R. Cikhart.)	109
Krajanské spolky rodáků a rodopis. (—et—)	111
Krejčík, Adolf Ludvík, PhDr, sedmdesátníkem. (dbl.)	112
Markus, Antonín, PhDr, šedesátníkem. (dbl.)	112
Místopisný katalog Karla Slavíka v Olomouci. (Kil.)	111
Mrákovský farář E. Prukner. (F. N.)	112
Nejstarší matrika jistebnická. (R. Cikhart.)	109
Novotný-Kolenský, Vojtěch, prof., zemřel. (K.)	113
O pelhřimovských rodičích a dětech. (F. N.)	112
O úřednicích na červenořečickém zámku. (F. N.)	112
Potomek rodu ital. fysika Galvaniho na Moravě. (K.)	111
Rodopis velkých postav našich kulturních dějin. (dbl.)	114
Řečická papírna. (F. N.)	112
Salaba, Josef, PhDr, archivář a historik, zemřel. (K.)	113
Selský původ spisovatele Františka Vymazala. (V. Burian.)	110
Staré matriky ve Volyni. (F. N.)	112
Stránský Antonín, prof. PhDr, padl v revoluci. (K.)	113
Šafránek, Ludvík, zemřel. (Nsl.)	113
Špulíř z Jíter, Václav. (J. L.)	109
Táborský »Náš kraj« 1944. (H.)	111
Teplý, František, P., zemřel. (K.)	112
Vývod rodokmenu Jakuba Stárka. (F. N.)	112
Zdrobnělá příjmení. (Richard Hrdlička.)	107
(Zkratky přispěvatelů v oddílech písemnictví a zpráv: R. Hrdlička: H.; Dr Krajina: KM; Kratochvíl: Kil; K. Kryl: K.; B. Lifka: B. L., dbl.; F. Navrátil: F. N.; Jan Petr: —et—; Ad. Peřute: Apa.)	

C I T A C E

Jos. Šusta: Karel IV. Otec a syn. (1946.)	18
Jar. Stránský: Hovory k domovu. (1945.)	34
Jar. Koudelka: Pán na České řece. (1946.)	41
Dr Josef Hlouch: Pastýřský list ze 7. IX. 1947	58
Zd. Kalista: Cesty ve znamení kříže. (2. vyd. 1947.)	85
Růž. Pokorná-Purkyňová: Život tří generací. (1944.)	94
Karel Sezima: Z mého života. (Díl I. 1945.)	101

Z R O D O P I S N Ě S P O L E Č N O S T I

Z výboru: O obnovené činnosti	114
Rodokmeny pro archiv RS	115
Funkcionáři RS v r. 1947	115

R O D O P I S N Á H L Í D K A

Dotazy (č 329—346)	116—117
Odpovědi (č. 39, 60, 71, 174, 181, 187, 214, 222, 228, 254, 280, 291, 297, 300, 314, 317, 318).	117—119

JUDr a PhDr Robert Maršan:

Příspěvky k rodopisným vztahům mezi zeměmi českými a Lucemburskem.

(Na základě archivních studií v Lucembursku.)*

Lucembursko jindy a nyní. — Styky zemí našich s Lucemburskem stávají se intenzivními vlivem společné dynastie. — Dvořané a jiní hodnostáři, hlavně duchovní z Lucemburska v Čechách. — Přenášení jmen rodných rodinami panovnickými do cizích zemí. — Některé význačné rysy rodu lucemburského po stránce biologické. — Státní archiv lucemburský a bohatství jeho materiálu. — Nejdůležitější sbírky pramenů pro badání rodopisné v něm obsažené. — Rody šlechtické, držitelé lén, atd., které lze prokázati i v zemích našich v době 1306—1795. — Osoby českého původu objevující se v Lucembursku jako úředníci. — Bibliotéka a její rukopisné oddělení.

---

*) Přehled Dr Maršana, který mezitím (24. VIII. 1938) zemřel (srv. nekrolog Fr. Navrátila v ČRS IX.—X., 1937—38, s. 128.), byl obsahem přednášky, kterou konal autor po svém návratu ze studijního zájezdu do Lucemburku 25. X. 1930 v Rodopisné společnosti čs. (sr. i jeho stať »Za studiem českých pramenů historických v archivech lucemburských« v Časopise archivní školy XII., 1934, vyšlo 1936, str. 154—159) a jeho rukopis, otištěný nyní z redakčního archivu ČRS, nabývá opět aktuálnosti jednak jako naše vzpomínka na slavné přenesení rakve s ostatky českého krále Jana Lucemburského dne 26. srpna 1946 o 600. výročí jeho smrti z Castelli nad Saarou do města Lucemburku, kde byla uložena v katedrálním chrámu P. Marie, jednak u příležitosti vydání prvního svazku z nedokončené již trilogie Josefa Šusty o králi Karlu, »Karel IV. Otec a syn« na konci roku 1946, jehož četbou byly a budou v české veřejnosti mocně obnoveny vzpomínky a úvahy o době nejsilnějších osobních a státních vztahů mezi zeměmi českými a Lucemburskem, jehož obnovená samostatnost vděčí jako naše také světovému zápasu protiněmeckému posledních let.

B. L.

Ačkoliv prvním a nejdůležitějším předmětem studií mých v Lucembursku bylo pátrání po pramenech právních dějin země koruny české, přece jenom nezbytně narazil jsem i na památky historické z oborů příbuzných a zejména i z oboru *o p i s n ě h o*.

Státoprávní spojení Lucemburska se zeměmi koruny české počalo se, jak známo, zvolením Jana, syna císaře Jindřicha VII. lucemburského za krále českého roku 1310 a nastoupením Janovým na stolec lucemburský po časně smrti Jindřichově roku 1313. Spojení toto potrvalo tehdy půl druhého století.

Teprve r. 1461 uznán byl v Lucembursku za vévodu Filip Burgundský, aniž by král a stavové čeští k tomu byli svolili. Vědomí soudržnosti udržovalo se i potom ještě dosti dlouho, jak dosvědčují výmluvně dvě poselstva, vypravená k nám od stavů lucemburských ještě v letech 1477 a 1479 se žádostí, aby země opět přivtělena byla ke koruně české. Stavové čeští pak ještě roku 1526 před volbou Ferdinanda I., habsburského za krále mezi podmínkami volebními uložili mu závazek, aby se přičinil o vrácení Lucemburska ke koruně naší.

Lucembursko přešlo po rozdělení říše novoburgundské r. 1477 pod panství habsburské a sice španělské větve tohoto rodu a v letech 1516—1715 bylo součástí t. zv. Španělského Nizozemí. Po válce o dědictví španělské přechází území toto v držení Habsburků rakouských, a v letech 1715—1795 spojeno jest se zeměmi našimi opět vládou stejné dynastie, aniž by ovšem stal se pokus, obnoviti státoprávní svazek Lucemburska s korunou českou, jehož přetržení stavy českými nikdy uznáno nebylo.

Roku 1795 země opanována byla vojskem republiky francouzské a zůstala při Francii až do roku 1815. Na kongresu vídeňském sloučeno bylo království nizozemské s bývalým Nizozemím španělským, resp. rakouským v jediné království. Lucembursko tvořilo jednu z jeho provincií. Stav ten trval ovšem jen do roku 1830, kdy země výše zmíněné svrhují panství holandské a tvoří samostatné království belgické. Událost tato měla rozhodující vliv i na osudy Lucemburska. Dlužno připomenouti, že Lucembursko bylo od dob Janových daleko větší než nyní, zabírajíc plochu čtyřikrát takovou. Dnešní velkovévodství jeví se jen jako malý zbytek někdejšího panství dynastie, ze které vzešel Jan a jeho nástupcové. Některá území jižní ztracena byla roku 1659 mírem Pyrenejským a roku 1815 postoupeno Prusku několik okresů na východě.

Po odtržení Belgie od Holandska bylo při konečném uspořádání hranic r. 1839 Lucembursko rozděleno podle národností, a větší, francouzská část připojena k Belgii jakožto

provincie Luxemburk. Zbylá část, t. j. dnešní velkovévodství zůstalo do r. 1890 spojeno personální unií s Nizozemskem. Od roku 1890 jest samostatné pod vlastní dynastií; obyvatelstvo mluvívá německým dialektem těžce srozumitelným a řečí oficiální jest francouzština.

Dnes (t. j. 1938) má země kol 2600 km² a asi 300.000 obyvatel vyznání katolického. Země jest zámožná a kulturně vyspělá. — Dynastie lucemburská, která roku 1310 na trůn český dosedla, těší se dodnes v zemi největší vážnosti, jelikož povznesla ji na výši dosud nebývalou. Nejpopulárnější zůstává rytířská postava slepého krále Jana (Jean l'Aveugle), kterého dodnes se vzpomíná každoročně velkou národní slavností, zvanou »Schobermesse«.

A dnes také ještě na důstojném průčelí nádraží zříme medaillony s kamennými profily panovníků s námi společných: Jana, Karla, Václava, Sigmunda. V tom okamžiku vynořuje se před námi kus našich slavných dějin a zdá se nám, jako bychom byli přeneseni na chvíli na svou rodnou půdu.

*

Rodáci lucemburští, usedlí v zemích českých za doby vlády dynastie lucemburské v letech 1310—1437. Spojení Lucemburska se zeměmi koruny české pod společnou dynastií mělo v zápětí dosti živé styky nejen politické, ale i kulturní, zejména jevílo se to v usazování se občanů tamějších u nás.

Styky takové navázány byly přirozeně hned, jakmile nový král Jan s průvodem svým objevil se na půdě naší. Přímé doklady o tom z časů těch se sice nedochovaly, avšak záhy nacházíme je také.

Tomek (Dějepis města Prahy, I./566) přímo potvrzuje, že Jan Lucemburský když r. 1335 zavítal opět jednou do Čech a proti zvyku svému i s dvorem sídlil po několik měsíců v Praze, přivezl s sebou mnoho cizích dvořanů. Byli to Němci, ale není pochyby, že mezi nimi nacházeli se i příslušníci lucemburští; neboť Jan zemi tuto po celý život měl daleko více v lásce nežli Čechy a také tam se zálibou přebýval. Není vyloučeno, že již tehdy některý z lucemburských průvodců Janových v Čechách trvale se usadil.

Počínaje dobou Karla IV. máme zachovány určité zprávy o pobytu Lucemburčanů v našich zemích.

Karel IV. již r. 1349 u příležitosti krátké návštěvy hrabství lucemburského, kdež tehdy vedl vládu na místě nezletilého, polorodého bratra svého Václava, potomního vévody, udělil Lucemburským privilegium, že smějí se usazovati bezplatně

na Novém Městě pražském, roku předchozího Karlem založeném (viz P e l c l: »Karel IV.« 244—249). Zdá se však, že výsady této nebylo valně používáno.

Za to stávalo se, že leckterý rodák lucemburský ve službách králových v zemích našich a zejména v Čechách trvale se usadil a dosáhl někdy i vyššího úřadu, takže pamět jeho zůstala zachována pro potomní časy.

Nejvíce známe jich z doby Karla IV., a to především kněží. Že přišli přímo ve službách dvorských dokazuje, že mezi funkcionáři měst pražských lidé původu lucemburského doložení nejsou. Jména známe z pečlivých studií T o m k o v ý c h v V. dílu jeho velkého Dějepisů města Prahy. Mezi členy kapituly pražské připomíná se D ě p o l d z L u c e m b u r k a, kanovník pražský (1353—1362). Týž vystupuje jako arcijáhen žatecký již od r. 1349 a doložen jest vůbec již r. 1346 (viz Tomek, III., str. 139, V., str. 132, 139 a 180). Dále r. 1349 objevuje se J a n z L u c e m b u r k a jako kaplan dvorský (tamtéž V., 60). Roku 1401 zaznamenán jest J a n z L u c e m b u r k a (De Litzmburga) jako kanovník vyšehradský (tamtéž V., str. 60 a 185). Zdali je to táž osoba, Tomek nám nepraví, ale je to možné, jelikož duchovní nezřídka dosahovali značného věku. Jako významný hodnostář církevní objevuje se od r. 1342 M i k u l á š z L u c e m b u r k a, probošt v Sadské. Týž doložen jest už od r. 1326 do r. 1342 jako kanovník vyšehradský a mělnický s přídomek Efficax. Jako probošt v Sadské uvádí se do r. 1349 (viz T o m e k V., str. 59, 137, 139 a 179). Jest uváděn také výslovně mezi dvořany královskými (familiares domini regis).

Jako podmaršálek (submarschalcus) vystupuje r. 1359 až 1360 u dvora Karlova J a n s přídomek » B í l ý « z L u c e m b u r k a (tamtéž V., str. 56). Konečně z osob nižších hodností připomíná se mezi komorníky nebo sluhy královskými (camerarii, servitores) k r. 1355 T i l i c o z L u c e m b u r k a (tamtéž 53).

*

Jako i jinde a za jiných dob, tak i v zemích Lucemburky ovládaných a v sousedství zanášena bývají s panujícími rody do zemí cizích i jinak značně vzdálených křesťní jména, tam dříve u vladařů zcela neobvyklá, zcela tak jako jest to se stěhováním různých vzdálených příslušníků. Děje se to hlavně příbuzenskými a přátelskými styky panujících rodů.

Tak přenešeno bylo hned Janem do Čech jméno sice obecně běžné, ale do té doby v panovnickém rodě našem neobvyklé.

Jméno zdědili pak různí potomci Janovi, jako Jan Jindřich, markrabí moravský, syn Jan Zhořelecký a Jan Soběslav, patriarcha akvilejský, vnukové.

Karel IV., jak známo, jmenoval se původně Václav a jméno ono obdržel teprve ve Francii podle krále francouzského, Karla IV. (1322—1328), jenž mu byl kmotrem u biřmování. U panovníků našich ani u lucemburských dosud nikdo se tak nenazýval; za to ovšem bylo obvyklé v dynastii Karlovců, od nichž přešlo na krále francouzské a císaře římsko-německé. A tak se stalo, že jistým druhem denominace a potiori Karel, který u nás a v Lucemburku byl by se musel zvát Karlem I. i ve svých domácích zemích zve se Karlem IV.

Ještě zajímavější však jest za Lucemburků rozšíření našeho domorodého českého jména V á c l a v mezi panovníky v oblasti říše německé a v sousedství na východě.

Václavem nazván byl nejmladší bratr Karlův, syn Jana Lucemburského z druhého manželství jeho s Beatricí bourbonskou, princeznou z francouzského rodu královského, narozený v Praze roku 1337; po smrti otcově zdědil Lucembursko a v tamních dějinách objevuje se jako Václav I. Náš Václav IV., synovec jeho a nástupce v Lucembursku od r. 1383, byl tam Václavem II. Václava I. zvali francouzsky Wenceslas nebo také Vencelot a byl zároveň sňatkem svým vévodou brabantským.

Avšak nejen do Nizozemí vniklo křesťní jméno Václav za Lucemburků, nýbrž i do Německa, jak dosvědčuje nám existence Václava, kurfirsta saského (1370—1388). Jinak panovníků jména Václav jest několik v knížectvích slezských ve století XIV. až XVI. a jeden v Mazovsku, území to polském v první polovině století čtrnáctého.

V Německu a Nizozemí se po Lucemburcích Václavové jako panovníci již neobjevují. Jistou obdobu se jménem Václav, a to tím, že tu jde o slovanské jméno panovnické, zanešené přátelskými zvyky daleko na západ do prostředí národnostně zcela cizího, nacházíme již daleko dříve, na rozhraní století devátého a desátého. Je to vévoda lotrinský S v a t o p l u k, levo-boček krále Arnulfa, kterému tento roku 895 odevzdal ono vévodství a jenž zahynul v boji již roku 900.

Tento Svatopluk obdržel neobvyklé své jméno po Svatoplukovi velkomoravském, který byl jeho kmotrem.

Na západě psáno bylo jméno jeho Zwentibald i Zvendi-pulch; v této, třeba poněkud zkomolené formě shledáváme bývalou nosovku, z čehož vyplývá, že náš Svatopluk se pravděpodobně vyslovoval doma Sventipolk. Není to první případ, že v cizích jazycích zachovány staré formy slov od-

jinud přijatých, kdežto jazyk, od něhož pocházejí, zatím prodělává změny.*)

Jelikož se zabýváme vůbec panujícím rodem lucemburským, namanuje se nám abychom povšimli si ho s hlediska rodopisného i po stránce biologické, především, pokud se týče zevní podoby a charakteru.

Jelikož historii tohoto rodu poměrně dobře známe, jest nám možno usuzovati s dosti značnou jistotou, aspoň pro dobu od počátku 14. do poloviny 15. století.

Četné podobizny a obrazy dosvědčují na příklad přímo frapantní podobu Jana Lucemburského a Václava IV. Podobu Janovu do jisté míry zdědili ostatně i Karel IV. a Zikmund.

Po stránce povahové je věc poněkud složitější. Příznačnou vlastností Jana Lucemburského byla jak známo marnotratnost a lehkomyšlnost, jdoucí často do krajnosti; nejlepším toho dokladem byly neutěšené, ba bídné finanční poměry Janovy i jeho pozůstalosti. Naproti tomu synové Karel IV. a Václav Lucemburský byli po této stránce jeho pravý opak, jsouce šetrnými, ba přímo vzornými hospodáři. Naproti tomu žádný z nich nezdědil jeho dobrodružnost a prudkou bojovnost. U Karla IV. nepochybně převažovaly zde dobré vlastnosti zděděné po matce Elišce Přemyslovně, které podporoval její příklad.

Naproti tomu přímo nápadným dědicem Janových špatných vlastností byl Zikmund, který byl stejně marnotratný a lehkomyšlný a i jinak byl mu povahou dosti podobný; nebyl sice tak výbojný, ale dlužno mu přiznati přes to, že byl vrtkavý a nestálý, přece jen určitou dávku rytířskosti.

A úplně stejná svou marnotratností a lehkomyšlností byla Alžběta, dcera Jana Zhořeleckého, nejmladšího syna

---

*) Jsme-li již při křestních jmenech panovnických a jejich šíření, budiž hned připomenuto, že jméno Ferdinand, tak časté u panovníků habsburských od stol. XVI., ve střední Evropě do té doby se neobjevuje. Přišlo sem až z poloostrova pyrenejského, kde bylo obvyklým již odedávna. S vládou španělskou dostalo se zprvu do Itálie a počátkem XVI. století do střední Evropy. Bezprostředním vzorem byl Ferdinand Katolický; od něho přešlo jméno na vnuka jeho Ferdinanda, nar. 1503, který roku 1526 stal se králem českým a uherským. Od té doby zůstalo jedním z nejoblíbenějších pro panovníky rakouské a tudíž i krále a prince české z rodu habsburského. Podle jmen panovnických řídí se pak často nejen šlechta, ale i ostatní vrstvy obyvatelstva. O tom svědčí názorně na př. rozšíření jmen Fridrich a Vilém v Prusku. Sem spadá i náš Václav a uherský Štěpán, ovšem s tím rozdílem, že jsou nad to patrony katolických zemí. Hojně vyskytování se křestního jména Václav i mezi českými Němci vysvětluje se výhradně důvody náboženskými.

Karla IV. a tudíž pravnuka Janova. Václav IV. zastavil jí r. 1411. po smrti Joštově Lucembursko, nemoha jí vyplatiti hotově věno 120.000 zlatých. Alžběta po 30 leté vládě plně nesmyslného rozhazování a hýření přímo trestuhodně konečně roku 1441. za lehký peníz zašantročila vévodství Filipu Burgundskému a tím zavinila ztrátu země pro korunu českou na vždy.

Zajímavým zjevem v rodině Lucemburků jest Jošt, markrabě moravský, syn Jana Jindřicha moravského a vnuk Janův, který nejenom že zbytečně neutrácel, nýbrž byl přímým typem skrbíka. Zato ovšem byl bohatý, což bylo zjevem neobyčejně řídkým mezi panovníky doby jeho i pozdější.

Mezi Lucemburky, jak známe je od krále Jana, nehodí se Jošt ničím a převážily u něho naprosto vlastnosti zděděné odjinud.

*

Pokud jde o styky zemí našich s vévodstvím, nelze se nezmíniti o významné osobnosti tam zrozené, jejíž jméno v době o 200 let pozdější úzce spjato jest s dějinami našimi. Jest to jesuita Vilém Germain Lamormain, všemohoucí zpovědník císaře Ferdinanda II. Muž ten narodil se roku 1570 v obci La Moire Mennie a podle ní obdržel jméno, které Němci lidovou etymologií překřtili na Lämmermann. Obec ona leží v dnešní belgické provincii Luxemburg v Ardenách. Lamormain vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova r. 1590 v Brně a r. 1596 byl vysvěcen. Roku 1623 stává se rektorem koleje ve Vídni a příštího roku zpovědníkem Ferdinandovým. Později stal se provinciálem a zemřel r. 1648 ve Vídni. Jako zpovědník císařův uplatňoval nevšední vliv svůj hlavně tím, že panovníka neúnavně nabádal k ostrým opatřením proti kacířům, což stalo se osudným českým nekatolíkům v době pobělohorské, jak jest známo z dějin.

*

Přihlédněme nyní k pramenům lucemburským, které jsem studoval ve státním archivu velkovévodském a ve veřejné knihovně.

Státní archiv jest nad očekávání bohatý a přímo vzorně uspořádán. Kdo hodlá tam konati studie, dochází velmi ochotného přijetí a všestranné podpory.

Nalezneme tam množství dobře spořádaného a katalogizovaného materiálu pro všechny obory badání historického, a zejména též pomocných věd. Obrazují se tu zřetelně pestré dějiny zajímavé země, která přes exponovanou polohu mezi mocnými sousedy a na rozhraní světa románského a ger-

mánského dovedla si podnes zachovati, byť i se ztenčeným územím, přece jen svou samostatnost.

O pramenech rodopisných, chovaných v bohatém státním archivu lucemburském, třeba pověděti toto: Jako pramen pro badání o šlechtických rodinách usedlých v Lucembursku má zvláštní cenu obsáhlé rukopisné dílo ve státním archivu chované: *Pierret, Essai sur l'histoire du duché du Luxembourg et comté de Chiny*,*) o pěti dílech. Je to především díl III., zabývající se rody pocházejícími odtud, a to hlavně původu francouzského a španělského a jejich statky, erby, atd., a díl IV. (jejich privilegia a dokumenty).

Pravou zvláštností státního archivu tvoří t. zv. »Fonds Wervebé«. Jest to pozůstalost nejzasloužilejšího historika lucemburského, který vyznačoval se pílí přímo mravenčí a všestrannou činností. Fond tento záleží z velké řady svazků, obsahujících asi 180.000 lístků s hustě psanými záznamy. Záznamy ty vztahují se na veškerý obor historického badání. Pro obor rodopisný význam mají především svazky, zabývající se rody občanskými (35 fasciklů) a šlechtickými (dva fascikly).

Kromě toho je tu bohatý materiál, vztahující se ještě na držitele lén a pod. Význam přebohatých těchto zápisů jest ovšem v prvé řadě také místní, zejména pokud běží o rody občanské. U rodů šlechtických jsou poměry poněkud jiné. Pokud běží o sbírky archivu samotného, tu s hlediska rodopisného nevšedně zajímavá jest registratura »provinciální rady (Conseil provincial) z let 1544—1791. Rada tato zřízena byla roku 1531 Karlem V. a skládala se z guvernéra a 9 členů. Fungovala jako odvolací soud a zároveň jako sbor poradný ve věcech administrativních. Byla sice podřízena ústřední vládě nizozemské v Bruselu, avšak v rámci své působnosti byla samosprávným orgánem území lucemburského, tehdy značně většího než dnes.

Akta tato, chovaná pod označením »*La régence du Conseil provincial pour les commissions et patentes souveraines et les serments depuis 1544 à 1791*« (Č. Ř. LVII.), obsahují 13 svazků a kol 1900 čísel, naskrze to personalie; tak především otázky šlechtictví (povýšení a zkoušky pravosti), jmenování úředníků a jiných hodnostářů, jako předsedů, rady i jejich členů, generálních prokurátorů a jejich substitutů, notářů i nižších zřízenců (huissiers) soudních. Seznam osob zde se vy-

---

*) Chiny bylo hrabství, sousedící na jihozápadě s vévodstvím lucemburským a bylo r. 1364 vévodou Václavem I. zakoupeno od hrabat z Loozu. Obě území zůstala pak trvale spojena a vévodové lucemburští užívají od té doby také názvu hrabat z Chiny.

skytujících uspořádán je podle abecedy a obsahuje neméně než 64 tiskových stránek. Můžeme takto sledovati po dobu skoro 250 let rodová jména všech osob, jichž se příslušné záležitosti týkaly. Jsou to ovšem především příslušníci místní.

Po stránce národnostní lze říci, že se poměry vůči dnešku po celou dobu tuto valně nezměnily. Jako dnes (t. j. 1938), ještě převládají rozhodně občanská jména německá a skoro stejným počtem francouzská; něco jest flámských a výminečně nějaké španělské (připomínající dobu, kdy země tvořila součást t. zv. španělského Nizozemí). Kdežto registratura rady provinciální přes bohatost svou pro thema naše valného významu nemá, tím důležitější jest pro nás oddělení lén (pod značkou: *Aveux avec dénombrement des fiefs*; Č. ř. LVIII). Jsou tu registrovány akty slavnostních holdování a skládání slibů při převodech lén na nové držitele a zároveň upsána podstata jednotlivých lén a jejich změny. I pro tuto partii orientuje nás katalog v pořádku abecedním podle osob a míst, čímž umožněn rychlý přehled a usnadněno studium detailní. Výpočet obsahuje plných 72 tiskových stran. Nejstarší kusy datují se z počátku 14. století a sbírka pokračuje až do roku 1795, kdy dobytím Nizozemí nastolena republikánská vláda francouzská. S ní ovšem mizí lenní zřízení.

Oddělení lén zajímá nás nepoměrně více než registratura provinciální rady, po dvojí stránce: především jedná se tu o rody šlechtické, které měly trvalá jména mnohem dříve než rody občanské (máme tu zastoupeny některé již od XIV. století, tedy z doby přímé příslušnosti Lucemburska ke koruně české) a setkáváme se tu krom toho s rodinami i u nás nejen známými, ale přímo usedlými.

Již zběžná prohlídka přesvědčí nás o tom více než dostatečně a uvedu zde nejdůležitější podle pořádku alfabetského s datem, v které době jeví se rod doložen a beru ohled především na rody známé i v zemích koruny české a dále, kde jedná se vůbec o rod se jménem slovanským, což jest ovšem případ nepoměrně řidší. Při tom připojuji k povšechné orientaci u jednotlivých rodů poznámku, zda a kde lze o něm dovědět se bližších údajů; řídím se *Zibrtovou Bibliografií české historie* (díl I., odd. VI., str. 284—631, abecední seznam šlechtických rodin z Čech, Moravy a Slezska s udáním pramenů).

Boos-Waldeck (1682). Sr. Zibrt, l. c. č. 7059—7060.

Boos Waldek a Boos Waldek zu Montfort.

De Croy (1625), viz Zibrt č. 7824.

Dietrichstein (1681), Zibrt, č. 8279 a násl. a str. 252.

Fürstenberg (1673), Z. č. 9475 a str. 254.

Hohenstein (1632), Z. č. 11023, č. 20851, (Thun).

De Kokorzowa François Philippe (1761), Z. č. 12751 a 5123.

Löwenstein Wertheim et de Soleuvre, několik příslušníků v letech 1600—1760, Z.: Löwenstein-Wertheim-Freudenburg, č. 14292.

De Loutsch François Sebastien (1759). Z., č. 14378, 10113—14.

De Macka Jean (1546), Z., str. 450. Macek? (Sr. dále.)

Manderscheid, velká řada příslušníků počínaje rokem 1337 až do roku 1758, Sr. Z., č. 14639. (Sr. ostatně dále.)

Mansfeld (1604—1759), několik příslušníků, Z., č. 14659 a násl., také Colloredo, str. 317.

Metternich (v l. 1561—1700), rovněž několik členů, Z., č. 14983.

De Pouilly, několik členů v l. 1571 až 1624, sr. Z.: Mensdorff Pouilly, č. 14942.

Reifferscheid od r. 1306 registrován s pokračováním Salm-Reifferscheid do r. 1759, Z., č. 17498, 18299. (Sr. o rodu tom ještě níže.)

Salm, 1551—1616, tři příslušníci, poslední z nich Salm de Neufchâteau, Z., č. 18297 a násl. 5577. Salm a Salm-Neuburg.

Schauwenburg, několik příslušníků v l. 1564—1760. Sr. Z., č. 19680. Z Šaumburku, spojitost rodu lucemburského s vymřelým tímto rodem moravským je ovšem málo pravděpodobná.

De Schmidbourg, dva příslušníci z r. 1571 a 1624. V. Z., č. 19973, ze Šmídburka.

Schwarzenberg, tehdy ještě baron k r. 1610. Z., č. 20493 a násl. 5723.

Stolberg, několik členů doloženo v l. 1545—1600, pak opět 1759 a 1760. Z., č. 19240.

De Villers Masburg k r. 1759. Sr. Z., č. 14504.

Waldeck k r. 1600, Z. č. 21410 a Boos (shora), rod původem hessenský.

Ze jmen těchto nepopíratelně české jest Kokorzowa z českého rodu Kokořovců z Kokořova. Rod tento byl velmi starobyklým rodem českým. Příslušník jeho Ferdinand Hroznata, povýšený r. 1680 do stavu hraběcího († 1708) mohl se pochlubiti více než šestnácti urozenými předky. Zmíněný zde František Filip pochází z linie pobočné, poněvadž nevyznačuje titulu hraběcího.

Nositel jména toho objevuje se teprve roku 1761 s řadou jiných jako spolumajitel panství Niederauwen. Jelikož záznam

pochází až z doby tereziánské, není pochyby, že zmíněný nabyl onoho majetku sňatkem nebo dědictvím až v době oné.

Z rodů výše uvedených, zejména pokud pocházejí z Lucemburska neb z bližšího okolí nejstarším jest nesporně rod *Reifferscheidů*, doložený Janem již roku 1306 (nejstarší letopočet z celého oddělení lén), kdy skládá slib věrnosti za panství Hillersheim. (Kolébka rodu, panství Reifferscheid, nachází se u nedaleké Koblence v dnešní něm. provincii porýnské.) Členů rodu toho jest pak tímtež způsobem prokázáno ještě více ve stol. XIV., jeden z nich, rovněž zvaný Jan, uzavírá mír s Václavem IV. jakožto králem římským (Roi des Romains) dne 12. října 1385. Rod získal roku 1416 i hrabství *Salm* (sr. níže) a nazývá se dále *Salm-Reifferscheid*. Pod jménem tím objevuje se mezi držiteli lén lucemburských až do konce století osmnáctého, kdy lenní zřízení bylo ve Francii zrušeno. Rod sám trvá dále a dosáhl říšské bezprostřednosti. Příslušníci jeho byli usedlí v Německu i Rakousku, v Čechách a na Moravě usadil se Mikuláš hrabě *Salm-Reifferscheid*, vojevůdce císařský (1459—1530), jehož potomstvo se udrželo až do posledních let.

Velmi pravděpodobně původu českého je též František Šebastian de *Loutsch*, který skládá slib věrnosti a poddanosti za panství *Arsdorf* roku 1759.

Jelikož jméno toto s hláskou *č* (zde objevuje se v německé transkripci, *tsch*) nedá se odvoditi ani z němčiny neb flámštiny), a tím méně z francouzštiny nebo španělštiny, lze nositele jeho pokládati s velkou pravděpodobností za potomka rodu z *Louče*, registrovaného, jak uvedeno, v seznamu *Zíbrtově*.

I on dostal se do Lucemburska patrně teprve za Marie Terezie ve službách civilních nebo vojenských.

Zajímavo však je kromě toho, že jméno *Loutsch*, jinak velmi vzácné, udrželo se v Lucembursku až po dnešní den, třebaže zbaveno přídomku šlechtického. Tak mezi publicisty, kteří v létech nedávno minulých zabývali se událostmi první světové války, vystupuje Lucemburčan *Hubert Loutsch* a ve hlavním městě nacházíme i obchodní firmu téhož jména.

Českého původu mohl by býti také výše zmíněný *de Macka*, ovšem že k bližšímu zjištění bylo by třeba speciálních studií.

Rod *Salmů* rovněž výše zmíněný, pochází přímo z *Lucemburska* a sice z nynější belgické provincie tak nazvané. *Salm* jest městys v *Ardennách*, kdež dodnes jest zřícenina téhož jména. Rod jest prastarý, neboť odvozuje svůj původ až z X. století. Dědil se od r. 1158 ve dvě linie, z nichž

mladší vymírá po meči r. 1416 a statky její dědí hrabata z Reifferscheidu.

Rod Schmidburgů jest též původu nedalekého. Nazýval se plným jménem Schenk von Schmidburg, jest prokázán již od XIV. století a pocházel z Trevírska. Jméno Schenk měl odtud, že zastával úřad číšnický. Do Čech dostal se teprve roku 1793, kdy nabývá zde inkolátu a potvrzení baronství.

Manderscheidové jsou mezi držiteli lén lucemburských po Reifferscheidech rodem nejstarším (již od roku 1337) a krom toho i nejčastěji se vyskytujícím. Obec, odkud pocházejí, leží rovněž v krajině trevírské v bývalém pruském kraji Wittlich, těsně na hranicích lucemburských jak byly před rokem 1815. Manderscheidové stali se říšskými hrabaty a vymřeli po meči r. 1780. Pro nás zajímavé jest, že členem rodu tohoto byl pražský arcibiskup Gustav Mauric z Blankenheimu a Manderscheidu, který roku 1741 po dobytí Prahy vojskem bavorsko-francouzským před hradem v čele duchovenstva slavnostně vítal vítězného pretendenta koruny české, kurfürsta bavorského Karla Albrechta a za to přivodil si několikaletou nemilost královny Marie Terezie. Doklad toho, jak smutně to tou dobou s vyhlídkami jejími asi vypadalo. Arcibiskup tento koupil pak od Šternků r. 1763 panství Dobřejovice v okrese Jílové; po něm přezváno bylo Manderscheid a nový název ten zapsán i do desk zemských.

Rodopisný materiál pro thema naše významný nalézá se také ve sbírce označené »*Chartes et titres divers*« (v kapitole XLIX. oficiálního katalogu). I zde materiál jest uspořádán alfabetycky podle osob a míst.

Mezi jmény tamními objevuje se de Bilki — jméno nesporně české, třeba že zkomolené. Jedná se nepochybně o příslušníka rodu Bilských z Bilska, jinak Bělských z Bělý, resp. Bielsky von Bielitz (sr. Zíbrt, I, c., č. 6759, 6791 a 6834).

Slovanské jest také určité jméno Šterpenick, patrně jihoslovanské. Nositelé obou jmen octlí se v Lucemburku teprve v době habsburské v 18. století nejspíše ve službě vojenské neb civilní.

Zmínky zasluhuje, že zde také vyskytuje se rod Schwaizenberků.

Oddíly právě vyjmenované mají nejdůležitější materiál pro studium speciálně rodopisné. Avšak vedle toho narážíme při studiu i všude jinde na údaje, mající vztah k rodopisu a leckde i na takové, které týkají se přímo styků zemí našich s Lucemburskem. Je to z pochopitelných důvodů hlavně v dobách, kdy mělo oboje území společnou vládu

(1313—1437 a 1715—1795), jak plyne ostatně již z toho, co jsme dosud uvedli. Na doklad následujž aspoň jeden zajímavý příklad a sice pan Půta z Častolovic.

Je to český pán starého rodu, který byl Václavem IV. koncem r. 1384, když byl zdědil Lucembursko po svém strýci vévodovi Václavu, jmenován náměstkem s titulem nejvyššího hejtmána. (Viz Palacký, II. 378.)

Zjistil jsem působení jeho z listiny ze dne 12. října 1385, kdy uzavírá jako zástupce králův dohodu s pány Reinhardem a Janem z Burscheidu, prohlášenými za zemské škůdce. Půta (zvaný též Póta) objevuje se tu ve zkomolené formě Pothen van Castelwitz. Úřadování jeho v Lucembursku však dlouho netrvalo.

*

V Bibliothèque nationale (80.000 sv. a přes 260 rp.), jediný kus, ve kterém nalezl jsem aspoň něco málo bohemikálně rodopisného, byl: *Dictionarium heraldico-genealogicum, in hunc ordinem et usum redactum ab Antonio Ungeschicht ab anno 1760*. Je to bohatá snůška, obsahující 15 svazků a záležející z rukopisů a výstřižků ze starších spisů tištěných. Jsou tu zastoupeny zejména znaky i podobizny význačných šlechtických osob z různých dob a mezi nimi nalezl jsem aspoň některé, které mají určitý vztah k zemím našim. Uvedu je v pořádku abecedním, podotýkáje ihned, že jsou velkou většinou z Prahy z doby Rudolfa II., takže jedná se očividně o význačné šlechtice-hodnostáře, blízké dvoru.

U jmen zde nalezených řídil jsem se touže methodou, jako v archivu a pátral jsem především, zda jde o příslušníka některého rodu i v zemích našich usedlého a dále, kde objevovalo se, že rod mohl by býti slovanský neb aspoň slovanského původu.

S hlediska tohoto zjistil jsem určitý počet jmen:

1. Geiscofler in Gailenbach Zacharias (v Praze r. 1595). Rod tento objevuje se v seznamu Zíbrtově na str. 352 pod názvem Geitzkhoffer von Gailenbach a Geizhoffer von Geilenbach (č. 9618).

2. Grünputzel et Strachau baro, doložen v Praze r. 1595 a Grünputzel Hoffman Adamus liber baro. U Zíbrta na str. 359 (č. 10085), rod Grünbühel von Hoffman und Strechau.

3. Heritsch in Thurn und Pachenstein. Jméno poukazuje na slovanský původ, rod tento však ze Zíbrtova seznamu mezi českou šlechtou prokázán není. Není ostatně vyloučeno, že jméno to jest zkomoleno a znělo Hořic,

což by poukazovalo na rod z Hořic neboli Hořický z Hořic, o němž Zíbrt č. 11205, 11206 a 5012.

4. Hohenwart zu Messenpach, Hans Basilius (1594), rod jest původem bavorský. U Zíbrta pod č. 11027 doložen pouze Hohenwart bez přídomku.

5. K o l u p e c k N e m r o d. Jméno ani v této, ani v podobné formě se u Zíbrta neobjevuje, jest však nesporně slovan-ské. (Snad Holoubek?)

6. Miltitz, Ernestus Wilhelm (1585 a 1594). Sr. Zíbrt č. 15096 a 97. Miltický z Miltice i Miltic, známý rod, odvozující původ svůj od hradu Scharfenberka u Míšně.

7. Puttner von Kunitz. Sr. Zíbrt, č. 13460, z Kunic.

8. Saurau Honorius, Zíbrt, č. 18346, rod Saurau.

9. Schütz Hans (1593). Zíbrt, č. 20409—12. Schütz z Drahenic, Schütz von Lepperhan, Schütz z Modřických.

10. V o n S t o r c h. Zíbrt, č. 20362 a č. 5710 »vom Storche«.

11. Z pozdější doby (1765) prokázáno jméno se slovan-ským přídomkem Tammeler von Uechtritz. Zíbrt, č. 21246. Uechtritz, Uchtritz bez předchozího jména Tammeler, rod původu saského.

*

Budiž ještě připomenuto, že archiv lucemburský skýtá velmi hojnou kořist také pro studia z oboru sfragistiky, jelikož listiny zachované v originále opatřeny jsou četnými zajímavými pečeti ve většině případů dobře zachovanými. To stůž zejména také o pečeti listin z doby dynastie lucemburské.

„Stejně jako přijal od mladých let nejhutnější podněty z ro-mánského ovzduší Francie a Italie, dovedl se rychle vžít jako říšský kníže do německého světa, češství svého mateřského původu učinil však rovněž velmi ozvučnou strunou svého duševního života a stalo se mu zároveň širokou branou pro včlenění ostatních slovanských plemen do obecného kruhu křesťanského společenstva.“

Josef Šusta o královi Karlovi v IX. kapitole, str. 434
knihy „Karel IV. Otec a syn 1333-1346.“ (1946).

PhDr. Ad. L. Krejčík:

Heřman Jenšík — Heřman Menšík —

Heřman Záhodský — Heřman Přibyl — Heřman
Záhodský — Heřman Jenšík z Ježova?

(Kus rozrodu křtěnovické větve rodu rytířů Jenšíků
z Ježova.)

Podle dostupného mi rodopisného materiálu v deskách zemských, knihách svobodnických a matrikách chotovinských, chýnovských, janovských, mladovožických, načeradeckých, novoveských, oldřichovských, pacovských, pohnáneckých a vrcholtovických, jakož i berní rollly z r. 1654 a příznávací tabely svobodníků v Dolních a Horních Hrachovicích z r. 1676 a 1713 byli prarodiči křtěnovické větve jinak početného a rozvětveného rodu rytířského rodu Jenšíků z Ježova, kteří měli »na štítě bílém (modrém?) jelena své barvy, jenž má hrdlo prořazené mečem se zlatou rukovětí a krvácí, nad helmem pak totéž znamení,¹⁾ ale jen poloviční,« manželé Karel Jenšík z Ježova a Dorota bohužel neznámého dívčího příjmení.

Pan Karel Jenšík z Ježova držel po svém otci Jenšíkovský dvůr v Křtěnovicích,²⁾ proto jmenují jej křestní matriky mladovožické pro Novou Ves »pan Karel Jenšík z Ježova nyní v Křtěnovicích zůstávající« v křestním zápisu dcery Kateřiny³⁾ a v křestním zápisu dcery Anny Marie r. 1662 dávají mu výslovně titul »urozený pán.«⁴⁾ »Rytířem« zове nebožtíka Karla Jenšíka z Ježova oddací zápis Anny, dcery jeho, oddané dne 20. února 1683 Janu Schillerovi, synu Mikuláše Schillera, měštění-

---

¹⁾ Srv. AUG. SEDLÁČEK »Českomoravská heraldika«, II., 142.

²⁾ DZ 252 H 13 zápis ze dne 9. III., 1701 praví výslovně, že Karel i nejménovaný jeho otec »od 70 let (tedy as od r. 1630) po předcích drželi dvůr Jenšíkovský ve Křtěnovicích«.

³⁾ Křestní matrika mladovožická z let 1650—1656 k datu 10. ledna 1652.

⁴⁾ Tamtéž v matrice křestní z let 1653—1687 k datu z ledna 1662.

na města Miličína.⁵⁾ Z manželství Karlova s Dorotou pošly mimo to děti:^{6a)} Matěj, křtěný 2. února 1656, Eliška, křtěná 6. března 1658, Kašpar Pavel, pokřtěný 6. ledna 1660, který se oženil dne 3. února 1687⁶⁾ s Ludmilou Sádlinkou z Vražného. a Jan Jáchim, křtěný dne 10. dubna 1664, který s Annou Kateřinou Sobětickou ze Sobětic⁷⁾ měl tři potomky. Byli to Terezie Marie Polyxena narozená dne 19. října 1689, a dva synové Ferdinand Antonín a František Ignác, křtění dne 26. listopadu a dne 1. července 1699.⁸⁾ Dětem Karlovým obyčejně při křtu kmotrovali mladovožický hejtman Ondřej Koblic, jeho manželka Alžběta Koblicová a někteří jiní panští úředníci.

Po smrti otce Karla Jenšíka z Ježova, zemřelého před 10. únorem 1681, — kdy zemřela matka Dorota, nebylo mi možno zjistiti — rozdělili se asi tři pozůstalí synové Matěj, Kašpar Pavel a Jan Jáchim o »dvůr od starodávna Jenšíkovský řečený ve vsi Křtěnovicích«, neboť z deskových zápisů z 8. května 1704⁹⁾ a z 14. prosince 1704¹⁰⁾ jest patrné, že jedním dílem, t. j. třetím, vládl tehdy nejstarší syn Karlův a Dorotín »urozený a statečný rytíř pan Matěj Jenšík z Ježova a na dvoře dílu třetího od starodávna Jenšíkovského řečeného ve vsi Křtěnovicích«, kdežto na dvou dílech téhož dvora vázla pohledávka 2000 zl. rýnských ve prospěch Anny Kateřiny Jenšíkové, rozené Sobětické ze Sobětic, vdovy po Janu Jáchymovi Jenšíkovi z Ježova, o kterém již deskový zápis z 9. března 1701¹¹⁾ mluví jako o mrtvém.

Nejstarší syn manželů Karla a Doroty Jenšíkových z Ježova Matěj, narodil se v Křtěnovicích a byl pokřtěn, jak jsme výše řekli, dne 2. února 1656 v Mladé Vožici. Kdy, kde a s kterou pannou neb vdovou se oženil, nedovedeme říci, právě tak jako nemohli jsme zjistiti, kdy a kde se narodily jeho děti Ondřej, Jan, Mikuláš, Heřman, synové, a dcery Marie Magdalena a Anna, poněvadž příslušná novoveská matrika z let 1670—1685

⁵⁾ Dnes ztracená oddací matrika novoveská, již užil ještě Aug. Sedláček a zachoval zápis o svých cestách v Státním ústavu historickém.

^{6a)} Křty těchto dětí v mladovožické matrice z let 1653—1687.

⁶⁾ Oddací matrika novoveská; ženich jmenován »Pavel Jenšík z Srabov«.

⁷⁾ Oddací matrika chotovinská udává za den oddavek 3. listopad 1686 a jmenuje ženicha Jana Jenšíka z Ježova a na dvoře v Křtěnovicích a nevěstu pannu Annu Sobětickou z Sobětic. Podle Aug. Sedláčkova výpisu z matrice janovské byl 15. července 1685 »levans Johannes, filius relictus Caroli Jenšík ex Křtěnovic«.

⁸⁾ Tyto tři křty čtou se v křestní matrice novoveské z let 1687—1716.

⁹⁾ DZ 496 M 1'—3 v archivu min. vnitra.

¹⁰⁾ DZ 496 L 40 v archivu min. vnitra.

¹¹⁾ DZ 252 H 13 v archivu min. vnitra.

jest ztracena. Jen z deskového zápisu svobodnické knihy LL 7 A 65 ze dne 31. května 1715¹²⁾ a z oddacích matrik fary v Nové Vsi u Vožice a děkanství v Chýnově můžeme doložit oddávky všech těchto potomků Matějových až na Mikuláše, jak povíme při líčení rozrodu Matějova.

Podle zápisu LL 3 N 10 byl urozený pan Matěj Jenšík z Křtěnovic, který se již v zápise z 10. února 1681 jmenuje »Matějem Příbylem jinak Jenšíkem z Křtěnovic«, přítomen dne 12. dubna 1689 prodeji dílu živnosti Vavřince Ježovského Adamu Vodičkovi ve vsi Sedlečku. Dne 9. února 1690 vedle jiných osob šlechtických svědčil při křtu Matěje Václava Hovorky z Křtěnovic.^{12a)}

»Urozený a statečný rytíř pan Matěj Jenšík z Ježova a na dvoře dílu třetího od starodávna Jenšíkovského řečeného« žil ve vsi Křtěnovicích až do roku 1704, kdy dne 14. prosince prodal »urozenému a statečnému rytíři panu Vrat(is)lavovi Mathiseusovi z Hostině dědictví své zpupné a žádnému v ničem nezávadné, totiž třetí díl téhož dvora Jenšíkovského od starodávna tak řečeného ve vsi Křtěnovicích« za 1500 zlatých rýnských.¹³⁾ Prodejem tím získaných peněz užil náš »urozený a statečný rytíř pan Matěj Jenšík z Ježova« as k vybavení dcer, splátce dluhů a dne 2. prosince 1706 ke koupi »půl živnůstky, ač dosti skrovné« od svobodníka Mikuláše Dvořáka v Daměnicích za 360 zlatých rýnských.¹⁴⁾ Koupená půlživnůstka byla skutečně dosti skrovná, neboť prodávající Mikuláš Dvořák zanechal při ní »předně světnici, síň, komoru a maštel nové(ho) stavení a půl stodoly od druhé polovice starého stavení, k tomu více pět strychů žita, ječmene dva strychy, ovsa pět strychů, na zimu oseté všecko leta 1706, šest mandel žitné slámy, dva mandele ovesné, jeden mandel ječné a zelniště na polovici setí.«

Poslední vůlí ze dne 14. července 1712¹⁵⁾ ustanovil »urozený a statečný rytíř pan Matěj Jenšík z Ježova« na své živnůstce v Daměnicích, od Mikuláše Dvořáka, J. M. C. a kr. svobodníka koupené a nedopladené, »za plnomocného hospodáře a dědice svého syna vlastního pana Andresa Jenšíka i s jeho potomky budoucími« s povinnostmi, »aby což ještě pozůstane na té

---

¹²⁾ V archivu ministerstva vnitra.

^{12a)} Křestní matrika novoveská z 1687—1716.

¹³⁾ DZ 496 L 30—M 1' v archivu ministerstva vnitra.

¹⁴⁾ LL 6 L 1—2' v archivu ministerstva vnitra. Při tomto trhu byli přítomni rytíři Jindřich a Jan Vilém Jenšíkové z Ježova.

¹⁵⁾ O poslední vůli mluví zápis LL 7 A 65—65' v archivu ministerstva vnitra.

živnosti dluhů a jinším bratrům a sestrám vyplácel a práv byl a svého otce, pana Matěje Jenšíka, smrti dožil.»

Pan Matěj byl asi špatný hospodář, který byl nucen zbavit se svého otcovského dědictví, jak bylo již řečeno, a který i svou skrovnou půlživnostku daměnickou neuspěl do své smrti, která jej zastihla v době mezi 14. červencem 1712^{15a)} a 1. květnem 1715,¹⁶⁾ doplatiti tak, že na ní vázl nejen nedoplatek 82 zlatých, nýbrž i zašlého úroku z 82 zlatých za 44 zlatých 12 krejcarů, čili 126 zlatých 12 kr. Vedle požadavku dřívějšího majitele Mikuláše Dvořáka, který slevil ze svého nároku na úrocích 20 zlatých, zdělal pan Matěj další dluhy čeledínu, pohunkovi a kostelnímu poddacímu odlochovskému 4 zl., od Jana Přibyla, svobodníka v Daměnicích se vydlužil 17 zl. a od syna Jana Jenšíka z Čečkova 36 zl., čili celkem 163 zl. 12 kr.

Nejstarším synem pana rytíře Matěje Jenšíka z Ježova byl Ondřej, ženatý od 7. února 1702 s Annou Holubovou z Hrachovic¹⁷⁾ a jmenovaný »panem Andresem Jenšíkem« v tržové smlouvě ze dne 1. května 1715, již nápadníci dědictví »po nebožtíkovi urozeném a statečném rytíři panu Matějovi Jenšíkovi z Ježova« páni Jan Jenšík z Čečkova, Mikoláš Jenšík z Ježova a Heřman Jenšík z Hrachovic, vlastní synové Matějovi, prodali daměnickou živnostku za 300 zlatých rýnských Matěji Zdeňkovi, svobodníku z Daměnic.¹⁸⁾ Pan Ondřej (Andres) zplodil s manželkou Annou dívky Dorotu, narozenou dne 2. února 1705,¹⁹⁾ syna Kašpara Melichara, křtěného dne 24. prosince 1706,²⁰⁾ a druhou dceru Kateřinu, křtěnou dne 26. října 1711.²¹⁾ Prvorozenec páně Matějův byl stejně špatným hospodářem jako jeho otec, neboť nezplnil ani v nejmenším poslední vůli svého otce, »dluhů na živnosti (otcovské, na níž ustanoven plnomocným hospodářem) ani jinším bratrům a sestrám nevyplácel a práv nebyl, nýbrž ještě víc a víc dluhů přidělal.«²²⁾ Výše zmíněná specifikací neb sepsání dluhů po nebožtíkovi panu Matějovi Jenšíkovi vypočítává ještě dluhy přidělané hos-

---

^{15a)} Datum poslední vůle v LL 7 A 65—65' v archivu ministerstva vnitra.

¹⁶⁾ Datum »specifikací neb dluhů po urozeném a statečném rytíři panu Matějovi Jenšíkovi z Ježova« v LL 7 A 67—69 v archivu min. vnitra. Úmrtí datum páně Matějovo není ani v matrice novoveské, kam byly tehdy Křtěnovice přifašeny, ani v matrice načeradecké, kam náležely farou Daměnice.

¹⁷⁾ Oddací matrika novoveská z let 1687—1716.

¹⁸⁾ LL 7 A 65—67' v archivu min. vnitra.

¹⁹⁾ Kniha křtící novoveská z let 1687—1716.

²⁰⁻²¹⁾ Výpisy Aug. Sedláčka z křtící matriky fary v Načeradci v Státním ústavě historickém v Praze.

²²⁾ LL 7 A 65' v archivu min. vnitra.

podárem panem Andrešem Jenšíkem: »Od pana Matěje Zdenka, JMC a král. svobodníka v Daměnicích vydluhuje se 46 zl., od pana Jana Příbyla, JMC a král. svobodníka ve vsi Daměnicích vydlužil se 17 zl., panu Václavovi Staňkovi, JMC a král. svobodníku v Daměnicích dluhů 1 zl. 59 kr., panu Jiřímu Brožovi, JMC a král. svobodníku v Daměnicích dluhu 1 zl. 29 kr, JMC kontribuci zůstal za 1715 rok 1 zl. 39 kr; pan Andres Jenšík udělajíce dluhů na té živnosti v 68 zl. 2 kr.²³⁾ zůstává všeho dluhu na té živnosti zdělaných v jedné sumě 231 zl. 14 kr.«²⁴⁾ Tento soupis dluhů na živnosti daměnické byl proveden v Pazdírkově Lhotě dne 1. května 1715 v přítomnosti vlastních synův a dcer po nebožtíkovi panu Matějovi Jenšíkovi z Ježova, totiž pana Jana Jenšíka z Čěčkova, pana Mikoláše z Ježova, pana Heřmana z Hrachovic, pana Martina Františka Borkovce, JMC a král. svobodníka ze Křtěnovic a Čěčkova, švagra jejich vlastního (manžela Magdaleny?) a pana Jiřího Stranka (správně Straňáka), JMC a král. svobodníka z Hrachovic (Horních), švagra jejich vlastního (manžela dcery Marie).²⁵⁾ Proč při této pořádnosti nebyli přítomni pan Ondřej (Andres) Jenšík a třetí švagr vlastní, manžel dcery Anny Jakub Říha z Dědic, není v listině ani slůvkem zmíněno. Výsledek pozůstalostního řízení, skončivšího prodejem daměnické živnůstky svobodníku panu Matějovi Zdeňkovi v Daměnicích za 300 zl. vydal pro všechny nápadníky po nebožtíkovi panu Matějovi Jenšíkovi, syny i dcery, částku 68 zl. 46 kr. tak, že na hlavu nepřišlo ani 9 zl. 50 kr.

Druhým synem pana Matěje z Ježova byl Jan z Ježova, »urozený pán nyní na JMC a král. dvoru svobodným ve vsi Čěčkově,«²⁶⁾, »pan Jan Jenšík z Čěčkova, vlastní syn nebožtíka pana Matěje Jenšíka,«²⁷⁾ jak jeho jméno a titul čteme v knihách svobodnických. Přiženil se na svobodnický grunt Borkovců v Čěčkově, pojav za manželku dne 17. listopadu 1700 Marii (Magdalenu), dceru zesnulého Jiřího Borkovce v Čěčkově.²⁸⁾ Jan byl lepší hospodář než jeho bratr Ondřej, pan Andres, neboť již dne 20. května 1708 přikoupil k Borkovské živnosti od Karla Bromovského, svobodníka ve vsi Čěčkově živnůstku za 350 zl. rýnských, hotově vyčtených.²⁹⁾ K živnůstce ná-

²³⁾ Úhrn tento jest o 5 kr. menší než součet podrobně vyčtených dluhů.

²⁴⁾ LL 7 A 68' v archivu min. vnitř.

²⁵⁾ LL 7 A 69 v archivu min. vnitř.

²⁶⁾ LL 7 H 9—9' v archivu min. vnitř.

²⁷⁾ LL 7 A 65—69 v archivu min. vnitř.

²⁸⁾ Oddací matrika novoveská z let 1687—1716.

²⁹⁾ LL 7 B 1—3' v archivu min. vnitř.

leželo podle tržové smlouvy »pole první strana »Na oboře« pod 5 strychů, pole »V netušili« pod 3 strychy, k druhé straně pole »Na skále« pod 7 strychů, pole »Na slepičce« pod 2 věrtelce, třetí strana pole »Ušídí ti« pod 4 strychy, pole, »U Černínu« pod 2 strychy, pole »Na kratinách« pod 1 strych, pole »U mouřenína« pod 1½ věrtelce, louka »V netušili«, palouk »Ušídí ti«, louka »Žlábek«, »Maceška«, pastviště »Přední kus«, sad pod stavením, zahrádka před vraty, item zahrádka vedle dvorce ležící, přede dvorem plac s haltýřem a rybníčkem k společnému užívání s Jiříkem Jenšíkem, stodoly půl, však bez půdy, toliko svršek a na témž place místo pro stodolu před vraty a dvorem pana kupujícího se vykazuje, kdyby se srovnati nemohli. Item les pod hospodou Mouřenínem od Žlábků, item les »Dolejší kus«, kus rybníka pana Vostromějského, les nad loukou Jenšíkovou až ke kruntům Vodlochovským, les vedle silnice, item rybník »V netušili« k společnému užívání s panem Vostromějským a Jiříkem Jenšíkem a nad týmž rybníkem pod polem ten plac pro pastvu k společnému užívání s Jiříkem Jenšíkem.«

O dva roky později mohl »urozený pán Jan Jenšík z Ježova na svobodném dvoru ve vsi Čechově« půjčiti svobodníku Janu Kovářů jinak Krejčímu z Žinic 100 zl. rýnských.³⁰⁾ V květnu roku 1715 zúčastnil se »pan Jenšík z Čechova« s ostatními nápadníky po nebožtíku panu Matějovi Jenšíkovi, urozeném a statečném rytíři, jednání úřadu fiskálního prokurátorství v království Českém o trh živnostíky daměnické.³¹⁾

Z manželství Janova s Marií Borkovcovou známe bezpečně synka Františka Antonína, narozeného dne 31. srpna 1704.³²⁾ Smíme-li zařaditi do rozrodu týchž rodičů výpisy Aug. Sedláčka z matrik vrcholtovických, což podle porovnání mezi Mařenou, vdovou po panu Janovi Jenšíkovi z Čechova, a jejími syny Matějem, Jakubem, Janem a dcerou Mařenou³³⁾ směle můžeme učiniti, rozmnožíme pošlost Jenšíků z Čechova o Matěje, svobodníka v Čechově, který se dne 7. února 1730 oženil s Dorotou, dcerou Václava Zemana ze vsi Slavína,³⁴⁾ o Jakuba, jinak neznámého, o Jana, který jako syn zesnulého Jana Jenšíka z Čechova oddán byl dne

³⁰⁾ LL 7 H 9—9' v archivu min. vnitra.

³¹⁾ Viz výše str. 23.

³²⁾ Křtící matrika novoveská z let 1687—1716.

³³⁾ LL 9 W 21. v archivu min. vnitra.

³⁴⁾ Výpis Sedláčkův z oddací matriky vrcholtovické v Státním ústavě historickém v Praze.

19. listopadu 1737 s Ludmilou, dcerou Jakuba Ševce z Žinic.³⁵⁾

Ze Sedláčkových výpisů dovidáme se též o úmrtí a stáří manželky Jana Jenšíka z Čečkova, neboť nám vypsal z vrchol-tovické úmrtní matriky zápis: »Magdalena, vidua post de-functum Johannem Jenšík ex pago Čečkov, obiit 23. decem-bris 1736 aetatis 55 annorum«.³⁶⁾ Byla-li Magdalena, v českých zápisech Marie neb Mařena, rodem Borkovcova při své smrti 55 let stará, narodila se tudíž asi roku 1681. Poněvadž zemřela jako vdova po nebožtíku Janovi Jenšíkovi z Čečkova, musil týž zemřít před 23. prosincem 1736.

Třetím synem Matějovým byl Mikuláš, kterého známe pouze ze zápisu knih svobodnických³⁷⁾ o trhu daměnické živ-nůstky páně Matějovy ze dne 1. května 1715, kde se jmenuje mezi vlastními syny Matějovými a podpisuje listinu jménem »Mikoláš Jenšík z Ježova«. Z tohoto podpisu soudím, že Mi-kuláš byl tou dobou jednak neženat, jednak že nesesedl jako ostatní bratři na vlastní živnosti, pročež užíval jen svého ro-dového přídomku »z Ježova«.

Ze tří dcer páně Matějových nejstarší Marie vdala se dne 23. listopadu 1694³⁸⁾ za svobodníka Straňáka v Horních Hra-chovicích, Magdalena měla snad za muže Martina Františka Borkovce, svobodníka ze Křtěnovic a Čečkova, a nejmladší Anna oddána byla dne 24. listopadu 1699 s Jakubem Říhou, svobodníkem z Dědic.³⁹⁾

Nejmladším ze synů »urozeného a statečného rytíře pana Matěje z Ježova« byl čtvrtý syn Heřman, kterému asi kmotro-val z matrik novoveských známý nám rytíř Heřman Šiška z Jamolic, v Křtěnovicích zůstávající — odtud jinak v rodě i v matrikách té doby řídké křestní jméno Heřman! Zápis křtu nelze ovšem jako u ostatních dětí páně Matějových doložit, poněvadž, jak již bylo řečeno, z kritické doby 1670—1685 jsou novoveské matriky, kam tehdy farou Křtěnovice patřily, ztraceny. A právě do těchto let, t. j. do roku asi 1681 bylo by položití narození a křtiny Heřmanovy, uvážíme-li údaj chý-novské úmrtní matriky, že zemřel ve stáří 36 let a byl pohřben 4. března 1717.⁴⁰⁾

Heřman podobně jako jeho starší bratr Jan hleděl při ne-valném blahobytu svých rodičů zakotvit na výnosnější živ-

³⁵⁾ Tamtéž.

³⁶⁾ Tamtéž.

³⁷⁾ LL 7 A 65 v archivu min. vnitra.

³⁸⁾ Oddací matrika novoveská z let 1687—1716.

³⁹⁾ Oddací matrika novoveská z let 1687—1716.

⁴⁰⁾ Úmrtní matrika chýnovská, list A. tom. I z let 1672—1720.

nosti svobodnické a vyhledal si proto nevěstu v Horních Hrachovicích z živnosti Záchodské, pop. čís. 4, která podle berní role z r. 1654⁴¹⁾ měla vedle luk 36 strychů polí a odpradávná patřila svobodníkům Čenským, kteří po ní jmenování též Záchodští. Tak došlo ke sňatku, o němž čteme tento zápis: »Anno 1705 novembris 16 z Horních (H)rachovic potvrzení jsou v stavu manželském poctivý mládenec Heřman Menšík s poctivou pannou Kateřinou Čenskou v přítomnosti Ludvíka Koblice z Mladé Vožice a panny Mařenky Čenské. Sacerdos P. Petrus Lustig pro tempore indignus capellanus manu propria.«⁴²⁾ Jméno ženichovo jest jistě jen z přeslechnutí neb přepsáním se odávajícího kněze chybně zapsáno, jak vyplývá z dalších zápisů matrik chýnovských, a omyl tento se snadno vysvětlí, poněvadž běželo o osobu, ve farnosti ještě do té doby více méně neznámou. Nevěsta Kateřina Čenská, dcera Tomáše Čenského z Hrachovic a jeho manželky Kateřiny byla pokřtěna v Chýnově dne 21. listopadu 1688,⁴³⁾ byla při sňatku tedy 17letá. Družba Ludvík Koblec z Mladé Vožice jest doložen velmi často v době 1704—1718.⁴⁴⁾

Ačkoli manželé Heřman a Kateřina Jenšíkovi dali v Chýnově zapsati do křestní matriky své děti Magdalenu dne 1. března 1707,⁴⁵⁾ Annu dne 28. července 1709,⁴⁶⁾ Vojtěcha dne 23. dubna 1712⁴⁷⁾ a dvojčata Adama a Evu dne 9. dubna 1715,⁴⁸⁾ nejsou jako rodiče uvedeni příjmením Jenšíků, nýbrž slují po živnosti Záchodskými z Horních (H)rachovic při křtu Magdaleny a Anny, správně z Horních Hrachovic, leč s chybně psaným »Záchodský« při křtu Vojtěchové a s mylným údajem místním »z Dolních Hrachovic« při křtu dvojčat. Všem dceruškám byla kmotrou (»levans«) Alžběta Holubová z Dolních Hrachovic, svědky (»testes« neb »adstantes«) byli Magdaleně a Anně Zuzana Zachařka a Jakub Krch z Mostku, Evě pak svědčili (»ad-

⁴¹⁾ Bekenntnisstabelle der Freisassen von Ober- und Unterhrachovic v. J. 1713, No. 13; Auszug aus der Generalvisitationsrolle v. J. 1654, No. 15 a Rollarauszug nach den Generalvisitationen v. J. 1654 und 1678 No. 26. v archivu země České v Praze.

⁴²⁾ Oddací matrika chýnovská, Lit. A. tom. II. z let 1687—1736 pag. 696.

⁴³⁾ Křestní matrika chýnovská, List. A. tom. II. z let 1687—1722 pag. 26.

⁴⁴⁾ Oddací matrika mladovožická z let 1697—1732 k datu 15. VII. 1704, 7. VII., 12. VII. a 19. XI. 1705 »testis«; 2. VII. 1713 a 13. XI. 1714 »paranymphus«; 11. I. a 1. II. 1718 »adstans«; s manželkou Rozinou dal křtiti v Mladé Vožici 14. III. 1708 syna Josefa.

⁴⁵⁾ Křtící matrika chýnovská lit. A. II. z let 1687—1722, pag. 337.

⁴⁶⁾ Tamtéž pag. 384.

⁴⁷⁾ Tamtéž pag. 433.

⁴⁸⁾ Tamtéž pag. 486.

stantes») Magdalena Ševcová z Mostku a Václav Zachař, mlynář. Synkové Vojtěch a Adam měli onačejší kmotry, zejména první Vojtěch, jež držel na rukou »urozený pán Heřman Šiška z Křtěnovic«, kdežto mladšímu Adamovi byl kmotrem (»levans«) »Vavřinec Dines, rejthar při Emanuelském regimentu«. Svědky (»adstantes«) byli Vojtěchovi Václav Zachař, mlynář, a Alžběta Holubka z (Dolních) Hrachovic, Adamovi pak Jan Bárta z Hrachovic a Dorota Krška = Krchová z Mostu. O dosud neuspořádaných tehdejších poměrech církevní správy ve vikariátu chýnovském svědčí, že při křtu Magdalenině sacerdos Petrus Lustig, pro tempore administrator Hrobii (v Hrobech u Chýnova) vices supplevit« za děkana chýnovského, Annu pokřtil »P. Franciscus Brandstetter, pro tempore administrator« (děkanství chýnovského), kdežto Vojtěcha a dvojčata Adama a Evu »baptizavit reverendus dominus Franciscus May, curatus neowozicensis.«

Sledujeme-li v matrikách chýnovských ojedinělé křestní jméno Heřman a jméno Heřman Jenšík pro osoby usdlé v Hrachovicích, najdeme jen v matrice pohřbených jméno křestní Heřman v zápise o pohřbu Heřmana Příbyla z Hrachovic, který byl zaopatřen svátostmi umírajících dne 2. března 1717, načež hned 2. t. m. zemřel v stáří 36 let a 4. března 1717 byl pochován v Pohnání chýnovským děkanem P. Janem Elsnerem.⁴⁹⁾ Jméno i příjmení Heřman Jenšík objeví se ještě dne 25. října 1717 v chýnovské matrice oddací, kdy zapsány jsou oddavky Heřmany vdovy Kateřiny se svobodníkem Martinem Příkopem, kde se nevěsta zapisuje slovy »Catharina, derelicta vidua post defunctum Hermanum Jenšík Hrachovicio«,⁵⁰⁾ a po druhé dne 14. listopadu 1730, kdy oddána byla Heřmanova a Kateřinina dcera Anna, narozená a pokřtěná dne 28. července 1709.⁵¹⁾ Matějovi Svatošovi z Mutic, o čemž zápis praví: »copulatus est honestus iuvenis Mathias, filius proprius Venceslai Svatoš ex pago Mutiz cum honesta ancilla Anna, filia susperstite post defunctum Hermanum Jenšík ex pago Superiori Hrachovic.«^{51a)}

Křestní zápisy dětí manželů Heřmana a Kateřiny Záchodských z Horních Hrachovic a oddací zápisy vdovy Kateřiny a dcery Anny Jenšíkových dokazují, že otec a manžel Heřman byl po příjmení Jenšík a podle přízviska podle živnosti Záchodský. Zde by dobře mohlo běžeti o jednu a touž osobu,

⁴⁹⁾ Chýnovská matrika zemřelých z let 1672—1720 lit. A tom. I.

⁵⁰⁾ Chýnovská matrika oddací z let 1687—1722 lit. A. tom. II. pag. 762.

⁵¹⁾ Chýnovská křestní matrika lit. A. tom. II. z let 1687—1722 pag. 384.

^{51a)} Oddací matrika chýnovská, lit. A. tom. II z let 1687—1736 pak 861.

uvážíme-li, že i o rodičích vdovy Kateřiny někdy Jenšíkové, rozené Čenské, podobně chýnovská matrika pohřbených píše dne 28. června 1713⁵²⁾ o Tomáši Záchodském z Horních Hrachovic, ač slul podle křestního zápisu Kateřiny Čenské z 21. listopadu 1688 Tomáš Čenský⁵³⁾ a o Kateřinině matce Kateřině Čenské dne 5. prosince 1713^{53a)} jako o »staré Záchodské«, podle čehož považoval matrikář Kateřinu, provdanou za Heřmana Jenšíka - Menšíka, za »mladou Záchodskou«. Pro domněnku, že dne 2. března zemřelý a dne 4. března 1717 pohřbený Heřman Příbýl z Hrachovic byl totožný s naším Heřmanem Jenšíkem (Menšíkem) - Záchodským, mluví sice brzké provdání Kateřiny vdovy se čtyřmi dvou- až desítiletými dětmi a po hospodáři osiřelou živností za Martina Příkopa a obdoba přízviska Záchodský i vzácné křestní jméno Heřman, leč skutečného důkazu z matrik není, ač ani na jméno Heřman Jenšík neb Heřman Menšík či Heřman Záchodský žádného úmrtního zápisu v chýnovských matrikách nenalezneme.

Pokud se týče výskytu Jenšíků v Hrachovicích, můžeme po bedlivé prohlídce všech matrik chýnovských z doby před rokem 1705, a to zápis po zápise, prohlásiti, že se jméno Heřmana Jenšíka v nich vůbec nevyskytuje. Právě-li křestní zápis dcery Anny: »1709, iulii 28. z (H)rachovic Hořejších okřtěno dítě z rodičův svobodných jménem Anna«,⁵⁴⁾ jest patrné, že Heřman nebyl člověk poddaný. Též negativní nález, že v berní Rolle z r. 1654 a v přiznání berním z r. 1676⁴¹⁾ o rodu Jenšíků a jejich nemovitém majetku v Horních Hrachovicích není ani zmínky, nasvědčuje tomu, že Heřman Jenšík - Menšík - Záchodský nebyl domácí, místní člověk, nýbrž že pocházel odjinud. Okolnosti pak, že v knihách svobodnických čís. 1—8 není o Heřmanovi ani o rodu Jenšíků nikde řeč jako o JMC. a král. svobodnících, nýbrž vždy jen nejvýše jako o dočasných držitelích svobodnických živností, jest důkazem, že Jenšíkové až do té doby byli osobami sice svobodnými, leč vyššího stavu než královští svobodníci.

Jak jsme vypravovali výše o pořádnosti o posledním pořízení »urozeného a statečného rytíře pana Matěje z Ježova« a o trhu jeho živůstky daměnické, zjistili jsme, že všichni synové Ondřej (Andres), Jan, Mikuláš i Heřman, třeba že tři z nich se oženili s dcerami JMC a král. svobodníků, považováni byli za vlastní syny pana Matěje a tudíž za příslušníky

⁵²⁾ Chýnovská matrika pohřební z let 1672—1720, lit. A. tom. I.

⁵³⁾ Chýnovská matrika, křestní lit. A. tom. II z let 1687—1728 pag. 26.

^{53a)} Chýnovská matrika pohřební z let 1672—1720 lit. A. tom. I.

⁵⁴⁾ Křestní matrika chýnovská, lit. A. tom. II z let 1687—1722, pag. 334.

stavu rytířského, třeba že nebyli příliš zámožní a seděli na živnůstkách svých manželek, rodem svobodnických, pročez zápisy o jejich nemovitostech zapisovány do knih svobodnických a nikoli do desk zemských, kam zapisovány statky jen vyšších stavů.

Další přímý důkaz, že Heřman Menšík a Heřman Záchodský, manžel Kateřiny Čenské a otec dítek Magdaleny, Anny, Vojtěcha a jednoho z dvojčat, jest osoba totožná s Heřmanem Jenšíkem z Ježova a panem Heřmanem z Hrachovic zápisu z 31. května 1715 v LL 7 A 65-69, podává svatební smlouva vdovy Heřmana Jenšíka Kateřiny s Martinem Příkopem ze vsi Světlé ze dne 2. listopadu 1717,^{54a)} kde jest doloženo, že vdova - nevěsta má z prvního manželství s Heřmanem Jenšíkem čtyry dítky, a dědem těchto sirotek se jmenuje »nebožtík pán Matěj Jenšík«. Ve smlouvě se doslovně praví: »Poctivá vdova Kateřina po nebožtíkovi Heřmanovi Jenšíkovi ve vsi Horních Hrachovicích pozůstala přijímá již svého nastávajícího manžela Martina Příkopa na polovici své ve vsi Horních Hrachovicích po svém nebožtíku otci mající živnosti, druhou polovici pak pro sebe, mající po prvním manželu čtyři děti a sirotky, znechává, aby oni dá Pán Bůh včas vzrostu svého také po svém nebožtíku otci částečky své měli a k tomu mimo toho jejich nebožtíku otci na podíl řádného sta zlatých, kdyby více po jejich dědu, nebožtíkovi panu Matějovi Jenšíkovi co se vynašlo a právem na nebožtíka Heřmana, jich otce připadlo, i to jim patřiti bude«. V dalším se pak stanoví: »Zatím pak Martin Příkop ve vsi Horních Hrachovicích s Kateřinou, manželkou svou, v té celé živnosti jsouce již plnomocným hospodářem a spolu jedné polovice dědicem, protože je jeho manželky vlastní sestře, do vsi Mutic vdané Lidmile Žánové, jejího otcovského podílu od nebožtíka Heřmana Jenšíka co z té živnosti nedoplačeného zůstává, to proti quitantí na jisté termíny vypláceti a, pokudž mu Pán Bůh zdraví popřítí ráčí, tak druhou polovici té živnosti k ruce sirotkům nezadlužilou do jich vzrostu dochovati má.«

Uvedené zápisy svobodnických knih prokazují zcela bezpečně, že manžel Kateřiny, rozené Čenské, jmenovaný v oddací matrice chýnovské Heřmanem **Menšíkem**, v křestních matrikách téhož děkanství Heřmanem Záchodským a v úmrtní matrice Heřmanem Příbylem, jest pravým vlastním synem urozeného a statečného rytíře, pana Matěje Jenšíka z Ježova, který, jak výše uvedeno, také v současných písemnostech své doby různě zván Matějem z Křtěnovic, Matějem z Ježova, Matě-

^{54a)} LL 7 T 40' — U¹ v archivu min. vnitra, zápis z 5. května 1722.

jem Příbylem jinak Jenšíkem z Křtěnovic, pánem neb urozeným pánem Matějem Jenšíkem z Křtěnovic a »urozeným a statečným rytířem panem Matějem Jenšíkem z Ježova a na dvoře dílu třetího od starodávna Jenšíkovského řečeného ve vsi Křtěnovicích«. Správně proto právem a obyčejem té doby platnými titulován a podepsal se Heřman Jenšík, jako držitel svobodnické živnosti Záchodské v Horních Hrachovicích v zápise ze dne 1. května 1715⁵⁵⁾ »Heřman Jenšík z Hrachovic« stejně jako jeho bratr Jan Jenšík z Čečkova.

Heřmanem Jenšíkem nevymřela hrachovická větev starého rodu Jenšíků z Ježova úplně, kvetla dále v synu Heřmanově a Kateřině, rozené Čenské, Vojtěchovi a jeho potomstvu, které odložilo šlechtický přídomek, nezapomnělo však svého rodového původu a žilo v stavu svobodnickém na zděděné svobodnické živnosti Záchodské.

Svobodník Vojtěch Jenšík, syn po nebožtíku Heřmanovi Jenšíkovi, bývalém svobodníku (1) ze vsi Horních Hrachovic, oženil se v poměrně pokročilém věku 39 let dne 7. listopadu 1751 s Kateřinou Bouškovou ze vsi Světlé.⁵⁶⁾ Z jejich manželství známe z chýnovských křestních matrik tyto děti: Matěje, křtěného 27. prosince 1752,⁵⁷⁾ Kateřinu, narozenou a pokřtěnou 12. listopadu 1755,⁵⁸⁾ Vojtěcha, narozeného 29. a křtěného 30. března 1758,⁵⁹⁾ Magdalenu, narozenou 21. a pokřtěnou v Pohnání 22. června 1760,⁶⁰⁾ oddanou dne 15. listopadu 1774 s Matějem Zemanem,⁶¹⁾ Martina, narozeného dne 6. a křtěného v kostele Ratibořských Hor 7. listopadu 1762,⁶²⁾ Annu, narozenou 18. a v chrámu Hor Ratibořských pokřtěnou dne 20. června 1764,⁶³⁾ syna Františka, narozeného a křtěného v Ratibořicích dne 23. listopadu 1766,⁶⁴⁾ a dceru Marii, narozenou

---

⁵⁵⁾ LL 7 A 65—69 v archivu min. vnitra.

⁵⁶⁾ Oddací matrika pacovská podle notátů Aug. Sedláčka v Státním ústavě historickém v Praze.

⁵⁷⁾ Chýnovská matrika křestní lit. A. tom. III z let 1723—1770 pag. 984. Křestní jméno otcovo jest v matrice chybně udáno: »Joannes Jenšík«.

⁵⁸⁾ Tamtéž pag. 994.

⁵⁹⁾ Tamtéž pag. 1000.

⁶⁰⁾ Tamtéž pag. 1005.

⁶¹⁾ Oddací matrika chýnovská lit. A. tom. IV. z let 1771—1784, pag. 23. Jako bydliště nevěsty jest mylně udáno stavení čp. 3 v Horních Hrachovicích.

⁶²⁾ Křestní matrika chýnovská lit. A. tom. III z let 1723—1770, pag. 1103. V zápise matričním jest pannenské příjmení matčino zpotvořeno v »Baliskiana« místo »Bausskiana«.

⁶³⁾ Tamtéž pag. 1018.

⁶⁴⁾ Tamtéž pag. 1025.

dne 7. a křtěnou 8. září 1769 v kapli Hor Ratibořských.⁶⁵⁾ Z těchto osmi dětí byli v době sepsání poslední vůle Vojtěcha Jenšíka dne 8. května 1772⁶⁶⁾ naživu jen tři, totiž prvorozenec Matěj, dcera Magdalena a šestiletý František. Také matka těchto dětí a manželka Vojtěchova Kateřina rodem Boušková byla toho roku 1772 ještě živa. Vojtěch asi tou dobou již postonával a hleděl udělati pořádek o svém majetku, neboť asi nedlouho potom zemřel. Pevného data jeho úmrtí neznám, než podle matričního zápisu o oddavkách jeho dcery Magdaleny z 15. listopadu 1774⁶¹⁾ byl již Vojtěch Jenšík mrtev, poněvadž nevěsta Magdalena jmenuje se »filia † (defuncti) Adalberti Jenšík, libertini«.

V svém posledním pořízení »poroučí a odevzdává (Vojtěch) svou svobodnou živnost, od starodávna Záchodskou, žádnému v ničemž nezávadnou ve vsi Horních Hrachovicích se vším k ní patřícím příslušenstvím a s celým plným právem a spravedlností svému synu nejstaršímu Matějovi a jeho představuje za plnomocného a dědičného hospodáře, kterýžto ale bude povinen z té pravené živnosti ostatním nápadníkům za jejich dědičné díly vydati: Františkovi, mladšímu synu, 400 zlatých a 2 běhouny, Maří Majdaleně dceři, když [k] poctivému vdání přijde, 295 zlatých, 2 krávy, 1 jalovici a 3 ovce, též svatbu vystrojiti a jak šatstvem, tak nočním ložem pořádně zaopatřiti. Co se ale týká mé manželky Kateřiny, ji představuji až do její smrti neb aspoň do její libosti za plnomocnou hospodyní; poněvadž ale mě do živnosti svého praetensí 300 zlatých přinesla, kdyby budoucně odtud jíti měla, bude jí (Matěj) povinen zase 300 zlatých a 2 krávy vydati.«

Manžele Vojtěcha a Kateřinu Jenšíkovy označují matriční zápisy chýnovské za svobodníky a lidi nepoddané, svobodné, »libertini coniuges, parentes liberi, coniuges libertini«. Děti jim křtili nejstarší tři, Matěje, Kateřinu a Vojtěcha, kaplan P. Vojtěch Hladík, další tři, Majdalenu, Martina a Annu, kaplan P. Jan Schuldes, Františka P. Jan Stohl a poslední Marii P. Jan Horský, capellanus fundatus. V kmotrovství dětí se vystřídali Jakub Bednář z Hrachovic třikráte, Alžběta Jenšíková a Kateřina Krchova z Bendova Záhoří, David a Rozina Zemanovi z Horních Hrachovic a Alžběta Zychová z Bendova Záhoří. Svědky křtu (testes adstantes) byli Jakub Bednář z Horních Hrachovic dvakrát, Jakub a Kateřina Bednářovi z Dolních Hrachovic, Anna Čenská z Hrachovic, Marie Holubová z Bendova

---

⁶⁵⁾ Tamtéž pag. 1036.

⁶⁶⁾ LL 15 N. 1—3.

Záhoří, Kateřina, Mariana a Martin Poštolkovi z Lomné, Jakub Řezník z Hrachovic, Anna a David Zemanovi z Horních Hrachovic a Jan Zych z Bendova Záhoří, vesměs to obyvatelé třetí čtvrti svobodníků v Tábořsku.

Dostí četné potomstvo měl nejstarší syn Vojtěchův a Kateřiny rodem Bouškové Matěj ze svého dvojího manželství s Kateřinou Kočovou, s kterou byl oddán v Chýnově děkanem Františkem Pohlem dne 1. února 1774,⁶⁷⁾ a podruhé s Kateřinou Štēkerovou (v matrice psáno »Stiekerowa), s níž se oženil jako vdovec dne 1. února 1785.⁶⁸⁾ Kateřina Kočová, kterou oddací matrika udává za »filia Venceslai Kočí, libertini,« byla asi dcerou hornohrachovického svobodníka Václava Kočího z jeho druhého manželství s Magdalenou Roháčkovou. Je-li tomu tak, narodila se Kateřina Kočová, provdaná Jenšíková, dne 7. září 1754⁶⁹⁾ a byla při svých oddavkách o dva roky mladší svého ženicha.

Z manželství s Kateřinou Kočovou zplodil Matěj Jenšík dceru Kateřinu, narozenou dne 25., pokřtěnou dne 26. listopadu 1774⁷⁰⁾ a podle postupní listiny z 19. listopadu 1812⁷¹⁾ již provdanou Krchovou v Mostku, a syna Vojtěcha, narozeného dne 27., křtěného dne 28. listopadu 1777⁷²⁾ a oddaného dne 1. října 1809⁷³⁾ v Pohnání s Annou Budilovou, ovdovělou Mrázkovou z Bendova Záhoří. Z druhého manželství, k němuž přikročil Matěj Jenšík, jak již uvedeno, s Kateřinou Štēkerovou vzešly dítky: Matěj křtěný dne 24. ledna 1786,⁷⁴⁾ o němž postupní listina z 19. listopadu 1812⁷¹⁾ říká, že »svého zdravého rozumu bez naděje, že by jej zase více nabyt, zbaven jest«; Václav, jemuž otec Matěj dne 19. listopadu 1812 postoupil »svobodnou živnůstku NC. 4 v Horních Hrachovicích, se všema k ní od starodávna patřícíma polma, lukama, lesy, pastvama, židovnou NC. 14, s občinami, stavením, dobyt看em a nábytkem, obilím, osetím, polním a hospodářským nářadím za sumu 115 zl.;«⁷¹⁾ dcery Marie Anna, později provdaná za Vojtěcha Sládka ve Starém Táboře a Anna, provdaná později za Josefa Beneše, zemělého roku 1821 v Podolí.

⁶⁷⁾ Oddací matrika chýnovská lit. A. tom. IV. z let 1771—1784 pag. 19.

⁶⁸⁾ Na volném listu pag. 1 téže oddací matriky.

⁶⁹⁾ Chýnovská matrika křestní, lit. A. tom. III. z let 1723—1770 pag. 990.

⁷⁰⁾ Chýnovská matrika křestní lit. B. tom. I. z let 1771—1785 pag. 66.

⁷¹⁾ LL 52 O. 11—13.

⁷²⁾ Chýnovská matrika křestní lit. B. tom. I. z let 1771—1785 pag. 123. Iméno otce Matěje jest psáno s chybným příjmením Menšík.

⁷³⁾ Oddací matrika v Pohnání.

⁷⁴⁾ Chýnovská matrika křestní lit. B. tom. I. pag. 343.

Svobodník Matěj Jenšík, usedlý na živnosti Záchodské čp. 4. v Horních Hrachovicích, který sepsal svou poslední vůli dne 7. července 1820⁷⁵⁾ a brzo nato zemřel, byl dobrý hospodář, neboť již při postupu své živnosti synu Václavovi, častěji již zmíněné, učinil podrobnou pořádnost a uložil svému nástupci řadu povinností. Poněvadž listina tato přináší mnoho světla pro rodopis Jenšíkovské rodiny a provanuta jest zvláštní jazykovou vůní, uvedeme doslova tyto povinnosti: »Bratru respective strejci Františkovi⁷⁶⁾ Jenšíkovi na penězích 400 zlatých a dva běhouny, kdyby se z vojny domů navrátil, dát, z kterých peněz per 400 zlatých on bratr respective strejc jemu 102 zlaté, které jsem jemu hned v roce 1788 a 1789, když odveden byl a já jej z vojny vymáhal, porozličně vyplatil, navrátil a odrazil. Bratru respective synu Matějovi, poněvadž svého zdravého rozumu bez naděje, že by jej zase více nabyl, zbaven jest, na místě věna byt, teplo, světlo, slušné vyživení a věrné posloužení, též ošacení až do jeho smrti přáti a dávat. Kdyby pak jej u sebe nechtěl míti, každoročně na ošacení 10 zlatých a ssutou výminku v zrně, co potřebovat bude, dávat a quartýr až do jeho smrti platit, napotom ale slušný sprůvod způsobit. Dceři Marii Anně na penězích 150 zlatých vídeňské měny vyplatit, dvě krávy a čtyry ovce dát, svatbu a vejchyst dle možnosti udělat. Nápodobně dceři Anně, respective druhé sestře na penězích 150 zlatých, dvě krávy, čtyry ovce dát, svatbu a svadební vejchyst jako Marianě vypravit. Co se ale týká syna Vojtěcha Jenšíka, v Bendovém Záhoří ženatého, a dcery Kateřiny, vdané Krchové v Mostku, ti na ujímacím hospodáři respektive bratru Václavovi nikdy nic více pohledávat nemůžou a smět nebudou, poněvadž jsem je já jak s dobytkem, tak také s peněžitým podílem docela odbyl a vyplatil. Pro sebe zanechávám a vyvrhuju 150 zlatých, pak dotad, dokad živ ostanu, právo spoluvládnutí a hospodářství. Nicméně pro moji manželku respective matku Kateřinu mimo plnomocného hospodyňství to, co ke mně zanesla 150 zlatých, pak po mé smrti byt, teplo, světlo, slušné vyživení a věrné posloužení s tím doložením, kdybychom při jeho stole obstáli nemohli, že povinen bude v zrně ssutou výminku na vyživení každoročně bez odkladu dávat. Z toho ohledu pro ujímacího syna a hospodáře Václava Jenšíka na jeho podíl zanechávám a vyvrhuju 150 zlatých.«

⁷⁵⁾ LL 52 O. 11—13 a LL 56 D 22 z 24. V. 1820.

⁷⁶⁾ Mínen jest tu bratr Matějův, František, syn Vojtěcha Jenšíka a Kateřiny Bouškové, narozený a křtěný v Chýnově dne 23. listopadu 1766.

Dalšího rozrodu Jenšíků na živnosti Záchodské jak v matrikách chýnovských, tak v knihách svobodnických a pozemkových jsem nesledoval. Dodávám jen ještě, co mi je známo o potomstvu Matějova syna z jeho prvního manželství s Kateřinou Kočovou, Vojtěcha, podle dotýčných matrik oddací v Pohnání, křestní a oddací v Mladé Vožici.

Vojtěch Jenšík byl již dvaatřicetiletý, když byl oddán dne 1. října 1809 v Pohnání s Annou, rozenou Budilovou ze Stojslavic, vdovou po nebožtíku svobodníkovi Josefovi Mrázkovi v Bendově Záhoří čp. 5. Synek svobodníka záchodského zasedl tak na svobodnictví bendovozáhořské. Z manželství Vojtěchova s Annou Budilovou-Mrázkovou pocházel syn Václav, narozený v Bendově Záhoří čp. 5 a pokřtěný dne 3. září 1815 v Mladé Vožici. Týž oženil se s Kateřinou, dcerou svobodníka Františka Dvořáčka a Kateřiny, rozené Krchové, z Bendova Záhoří. Při oddavkách dne 23. června 1840 byl ženich 25, nevěsta 24 roků stará. Z tohoto manželského páru zrodil se syn Matěj Jenšík, pokřtěný dne 1. února 1849 v Mladé Vožici, který v devadesátých letech minulého století byl rolníkem v Janově. Další rozrod této větve někdy rytířského rodu Jenšíků z Ježova, která přežila v svobodnictví dobu feudální, není mi znám, abych mohl podati o něm podrobnější zprávy.

„Generační problém je podružný mezi bytostmi pamětlivými své věčnosti. Není problém mladé generace, je jen úkol přemoci čas a časnost tím, co nestárne - láskou, krásou, pravdou, počestností a statečností. Ano, neleží vína nového do nádob starých - ale nejde právě jen o víno nové, jde také o staré, nejde jen o kvas života, ale i o všechnu jeho slávu, sladkost a vůni ve všech ročnících a vrstvách.“

Jaroslav Stránský: „Hovory k domovu.“
V Praze 1945. Str. 191.

František Černý:

František Josef Řezáč, český spisovatel a politik.

Tento náš význačný český buditel, věrný až do hrobu přítel Karla Havlíčka Borovského, nadšený vlastenec a pracovník na poli všeslovanské vzájemnosti, řadí se svým významem důstojně po bok ostatních národních velikánů z doby probuzenecké. Zasloužil se velice o povznesení české národní kultury nejen jako reformátor českého školství, ale i jako jeden z čelných českých politiků své doby.

Frant. Jos. Řezáč narodil se 8. I. 1819 v Polehradech č. 14, jako syn sedláka Antonína Řezáče a jeho manželky Rosalie, dcery Josefa Slavička, sedláka z Tišic čp. 9. Pochází po otci i po matce ze starých selských rodů. Řezáčové sídlili v Polehradech již v druhé polovici 16. století na nynějším čís. pop. 5. (Archiv země České, stará grunt. kniha panství brandýského zn. Brandýs n. L. 2, str. 215.) Od roku 1668 drželi pak selský grunt čp. 14, jak o tom svědčí též dokument na str. 199. Od této doby můžeme předky Frant. Jos. Řezáče sledovati s naprostou bezpečností v starých gruntovních knihách brandýského panství i v matrikách děkanského úřadu v Kostelci n. L., jichž zápisy počínají se rokem 1631. Nejstarší pevně zjištěný předek Frant. Jos. Řezáče, T o b i á š Ř e z á č, rychtář polehradský, zemřel 9. XI. 1713 ve stáří 115 let! Tak zapsáno v matrice č. 3 na str. 763, a dokonce slovy, aby jakýkoli omyl byl již předem vyloučen. Narozen r. 1598, žil tedy ve třech stoletích. A rod Slavičkův v Tišicích, z kterého pochází i náš proslulý český malíř Antonín Slaviček, lze určit z těchže matrik od 22. I. 1679, kdy čeledín Martin Slaviček se ženil s Alžbětou dcerou Martina Tmky, hajného a souseda v Tišicích. (Matr. č. 2, str. 113.)

Frant. Jos. Řezáč chodil do obecné školy v Brázdímě, načež navštěvoval piaristickou hlavní školu v Brandýse nad Labem, z kteréž se zachovalo pouze vysvědčení ze 7. srpna 1831, s výborným prospěchem; je v rodinném majetku prasnynovce Antonína Řezáče, průmyslníka na odp. a spisovatele

v Brázdímě u Brandýsa n. L. Z dalších studií na pražském akademickém gymnasiu se zachovala v příbuzné rodině profesora Baudyše v Praze, s níž Fr. J. Řezáč před smrtí se nejvíce stýkal, vysvědčení z I. a II. tř. humanitní z let 1836 a 1837. Dvouletá filosofická studia na filosofické fakultě pražské university absolvoval Řezáč ve školních letech 1838 a 1839. Na semestrálních i závěrečném vysvědčení, chovaných u Ant. Řezáče v Novém Brázdímě, prokázal taktéž vzornou pilnost a nejlepší klasifikaci. Za filosofických studií zesílilo mohutně Řezáčovo vlastenectví, takže se rozhodl věnovati všechny své síly a celý svůj život povznesení českého lidu. K tomu se mu zdál nejvhodnější stav kněžský, jenž tehdy vychovával lid ve školách a promlouval k němu živým slovem z chrámových kazatelen. Z těchto příčin šel Řezáč na theologii. V semináři sešel se zvláštní osudovou shodou s několika sobě rovnými, s nimiž uzavřel pevné přátelství, které potrvало až do smrti. Byli to zejména: Karel Havlíček Borovský, Frant. Doucha a Frant. Pravda.

Po vysvěcení na kněze v r. 1843 kaplanoval asi rok v Peruci, poté v Hostouni, kde setrval až do r. 1847. Nato působil rok jako duchovní správce v ústavu slepců na Malé Straně pod Bruskou (nynější Klárův ústav slepců) a posléze vedl jako farář-administrátor duchovní správu v trestnici u sv. Václava na Zderaze. Když r. 1856 fara a duchovní správa v trestnici u sv. Václava svěřena náhle liguriánům, zřejmě z příčiny, aby odtud byl »nenápadně« odstraněn nepříjemný propagátor nových metod ve vězeňství Frant. Jos. Řezáč, roztrpčilo to Řezáče do té míry, že odmítnuv nabízené mu fary volešenskou a chvalskou, žil po nějakou dobu v naprostém ústraní. Po delším jednání přijal místo duchovního správce kněžské káznice a polepšovny u sv. Jiří na hradě pražském, kde ztrávil dalších 7 let, načež resignoval a žil 3 léta opět v ústraní. Od r. 1865 farářuje v Litni u Berouna. Ale nešel tam rád, raději by býval zůstal v Praze. »Vyštvali jste mě odtud,« pravil, když odcházel. A jak rád by se zas do Prahy vrátil, vysvítá ze žádosti, datované v Litni 12. V. 1869, v níž konsistoř žádá o udělení místa duchovního správce v trestnici u sv. Václava, kde před 13 lety místo toto již zastával. Žádost však neodeslal z příčin dnes neznámých; nejspíše se asi dověděl, že mu nebude vyhověno, nebo mu byla žádost prostě vrácena. Krátce před smrtí odešel do Prahy jinak a to na pensi; neužil ji však dlouho. Umírá ve čtvrtek 25. XII. 1879 v čp. 1389/II ve Vladislavské ulici. Jako příčina smrti udán »marasmus«. Dlouho vzdoroval Řezáčův silný zdravý selský orga-

nismus, ale posléze klesá i on — předčasně uštván — ve věku 61 let. V sobotu 27. XII. 1879 byly Řezáčovy ostatky vystaveny v kostele u Panny Marie Sněžné, tam jeho strýcem Antonínem Slavičkem, proboštem staroboleslavským o 10. hod. dopol. vykropeny za velké účasti smutečních hostí, mezi nimiž byla deputace farníků liteňských, členové městské rady pražské, učitelstvo, pracovníci političtí a národní z kruhů občanských i kněžských. Po církevních obřadech rakev naložena čtyřspřežní slavnostní pohřební vůz, odvezena na Olšany a tam uložena do hrobu čís. 131, na III. hřbitově v odd. 2. Deska z bílého mramoru, zasazená do tmavého pomníku, nese zlatými písmeny tento nápis: »P. FRANT. JOS. ŘEZÁČ, český spisovatel, slovutný paedagog, farář Liteňský, poslanec zemský a říšský atd., nar. 8. ledna 1819, zemřel 25. prosince 1879.«

Řezáč patřil mezi nejvzdělanější muže své doby. Kromě studií theologických složil rigorosa z filosofie a dokonce ještě z více oborů: 10. VII. 1837 z italského jazyka, 9. III. 1838 první, a 7. VIII. 1839 druhá rigorosa z dějin filosofie, 20. III. 1839 první, a 20. VI. 1839 druhá rigorosa ze všeobecného vychovatelství, 28. VI. 1840 z českého jazyka, 20. III. 1841 první a 1. VI. 1841 druhá rigorosa z dějin rakouských států, 2. V. 1842 rigorosa z teoretické a morální filosofie, 13. VII. 1843 katechet-sko-výchovovědecká zkouška, 8. II. 1848 druhá rigorosa ze všeobecných dějin. Mimo jazyků českého, německého a italského, které ovládal dokonale, překládal z řečtiny. A jako bohoslovec skládal zkoušky z jazyků: latinského, arabského, syrského, chaldejského a hebrejského.

R. 1850 přednášel na pražské universitě za prof. J. Padle-sáka náboženství a vychovatelství, avšak jeho radikální zásady se nelíbily nadřízeným a musil přestat. Za pražských bouří r. 1848 byl zatčen a vojáky ztýrán, ale po třech dnech propuštěn. Při domovní prohlídce tehdy u něho prováděné bylo mluveno cosi vojáky, že Řezáč »je uplacen ruským cárem« a že »čaruje«. Tak bylo vykládáno Řezáčovo pěstování všeslovanské vzájemnosti a jeho styky s ruskými vědeckými kruhy. Za »čarování« a »čarodějství« považovali pak jeho znalosti přírodovědecké a technologické. Řezáč zúčastnil se také onoho památného všeslovanského kongresu v r. 1848 a měl i nějaký proslov; za svého věznění byl v tom směru též vyslýchán. Procestoval celé tehdejší Rakousko-Uhersko, jakož i Německo, kde v Drážďanech i kázal.

Řezáč zasloužil se velice nejen o povznesení českého školství, ale i o hmotnou a duchovní úroveň českého učitelstva. Redigoval a vydával více odborných školských publi-

kací a různé školní příručky. R. 1861 zvolen do zastupitelstva obce pražské a do městské rady, brzy nato pak za poslance do sněmu zemského a do říšské rady ve Vídni za okresy Mladou Boleslav a Nymburk. V městské radě pražské pověřen předsednictvím školského odboru, v zemském sněmu pracoval rovněž ve školní komisi a i na říšské radě působil hlavně v otázkách školství, hlavně českého. V této funkci osvědčil se vskutku jako osoba nejpovolanější, jak svým všestranným vysokým vzděláním, tak i odbornými a jazykovými znalostmi a rozhodnou důsledností, opřenou o vlastenecké cítění.

Takto ozbrojen pustil se do boje jednoho z nejtěžších: vyrvat z rukou Němců české školství a počestit je. Byl to boj tvrdý, neboť znamenal vlastně počestění všech českých měst vůbec. A Řezáč, tento věrný přítel Havlíčkův, svůj boj vyhrál. V Praze Němci proti Řezáčovi dokazovali, že Praha čítá 75.000 obyvatel německých a 70.000 obyvatel českých. Řezáč si dal práci, spočítal si naše Němce sám a nevývratně prokázal v Praze existenci toliko 2% Němců a 98% Čechů. S počátku bojoval Řezáč samotný; později mu vydatně pomáhali Karel Vinařický a labskokostelecký rodák Frant. Šimáček. V školství samotným našel obětavé spolupracovníky v Jos. Wenzigovi, Frant. Tesaři, Dru. Majerovi a prof. Zelemém, kteří mu pomáhali prosazovat ve školách modernější a lepší metody vyučovací. Vypuzením němčiny ze škol dána rakouskému Němectví v Čechách a na Moravě těžká rána, neboť vytlačena tím automaticky i z úřadů, ze života veřejného i společenského.

Řezáč to také byl, jenž se zasazoval o novou úpravu patronátu školního, o odluku vyučování církevního od ostatních vyučovacích předmětů, a nahrazení dozoru církevního podle zásad samosprávy: dozorem obecním, okresním a zemským. On byl vlastně iniciátorem a propagátorem mnohých myšlenek, provedených r. 1870 novým školským zákonem.

Řezáč byl původcem založení vyšší dívčí školy v Praze; nestal se však jejím ředitelem, jak očekával a velmi ho to mrzelo. Postaral se o zřízení nového gymnasia v Praze na Malé Straně, rozšíření průmyslovky a zakládání školních knihoven, jichž sám založil na 300. Jak předstihl svými názory svou dobu, dokazují jeho snahy o zakládání mateřských školek již v roce 1847!

Frant. Jos. Řezáč oddával Karla Havlíčka Borovského s jeho manželkou Julii, křtil jejich dceru Zdeňku, zaopatřoval Havlíčka umírajícího a dlel u jeho lože s Boženou Němcovou ve chvíli jeho smrti. On jediný z českých politiků se nebal

a navštívil Havlíčka za jeho vyhnanství v dalekém Brixenu. Na Řezáčových písemnostech, podobiznách, věnováních, v dopisech, všude se shledáváme s Řezáčovým životním heslem: »Za pravdu, právo a svobodu«! Nepochopení, příkoří a překážky, na něž narážel nejen v kruzích vládních, ale i u svých vrchností církevních, daly v jeho nitru vznik myšlenky oživit jednotu česko-bratrskou, která svými zásadami zdála se mu schopnější vnést do národa mravnost, osvícenost a spokojenost. (Beseda učitelská 1. I. 1880.) Leč upustil od toho a šel do Litně.

Zajímavý a dotud úplně neznámý je fakt o Řezáčově sedlačině. V Archivu země České, v tam pod zn. Brandýs n. L. 67 uložené staré hlavní knize rychty zářebské z r. 1772 se můžeme na str. 202 dočísti, kterak Pater František Řezáč si dává do pozemkových knih zapsati selský statek čp. 18 v Zářebech, vzdálených 3 km od jeho rodiště Polehrad. Statek koupil podle smlouvy z 13. IX. 1862 od svého bratra Josefa Řezáče za 11.500 zl.; patřilo k němu 188 měr polí rustikálních, a 1 a 9 a $\frac{1}{4}$ věrt. polí dominikálních. Ze zápisů plyne, že jeho bratr koupil statek krátce před tím 18. I. 1862 od Václava Štěrbý, patrně již z návodu a pro Frant. Řezáče. Josef Řezáč statek sám nepotřeboval, protože hospodařil na rodném řezáčovském gruntu čp. 14 v Polehradech. Tento selský statek v Zářebech, který je knihovně zapsán našemu Fr. Jos. Řezáčovi, prodává Frant. Jos. Řezáč až teprve 9. července 1869 za 11.550 zl. Františku Brázdovi. V poznámkách není žádného záznamu o tom, že by snad statek byl Fr. J. Řezáčem někomu pronajat. Držel jej tedy Řezáč od 13. IX. 1862 do 28. VII. 1869 sám a také na něm hospodařil. Potvrzuje to i skutečnost, že r. 1863 23. června pronáší slavnostní řeč při instalaci nového děkana a vikáře v Brandýse n. L., Antonína Slavička, jenž byl jeho strýcem. Sídlil pravděpodobně s počátku, po odchodu z kněžské kázně u sv. Jiří na hradě pražském, nějakou dobu v Zářebech, a později tam jen dojížděl. Hospodářství vedl asi ženatý spolehlivý čeledín.

Mezi významné činy politického významu Řezáčova působení patří podepsání proslulého memoranda, podaného 18. VI. 1860 Dr. Riegrem a Macháčkem přímo císaři Františku Josefovi. Ve spise vytýkány všechny pronikavé křivdy, páchané na českém národě a žádáno o nápravu. Listinu podepsalo — kromě Řezáče — ještě jedenáct předních vůdců národa. Za čtvrt roku po tomto poselství vyšel onen známý císařský diplom z 20. X. 1860, v němž císař uznává české státní právo a slibuje nápravu. Po zemích koruny české rozlehl se radostný

jásot a mužové, kteří memorandum podepsali, velebeni jako hrdinové.

Řezáč byl čestným členem mnoha měst a obcí v Čechách i na Moravě. O jeho cestě »po moravských nivách a suchopárech« v r. 1858 napsaly r. 1861 Nár. listy, že »vyplašila kde kterého netopýra bylo, v sukni i ve fráčku, až i matička Praha množstvím poplašených kulichův poděšena se zachvěla«. Ruská universita v Charkově jmenovala ho svým dopisujícím členem. R. 1865, o ruských slavnostech tisíciletí ruské říše, dostal Řezáč s pamětní bronzovou plakétou od ruské carské vlády rytířský řád sv. Stanislava II. stupně, věc to, jež způsobila hodně rozruchu v politických i církevních kruzích. Katolický český kněz v přísně katolickém německém Rakousku dostává od hlavy pravoslavné církve a největšího slovanského státu tak vysoké vyznamenání! I po smrti budil ještě tento ruský rytířský řád — kříž z rudého emailu zasazený do čistého zlata a vložený v rudé etui se zlatým nápisem — když ležel dne 27. XII. 1879 v nohách rakve na sametové podušce při vystavení Řezáčových pozůstatků v kostele u Panny Marie Sněžné v Praze, nápadnou pozornost. Zraky smutečních hostů utkvěly na něm nejdéle.

Řezáčovy zásluhy o povznesení našeho lidu jsou nepopíratelné. A jest snad vinou Řezáčových odpůrců i ze řad kněžských, na něž si v jednom dopise Řezáč velmi trpce stěžuje, či snad vlivem doby a možná i vinou jeho kněžské sutany, že význam tohoto našeho krajana zůstal nedostatečně oceněn. Řezáč patřil mezi naše národní buditele a kulturní pracovníky, kteří pro svůj národ vykonali mnoho, ale pro uznání, slávu a hmotnou odměnu si nepřišli. To si za ně sklidily osobnosti jiné podružného významu, lidé, kteří ovšem Řezáčovy zásluhy vynášet nemohli.

Žeň pohnutého života tohoto selského synka z polabské vesnice nelze vtěsnati, byť jen pouhými, heslovitě načrtnutými rysy, do skromného vzpomínkového rámce. K vylíčení, co tento vysoce vzdělaný ušlechtilý kněz a oduševnělý vlastenec znamenal pro náš národní, politický a kulturní život, bylo by zapotřebí díla mnohem obšírnějšího.

Řezáč dožil se klidu až po smrti. Je pochován v nejstarší části olšanských hřbitovů, v místě hodně podobném starému hřbitovu malostranskému, v teskně idylické, starými stromy zarostlé tiši mrtvých, rušené i zde jen řinkotem elektrické dráhy podél zdi. Pod korunami mohutných stromů vidíme tu nedaleko mezi Řezáčovými vrstevníky i hrob spisovatele Stankovského a náhrobek matky napoleonského maršála a polské-

ho krále Poniatovského, kněžny Poniatovské, rozené hraběnky Kinské.

V němém pohnutí stane u Řezáčova hrobu náhodný návštěvník, obeznámený s jeho životem a prací. Týčí se tu před ním do výše mohutný trojdílný komolý jehlan z tvrdé žuly, jenž nese v nejvyšší své části do kruhu vytesané a vyzlacené hrdé heslo Řezáčovo: »Za pravdu, právo a svobodu«. A v nižší části pak, kromě již zmíněných rodových dat, slohu, kterou si zemřelý přál mít na svém náhrobku:

Pro pravdu, ctnost a blaženost

byl život můj stálý boj;

víra v duše nesmrtelnost

bývala mi pevná zbroj.

Je-li tím náhodným návštěvníkem ateista, pokloní se hluboce před ostatky svobodomyšlného českého pedagoga a průkopníka zásad vpravdě socialistických, před ostatky muže, jenž byl původcem — ač sám kněz — odloučení škol od církve a podřízení jich doзору, který trvá ve své formě dosud. A zastaví-li se u Řezáčova hrobu upřímný český vlastenec, uctí pietní vzpomínkou památku bojovníka, jenž vypudil němčinu z pražských škol a přispěl tak k očistění naší staroslavné Prahy od nadvlády německé v dobách tuhého rakouského absolutismu. Uctí i paměť osvíceného českého politika, který pracoval a trpěl za šíření všeslovanské vzájemnosti a první snad navazoval v tomto směru styky s bratrským národem ruským. Styky, jež jeho následovníka Dra. J. Šrámka přivedly do Moskvy, aby tam spolu s presidentem Dr. E. Benešem uzavřeli a podepsali za český národ akt přátelství a spojení s ruskou veleříší na věčné časy. A navštíví-li konečně místo Řezáčova posledního odpočinku český věřící člověk, skloní se tu bezděčně jeho hlava hluboko na prsa a rty šeptají vroucně tichou modlitbu: za Řezáče a za vlast.

„Člověk sám není ničím než kusem mrtvého dřeva v pralese, jestliže nemá vztahu k své krvi, k svému rodu a ke společnosti — ke svým kořenům!“

Augustin Heřman v románu Jaroslava Koudelky:
„Pán na České řece.“ (Praha 1946. Díl II., str. 8.)

Antonín Šavrdá (Votice):

JUDr Čeněk Pinsker.

K stému výročí narození.*)

Rodina Pinskrů, snad z Volar, je nejméně po tři generace usedlá v Netolicích v jižních Čechách, kde praděd dra Čeňka Pinskra byl obchodníkem, děd Václav Pinsker byl mistrem mydlářským. Měl dva syny a tři dcery. Syn Jan studoval, syn Bedřich ujal se rodinného majetku, tři dcery se provdaly za místní řemeslníky. Rodina Pinskrova měla v Netolicích blízké vztahy příbuzenské i k rodině Kudrnovců, která dala Netolicům dvě generace výborných lékařů a právníků, z nichž jeden byl po celá desetiletí starostou města, k rodině rytířů Guolfingerů ze Steinsbergu (dvakrát spřízněné), která měla několik vynikajících členů kněží a herců.

Syn Jan Pinsker po odbytých studiích věnoval se dráze soudcovské, v níž při tehdejších poměrech těžce se probíjával. Byl překládán, jak bylo tehdy zvykem, z jednoho pů-

---

*) Životopisný náčrt Ant. Šavrdy, který jako krajan a státní úředník znal Dr. C. Pinskra osobně, vznikl asi před 8 lety na popud řed. Dr. Antonína Markuse za vlídné pomoci dcery Pinskrovy pí Luisy Náhlovské. Stých narozenin Pinskrových vzpomnělo jen Svobodné Slovo 23. III. 1946 pod názvem »Objevitel Hostišova«. Článek podepsaný značkou c připomíná pěkně, že tento venkovský právník byl advokát, jací se už nerodí. Tábořsko mu učarovalo a zabývá se jeho historií. Nejduchaplnější jeho spis je právnícká rekonstrukce procesu s Janem Husem. Před celou Evropou se vyznamenal jako genealog: obnovil řadě českých rodů šlechtictví a probíjoval u rakouských soudů, že za šlechtice byli uznáni i potomci českých rebelů. Vymohl titul také Dr. B. Kekulovi, slavnému chemikovi, účastnému lvím podílem na objevení a užití anilinu, jako potomku Kekulů ze Stradonic. Dojížděl k rehabilitačním sporům do Prahy, Vídně, Pešti, Vratislavi. V Masarykově »Čase« byli jím usvědčeni rakouští byrokraté z falšování matrik a podvodného prodávání šlechtických titulů. O českou literaturu krásnou se zasloužil, že přivedl do Hostišova Jana Herbeny. Herbenův »Hostišov« vyšel právě před 40 lety, 1907. Článek Šavrdův doplnil prof. František Navrátil vývodem Pinskrovým a bibliografií jeho spisů. Pí Luisa Náhlovská pracuje od r. 1941 na vzpomínkách, které by zachovaly památku na otcovu osobnost. O tom, jak Dr. C. Pinsker našel erb Juliu Zeyerovi a dcera Luisa jej básníku obkreslila, sr. můj čl. v Erbovní knížce na rok 1941, s. 86.

B. L.

sobiště do druhého s malým platem a s pomalým a nedosta-
tečným postupem. Působil v Čes. Budějovicích, v Lomnici nad
Lužnicí, dvakrát v Mladé Vožici (po prvé v r. 1846) v Miro-
vicích, v Blatné, pak delší dobu v Budyni nad Ohří, v Rakov-
níku a konečně v Strakonici, kde rodina dožila, pomřela
a byla pochována.

Manželka Jana Pinskra dlouhá léta churavěla, ale dala mu
čtyři děti. Třetím dítětem byl Čeněk Pinsker, který se narodil
v Lomnici nad Lužnicí 21. března 1846, když tu jeho otec byl
soudním auskultantem.

Čeněk Pinsker vychodil obecnou školu v Rakovníku, na
jehož krásu vždy rád vzpomínal. V 11 letech byl dán na studie
na státní gymnasium v Žatci, snad pro blízkost, snad pro menší
vydání, jistě ale proto, aby se naučil němčině. V městě bylo
tehdy ještě mnoho památek na starý český a husitský Zatec.
Na městské bráně, nyní již zbořené, byl nápis: »Tenkrát Ně-
mec Čechu přeje, když se had na ledu hřeje.« To bylo ještě
roku 1857. Na gymnasiu vyučovali profesori Schrutek, Quadrat,
Kaiser, Hanak, Gebauer a češtině E. Kabrle.

Roku 1861 byl Jan Pinsker, otec Čeňkův, přeložen jako
sudí do Strakonic a proto roku 1862 přestoupil Čeněk na gym-
nasium v Písku, tehdy také ještě německé a teprve roku 1863
počeštěné. V roce 1864 maturoval a na vysvědčení jsou po-
depsáni profesori Doc. Bauer, Šebek, J. Zahradník, Myška, Ba-
bánek a Doc. Bažant.

Po skončení gymnasijských studií odešel Čeněk
Pinsker po přání otcově na pražskou universitu, tehdy ještě
nerozdělenou, aby tu studoval práva. Přednášeli profesori
Schulte, Habietinek (potomní ministr za éry Hohenwartovy)
Chlupp von Chlonau a Schier, z Čechů Randa (také ministr
za Taaffe) a historik Tomek. Poslední dva semestry práv stu-
doval Čeněk Pinsker na Jagelonské universitě v Krakově (tehdy
rovněž německé), kde r. 1870 byl promovován doktorem práv.

V l. 1870—1871 byl právním praktikantem u c. k. zemské-
ho soudu v Praze, načež, po nedlouhém váhání, se rozhodl
pro svobodnější povolání, advokacii. Byl koncipientem u ad-
vokátů dra Emingra a dra Lichtensterna. 26. března 1878 složil
advokátní zkoušku a 1. dubna téhož roku převzal advokátní
kancelář po dru Tanglovi ve Voticích v jižních Čechách.

Malebně položené Votice, druhdy zboží pánů z Otíc,
Kaplířů ze Sulevic, z Vrtby a Vratislavů z Mitrovic, slyňuly
tím, že v tehdejších dobách tu žilo 786 židů mezi 2.700 usedlí-
ky vůbec.

28. srpna 1878 se dr Čeněk Pinsker v kostele u sv. Jindři-
cha v Praze oženil s Marií Luisou Trögerovou z Karlových

Varů, která se dožila vysokého věku. Usídlili se v starodáv-
ném krásném lékárnickém domě na náměstí, v prvním patře,
kde byla i advokátní kancelář a žili zde šťastný a klidný život.
Zde se jim 3. května 1881 narodila jediná dcera Luisa, která ab-
solvovavši vyšší dívčí školu v Praze za ředitele Dr Viléma
Gablera, vdala se 31. srpna 1901 za JUDr Jana Náhlovské-
ho, pozdějšího ministerského radu Státního úřadu statistické-
ho v Praze. JUDr. Čeněk Pinsker byl ve Voticích jediným ad-
vokátem, měl značnou praksi, jezdil pravidelně týdně k soud-
ním rokům do Mladé Vožice, Sedlce na dráze Wilsonově
a Sedlčan a proto zaměstnával i koncipienty. Všechna tato
pilná činnost nestačila však vyplnit a uspokojit jeho duši.
Miloval české dějiny a české právo rodinné a tak všechn
svůj volný čas věnoval jim, hlavně době Husově, válkám hu-
sitským, koncilu kostnickému, Janu Žižkovi a jeho nadání vá-
lečnickému, bitvě na Bílé Hoře a jejím následkům pro český
národ, dějinám konfiskací a zničení českého duchovního ži-
vota za třicetileté války.

Tenkráté začínal studovat soustavně České zemské desky,
celé je probádal a pro sebe zkatalogisoval. Uměl čísti všech-
ny staré i nečitelné zápisy, znal všechny staré matriky v širém
votickém okolí, ofotografoval všechny staré památky v jeho
kostelích, umělecká díla, náhrobní kameny české šlechty,
sbíral staré památnosti a posílal je do musea království
českého.

Všechny tyto záliby vedly ho ke genealogii. Důkladným
studiem osvojil si velkou znalost nejen v otázkách prak-
tických, sporných a soudních, nýbrž i v otázkách ryze vědec-
kých. Napsal několik studií, k nimž byl přiveden tím, že prak-
ticky provedl důkazy o nepřetržitosti šlechtictví v rodech
Zapských ze Zap, Veseckých z Vesce, Jenšíků z Ježova, Trma-
lů z Toušic, Růžku z Rovného, jakož i českého pána Jana
Tunkla, svobodného a korouhevního pána ze Zábřehu a Brníč-
ka. Většinu těchto prací konal jen ze záliby, zkoumaje staré
matriky a desky zemské, ve volných dnech a v soudních
prázdninách. Byla to práce téměř nehonorovaná a konaná
kromě rodu Zapských pro lidi skoro nemajetné, jejichž dětem
však byly umožněny studie na různá šlechtická stipendia,
jichž dosud většinou užívali jen Němci, na př. nadace hraběte
Straky z Nedabylic. Také obnova staročeského šlechtictví
českému exulantu pobělohorskému, slavnému profesorovi
chemie v Bonnu dru Augustu Kekulovi ze Stradonic se mu
v roce 1896 podařila.

Seznámení s profesorem drem Aug. Kekulem ze Stradonic
a jeho synem Štěpánem Kekulem ze Stradonic, císařským ně-

meckým komořím, přivedlo dra Pinskra ke studiu sporu o následovnictví v německém knížectví Lippe. V rozsáhlé studii »Der Lippische Schiedsspruch 1898«, vyvrátil názory německého říšského soudu v Lipsku a dal nepřímý podnět k revisi procesu o následovnictví v knížectví Lippe.

Trvalou zásluhu získal si dr Pinsker ve věci zásadní: prováděje důkazy o nepřetržitosti šlechtictví vůči ministerstvu vnitra ve Vídni, dosáhl proti němu rozhodnutí říšského soudu ve Vídni, že v navracování starého šlechtictví žijícím rodinám nemůže býti překážkou, jestliže některý předek se účastnil českého povstání v roce 1620. Od té doby tato záminka padla. Dru Pinskrovi náleží též zásluha, že za ministrování Dra Körbra odhalen byl velký podvod s výrobou nové šlechty na základě falešných rodokmenů, jehož obětí se stal nejen vedoucí úředník ministerstva vnitra, nýbrž i několik řemeslných falšovatelů v Praze i dlouhá řada jejich klientů. Pověstný proces s nimi se konal r. 1904. Dr Pinsker zamýšlel napsati ještě dvě velké práce: »České právo svěřenské« a »Genealogie«. Obojí však zůstalo nedokončeno pro předčasnou smrt.

Dr Pinsker miloval velice českou historii. 14. června 1898 přednášel jsem na požádání městské rady a jednoty Sokol ve Voticích »O Palackém, otci národa«, na paměť 100 let od jeho narození. Přednášce byl přítomen také dr Pinsker. Po přednášce mi gratuloval: »Mluvil jste pěkně a výstižně, ale na něco jste zapomněl, vytknouti totiž našim četným žijícím historikům, že nikdo z nich se neodhodlal, aby Palackého „Dějiny našeho národa“ soustavně dokončil«. Studium šlechtictví a fideikomisů vedlo Pinskra ke studiu »Zádruchy«, zajímali ho svobodníci a vše, co souviselo se starým českým rodinným právem. Bohužel, vzal tyto vědomosti s sebou do hrobu.

Blízkost Votic k bojišti u Jankova dala podnět k jeho spisku »Bitva u Jankova«. Dr Pinsker srovnal a uvedl v soulad mnohde si odporující prameny: zprávy vojevůdců císařských a švédských, starých katastrálních map a skutečné krajiny. V bitvě, jak známo, zvítězil švédský vojevůdce Torstenson nad císařským vojevůdcem Hatzfeldem. Švédskému levému křídlu velel generálmajor Robert Douglas. Tento generál, potomek staré skotské šlechty, která v mnoha generacích bojovala proti Angličanům, vystěhoval se do Švédska a byl v 32. roce svého věku švédským králem Gustavem Adolfem povýšen na generálmajora (r. 1643). Robert Douglas se v této bitvě vyznamenal: seřadiv v rozhodující chvíli tři švadrony jízdy v jedinou, vrhl se na císařskou pěchotu a porubav ji, rozhodujícím způsobem k švédskému vítězství přispěl.

Potomek tohoto Roberta Douglase Archibald hrabě Douglas, švédský generál, přijel roku 1938 v průvodu úředníka švédského vyslanectví a dvou československých důstojníků do Votic a po informacích odjel na bojiště u Jankova, aby osobně shlédl místa, kde jeho slavný předek vítězně bojoval. S dcerou Dr Pinskra vešel pak v písemný styk, týkající se spisku citovaného.

V rukopise zůstala poslední Pinskrova historicko-právní práce: »Jan Hus před koncilem kostnickým«. Napsal též povídku »Úředník« (v Besedách »Času« r. 1897). Byly to vzpomínky na život otce Jana Pinskra. V rukopise uchovalo se velké hrdinské epos z doby pobělohorské »Bořek« a řádka lyrických jemných básní o zenitu života. Do němčiny mistrně přeložil některé verše Nerudovy, Macharovy a Bezručovy.

Dr Čeněk Pinsker byl členem městské rady, okresního zastupitelstva a ředitelství městské spořitelny ve Voticích, založil zde »Odbor národní jednoty pošumavské« a roku 1886 »Spolek obecná knihovna ve Voticích«, věnovav mu množství knih ze své bohaté knihovny. R. 1923 přeměněn byl tento spolek na obecní knihovnu, která dnes čítá více než 15.000 svazků.

Dr Pinsker byl r. 1892 spoluzakladatelem jednoty »Sokol« ve Voticích a byl zvolen prvním starostou jednoty. Politicky se hlásil nejprve k Staročechům, od vzniku realismu, sporů rukopisných a bojů o Hálka hlásil se k straně realistické a k stoupencům prof. dra T. G. Masaryka.

Za zmínku stojí, že německý velkostatkář August z Doerrů ve Smilkově, který se zabýval amatérsky badáním o české šlechtě, v čemž mu pomáhal vedle prof. Sedláčka archivář P. F. Teplý, vyžadoval si často i pomoc Pinskrovu. Dr Pinsker byl člověk neúmorné píle. Kromě své mateřštiny ovládal němčinu mistrně, latinu a staročeštinu a naučil se za studií v Krakově i výborně polsky. Ve Voticích pak jako samouk naučil se frančtině na tolik, že čítal Musseta, Bérangera, Huga i George Sandovou v originálech a mnohé znal nazpamět. V naší české literatuře nejvíce si cenil Nerudu a jeho »Zpěvy páteční«, Máchův »Máj«, Hálkovy písně a Pohádky z naší vesnice (s Hálkem a jeho svakem Horáčkem byli přáteli), Macharův »Výlet na Krym« a verše Bezručovy. Výborně znal též literaturu německou, z níž dovedl citovat mnohé verše Goethovy, Schillerovy a zvláště básně Heineho a Geibela. Z cizích básníků miloval Adama Mickiewicze a jeho »Pana Tadeusze«, »Konrada Wallenroda« a znělky znal skoro celé z paměti. Z mládí, jako mnozí jiní, skládal verše lyrické.

Roku 1908, po třicetiletém pobytu ve Voticích, přestěhoval se do Prahy z tohoto krásného města, kde prožil šťastná a spokojená léta, kde znal historii zámků, hradů, zřícenin, měst, vesnic a celého kraje, kde miloval lesy, hory a rybníky (obávaje se totiž své krevnatosti a tělesné otylosti, konal každodenně časně ráno dlouhé až dvouhodinové procházky do okolí) a celý Podblanický kraj i jeho dobrý, ale chudý lid, s nímž vždy v míru žil, urovnáváje jako advokát spory mezi stranami, bez ohledu na své finanční zájmy. Odešel k pramenům svých prací, k zemským deskám a universitním i muzejním knihovnám, kde hodlal dopsati »České svěřenské právo« a »Genealogii« a pracovati na velkých svěřenských sporech hrabat Pálffyů a Herbersteinů, jež mu byly svěřeny.

Dr Čeněk Pinsker byl postavy vysoké, rozložitě, nosil rusý, prořídlý plnovous, byl přísný abstinents a nekuřák. Celý jeho život byl šťastný, plný práce a radosti z ní. Sám dovedl z každého všedního dne udělati den sváteční. Byl povahy laskavé, skromné a přece sebevědomé. Poslední léta jeho života přinesla mu splnění všeho, čeho si kdy přál. Mohl se v klidu oddati té práci, která jej těšila. Jeho knihy byly uznávány, jeho úsudek v genealogii a v právu historickém byl autoritativní. Spory svěřenské, které vedl, vyhrával, neboť ani jako advokát nevedl sporu, o němž by nebyl přesvědčen, že je spravedlivý. Řídil se heslem: »Jus et veritatem defendo«. Byl demokratem z přesvědčení, důvěřoval lidem a miloval lidství.

Dr Čeněk Pinsker se rozstonał dne 8. května 1913 kornatěním tepen a zemřel tiše 29. června 1913 po pětiletém pobytu v Praze v 67 letech. Byl zpopelněn v Drážďanech 3. července 1913.

Knihovnu Dr Čeňka Pinskra, sestávající z 3.000 svazků, namnoze prvotisků, unikátů, a vzácných tisků, které nadšeně a s obětavostí sbíral po celý život ve všech koutech Evropy, darovala rodina, k uctění jeho památky, Národnímu museu v Praze.

Bibliografie prací Dr Čeňka Pinskra.

1. Studijní nadání v Království Českém. Čas 1896, č. 2, 4.
2. O důkazech filiačních a ztrátě šlechtictví v Čechách. »Právník«, 1896. 28 str.
3. Husova pře v Kostnici. »Čas«, 1896, s. 114 d.
4. Liběchov. »Čas« 1896, č. 37.
5. Úředník. Ze vzpomínek právníkových. Čas. Belletr. příl. 1897. č. 21, 22, 24.
6. Der Lippische Schiedsspruch. »Politik« pak zvl. ot. Prag, Řivnáč, 1898, 82 s.

7. Několik poznámek o služebnostech myslivosti. Právník 1898.
8. Český panský stav a říšské hrabství. »Právník« 38 a samostatně u Grégra v Praze 1899, 47 s.
9. Der Lippische Schiedsspruch. Eine Antwort an Prof. Dr Paul Schön. Abdruck aus Nr. 143 der Lippischen Tages-Zeitung in Detmold v. 21. Juni 1899.
10. Bitva u Lipan. Čas 1899, č. 41.—45.
11. O vydržení a promlčení šlechtictví v Čechách. »Právník« 1899, pak samostatně u Grégra v Praze 1900, 21 s.
12. K otázce o společenstvech honebních. Právník 1900.
13. Die Succession in die gräfl. Kaunicz'sche Fideikomiss Herrschaft Jaroměřic. 1900, 76 s.
14. O sňatku následníka trůnu. »Čas« 1900, č. 66—67.
15. Bitva u Lipan. Replika Hanuši Kuffnerovi. »Čas« 1900, č. 107—109.
16. O várečných měšťanstvech. »Právník« 1901, 32 s.
17. Bitva u Jankova 6. března 1645. »Věstník Král. čes. spol. nauk«. 1901.
18. Die staatsrechtliche Stellung des italienischen Adels in Böhmen und die Succession in das gräfliche Netolický'sche Fideicommiss Kost. 1900, 72 s.
19. Pan Antonín svob. pán Šlechta ze Všehrd a jeho odpůrci. »Čas« 1901, č. 314.
20. Předkové pana Antonína Petra »svobodného pána« Šlechty Všehrdského ze Všehrd. Genealogicko-kritická studie. »Čas« 1902, č. 87, 90 až 93, 96—98.
21. Der Adelsschwindel. Politik 1902, č. 294.
22. Ueber Adelsanerkennungen. Politik 1902, č. 319, 320.
23. Ein Adels-Verein. Politik 1903, č. 77.
24. Bitva u Lipan. Rozbor postupu bitvy. »Věstník Král. čes. spol. nauk«, XVI., 1903, 4°. 40 s. (Odpověď na Kuffnerův článek v Čas. čes. musea 1900.)
25. K dějinám svěřenským. »Právník« XLIII., 1904, s. 29—34.
26. České zřízení rodové. Kapitola z práva svěřenského. »Právnícké rozhledy« příl. roč. VIII., 1907. 18 s. (Ref. J. Kapras, »Právník« 1907, s. 436—438; »Čas« 1907, č. 267.)
27. Spor o svěřenství hořovické. Právnícké rozhledy 1908, č. 5.
28. Šlechtictví velechrámů a kapitol chrámových v Čechách. »Právnícké rozhledy«, X., 1909, s. 215—217, 229—231, 237—240, 248—250.
29. Prof. Dr Bohuslav Rayman a jeho učitel prof. Dr Bedřich August Kekule ze Stradonic. »Čas« 1911, č. 141.
30. O stáří Jana Žižky z Trocnova. »Čas« 1911, č. 18, 19, 20. Replika prof. J. Šustovi. »Čas« 1911, č. 123 passim až 165. Pak samostatně v Knihovničce »Času« č. 61., Praha 1912. 90 str.
31. Der Kampf um das Fideikommiss Jarmeric und die gefälschte Ahnenprobe des Grafen Rudolf von Wr̃bna-Freudenthal. Genealogisch - kritische Erwiderung. (Tišt. jako rukopis.) 1912, 121 s.
32. Petr Bezruč, J. S. Machar, Jan Neruda. Překlady básní do němčiny. Union, prosinec 1913.

Vývod z osmi předků Dr Čeňka Pinskra.

- IV. 8. Augustin Pinsker, měšťan a obchodník (syn Jana Pinskra *2. VII. 1706 ve Volarech †1770), *4. VIII. 1740 ve Volarech a †19. VII. 1811 v Netolicích.
     ∞ 3. XI. 1767 v Netolicích.
9. Suzana Pakostová, dcera Jana Pakosty a Žofie roz. Prayarové, *8. VII. 1744 v Netolicích, †19. IV. 1807 v Netolicích.

10. Jan Gregora, švec v Elhencích, č. 132.
11. Dorota Kudrnova, v Netolicích č. 1.
12. Josef Gaube, zámecký schwarzenberský lékárník v Českém Krumlově.
13. Františka.
14. Václav Guolfinger ze Steinsbergu, Netolice, č. 14.
*21. II. 1743 v Hermannschlagu u Kaplice, †14. V. 1798 v Netolicích na tbc.
∞ 28. VII. 1778 v Netolicích.
15. Anna Švihova z Netolic č. 27. *26. VII. 1759 v Netolicích, †7. IV. 1832 na tbc.
- III. 4. Václav Pinsker, mydlář a měšťan v Netolicích, č. 53. *10. IX. 1771 v Netolicích, †5. III. 1849 v Netolicích, č. 53.
∞ 27. I. 1807 v Elhencích.
5. Marie Anna Gregorova z Elhenc č. 1., panství Netolice.
*24. VI. 1788 v Elhencích, †5. V. 1856 v Netolicích.
6. Josef Gaube, knížecí schwarzenberský obroční, Netolice č. 1,
*4. V. 1778 v Čes. Krumlově, †25. VIII. 1846 v Netolicích.
∞ 30. X. 1808 v Netolicích.
7. Terezie Guolfingerová ze Steinsbergu, Netolice č. 1. *17. II. 1784 v Netolicích č. 89, †29. VIII. 1851 v Netolicích.
- II. 2. Jan Pinsker, soudní rada, *14. V. 1809 v Netolicích č. 53, †27. X. 1875 ve Strakonicih.
∞ 12. VI. 1842 v Netolicích v kapli na Kratochvíli.
3. Eleonora Gaube, *23. VIII. 1812 v Netolicích, †17. X. 1871 v Strakonicih.
- I. 1. Vincenc (Čeněk) Josef Václav Pinsker, zemský advokát ve Voticích v l. 1878—1908, *21. III. 1846 v Lomnici nad Lužnicí č. 133, †29. VI. 1913 v Praze VII. č. 1909. ∞ 28. VIII. 1878 v Praze u sv. Jindřicha. Choť: Marie Luisa Trögrova z Karlových Varů, *31. X. 1858, na podzim 1947 dožije se 89 let v Praze. Jediná dcera Luisa, *3. V. 1881 ve Voticích, ∞ 31. VIII. 1901 v Praze I. za JUDr. Jana Náhlovského (*29. IV. 1876 v Jaroměři).

Sourozenci Jana Pinskra (II, 2.):

Bedřich Pinsker, pekař a majitel realit, ∞ s Josefou Lešetickou.

Marie Pinskrová, *5. IV. 1811 v Netolicích, ∞ s pekařem Vojtěchem Michálkem 12. IX. 1833 v Netolicích.

Aloisie Pinskrová, ∞ za koželuha či hostinského Jos. Lešetického 21. XI. 1837 v Netolicích.

Susana Pinskrová, ∞ za truhláře Strabergra.

Sourozenci Vincence Josefa Pinskra (I, 1.):

Arnoštka Pinskrová, *1843 v Čes. Budějovicích, †1866 ve Strakonicih.

Eleonora Pinskrová, *4. II. 1844 v Čes. Budějovicích, †13. XII. 1919 v Chlumci u Sedlčan, ∞ 25. II. 1867 v Strakonicih za Šebestiana Kresla-Weidla, voskaře a později sollicitátora u svého švakra (*3. VIII. 1837, †13. VI. 1915 v Chlumci u Sedlčan). Terezie Pinskrová, * 1851 v Budyni nad Ohří, †1869 ve Strakonicih.

*

Nekrology Dr. Čenka Pinskra: Jihočeský obzor 4. VII. 1913; Český časopis historický 1913, str. 393; Čas 30. VI. 1913, č. 177; Jiskra 1913, č. 29; Přehled 52, 1913, č. 475.

Dr. Bohumír Lifka:

Historiograf české Ameriky Tomáš Čapek.

Šestého prosince 1946 prošlo životní jubileum osmdesáti pěti let českoamerického spisovatele Tomáše Čapka, zakládajícího člena Rodopisné společnosti čs., bez širšího národního ohlasu, jen Královská česká společnost nauk vzpomněla svého zasloužilého spoluúda dopisovatele od r. 1926. A přece jeho zásluhy o český národ, českou historii a českou kulturu vůbec jsou veliké a dosud stěží ve své šíři a hloubce změřitelné. Je to muž, který naší paměti a paměti našich budoucích zachoval tisíce českých duší krajanských, zanesených osudem přes oceán do dalekých krajín severní poloviny Nového světa, stopovav skoro po šest desítekletí životní výsledky každého významnějšího jedince z českých zemí a všech důležitějších krajanských skupin ve všech státech severoamerické Unie. A proto zvláště také český rodopis má v Tomáši Čapkovi osobnost opravdu reprezentativní. Jeho láskyplná pozornost ke každému rodovému jménu českého původu, k nejstarším vystěhovalcům z našich krajů a k jejich americkému rozrodu, k vynikajícím Američanům, u nichž se dá vysledovati český rodový původ nebo příbuzenstvo, jako vlastnost hluboce mravní, vyvěrající z ušlechtilého osobnostního etosu, který touží pro národní společenství zachovati vše, co je ohroženo tisícířými kapillárami assimilace v cizím prostředí, staví Tomáše Čapka v popředí našich rodopisných průkopníků a jeho zjev i dílo činí drahým samému srdci národa. Naši rodopisci se k němu přihlásili již při sedmdesátinách v roce 1931 (srov. Čas. Rodopis. spol., IV., str. 90). Rozlehlé životní spisovatelské a vědecké dílo Čapkovo tedy má a musí býti vypočteno v samy základy moderní české genealogie jako disciplíny i jako kulturně-politické hodnoty. Rodopis české emigrace: jaké široké dějinné perspektivy a jaké hluboké souvislosti nadčasové a bezhraničné otvírá pohled na národ s tohoto skoro neznámého zorného pole! Povaha, vlastnosti,

jazyk, skryté souvislosti událostí, nevažitelně jemné nitky předitiva cizích vlivů, bipolární kulturní vyzářování, nalézají anebo mohou nalézt takto nového a správnějšího osvětlení! Stavivo knih Tomáše Čapka přispívá a dlouho bude přispívat k takové historické, etnické, psychologické, sociologické analýze a synthese.

Když vydával Čapek v červenci r. 1889 v Omaze po prvé »Památky českých emigrantů v Americe. Příspěvek k dějinám česko-amerického vystěhovalectví« jako samostatný otisk z časopisu »Pokrok Západu« vydávaného v Omaze, Nebraska, Janem Rosickým, stanul na novině, kterou mu bylo přáno velmi dlouho samotnému vzdělávat! Užil svých pramenů, ať již otisknutých, ať původních, rukopisných, řídě se také radou Augusta Sedláčka, svědomitě a obratně a obsah jeho spisu podal zajímavá poučení o nejvýznamnějších českých osadnících v Americe do roku 1848, o nichž stará vlast dotavad znala z druhé ruky sotva jména. Prohlédl, jak sám uvádí, »okolo šesti set rodopisův starých rodin amerických a skoro všechna čelnější díla heraldická«. O Augustinu Heřmanovi, zakladateli Bohemia Manor, který již r. 1644 se připomíná pobytem ve Virginii a o jeho potomstvu otiskl Čapek v »Památkách« první stručnější verzi, z níž později, 1928, vyrostl samostatný kritický spis pod názvem »Augustine Herrman, Founder of Bohemia Manor in Maryland« (tištěno v New Yorku 1930), vydaný také česky 1930 v Praze jako »Augustin Herrman, zakladatel Bohemia Manor r. 1660 a autor mapy států Virginie a Marylandu« (referát o ní přinesl Čas. Rodopis. spol. II., 1930, str. 110 z pera dr. Ad. Krejčíka). Iniciativní kapitola Čapkova se stala popudem i k pracím jiných následovníků. Také záhady kolem Bedřicha Filipse, kterým se později novou hypotézou dostalo příležitosti revidovaného řešení z autorova pera v angličtině za přispění prof. Dr. Ot. Odložilíka, »Ancestry of Frederic Phillipse First Lord of Phillipse Manor in Yonkers NY (New York, 1939), byly zde vyloženy po prvé. Otázka tato a pokusy o její řešení jsou záhady eminentně genealogické, v nichž vše záleží na možnosti exaktního vývodu, na znakových dedukcích. Stať o Moravanech, českobratrské sektě v Pennsylvanii v XVII. a XVIII. století a o jejím misijnáři Matěji Stachovi byla pro Čechoameričany objevem. Knihu zakončují životopisné portréty rodilého Kutnohořana Dr. Antonína Michaela Dignovityho, který od r. 1832 prošel šestnácti americkými státy, až zakotvil jako lékař v San Antoniu v Texasu, kde zemřel 1875 a prof. M. Karla Hrubého z Jindřichohradecka, který od r. 1834 působil v Ohio jako pro-

fesor francouzštiny a němčiny a jako lékárník do své smrti 1882.

Kniha se mezi krajany brzy rozešla a Čapek vydal pod stejným názvem r. 1907 opět v Omaze druhé opravené vydání, obrazově doplněné. V první jeho kapitole, nazvané »Stěhování z Čech do Ameriky mezi r. 1633—1905« uvádí již nová jména raných vystěhovalců, na něž mezitím pilným studiem pramenů přišel: Albrecht Zaborovský-Zabriskie, Loketka, Paca, Vlasák, Jan Nep. Neumann. Od r. 1892—1894 rediguje Čapek v Omaze znamenitou revui »The Bohemian Voice. Organ of the Bohemian Americans in the United States«, do níž píše vlivné články o české kultuře a politice. Čapkových samostatně vydaných spisů, psaných pro informaci Američanů anglicky, počíná se záslužná řada malou dvanáctistránkovou knížečkou »Bohemia Past and Present«, vydanou při českém dnu na transmississipské výstavě v Omaze v srpnu 1898. Vedle svého propagačního a politického významu upozorňovaly však spisy ty také krajany mluvící už jen anglicky a druhou generaci přistěhovalců na její pouta s českými předky. Největšího ohlasu a praktického užití došly z nich knihy »The Slovaks of Hungary. Slavs and Panslavism« (New York, 1906), věnovaná v přátelství Petru V. Rovnianskovi, slovenskému vůdci v Pittsburgu, jehož osud nepostrádá rysů tragické velikosti. Krásně tištěný a vypravený svazek, ozdobený portréty slovenských buditelů, první anglická kniha, jednající monograficky o Slovácích, probírá minulost a přítomnost Slováků v Uhrách za maďarské nadvlády, jejich jazyk a písemnictví, sociální podmínky a v závěrečné kapitole upozorňuje na řetěz persekuce, které jsou uvědoměli národovci od Maďarů vydání.

Protirakouské zaměření vyvolalo další Čapkovy publikace. »Austria-Hungary and the Slavonians« vydáno bylo v prosinci 1912 na památku meetingu v Carnegie Hall v New Yorku na protest proti tažení Rakouska proti balkánským Slovanům. Když se přiblížila první světová válka, dal Tomáš Čapek nejen sebe, ale celou rodinu do služeb odboje. Ve sborníku »Bohemia under Hapsburg Misrule. A Study of the Ideals and Aspirations of the Bohemian and Slovak Peoples, as they relate to and are affected by the Great European War«, redigovaném Čapkem r. 1915 v New Yorku, byly zařaděny dva jeho důležité články: »Have the Bohemians a Place in the Sun?« a »The Slovaks of Hungary«. Stěžejní Čapkovy anglické dílo trvalé ceny, velmi hledaný pramen, zastoupený v knihopisných a příručních odděleních všech hlavních vědeckých

severoamerických knihoven je »Bohemian (Čech) Bibliography. A Finding List of Writings in English, Relating to Bohemia and the Čechs« z válečného roku 1918, v němž vydatně užil spolupráce své vzdělané a ušlechtilé choti, Čechoameričanky Anny roz. Vostrovské. Soupis 1200 vědeckých děl, sborníků, revuí, průvodců, příruček, manuskriptů, paleotypů, státních listin, psaných anglicky o Česích a jejich zemi, o českých zemích vůbec, o problémech české historie a kultury v období 1302—1918 je bohatým nalezištěm pokynů pro každého, kdo v Americe přichází do styku s českými problémy.

Dílko, které vyplynulo z Čapkovy znalosti prostředí, když zastával čestnou hodnost presidenta Bank of Europe v New Yorku »Czechs and Slovaks in American Banking« (New York, 1920), bylo psáno společně se synem Tomášem Čapkem ml. a mělo poslání národohospodářsky orientační, ukázalo se i ve své anglické edici příspěvkem k rodopisu finančně silných českých krajanů, uvádějíc ve známost jména jako Joseph Klicka, James F. Štěpina, William Kaspar, Frank G. Hájíček, Joseph J. Salat, Frank J. Skala, John W. Zelezny, John W. Jedlan, Frank W. Barta, Joseph F. Skluzacek, Emil Folda, Frank C. Horacek, E. E. Placek, J. J. Vlasak, F. J. Sadilek, Michael Bosák a j.

Celou šíři podílu českého vystěhovaleckého živlu ve veřejném životě americké Unie od první imigrace až do účasti na pracích kongresních a na první světové válce vystihuje v synthetickém obraze illustrovaná kniha »The Čechs (Bohemians) in America. A study of their national, cultural, political, social, economic and religious life«. (Boston, 1920.) Českým živlem v New Yorku zabývá se »The Čech (Bohemian) Community of New York. With introductory remarks on the Čechoslovaks in the United States«. (New York, 1921.) Třikrát byla vydána jako znamenitá propagační publikace Čapkem anonymně zpracovaná brožura pěkně i vzhledem se prezentující, »The Czechoslovak Republic. Facts and figures.«, dvakrát v New Yorku 1923 a 1925, jednou v Cedar Rapids 1923. Po obou životopisných monografiích již zmíněných, o Aug. Heřmanovi z r. 1930 a o Frederiku Phillipsovi z r. 1939 uzavřel T. Čapek zatím své knižní anglické práce statisticko-historickými rozbory »Czechs and Slovaks in the U. S. Census« (1939) a »Slavs in the U. S. Census 1850—1940« (1943) a bibliografickým přehledem, jehož edici ještě v Čechách neznáme, »American Czechs in Public Office« (1940). Anglicky přispíval Čapek články do množství revuí a novin jako do The New York Times (zvláště o cestování na Balkáně 1903), Slavonic

and East European Review, Columbia University Alumni News a více jiných.

Byla-li snad většina anglických publikací, jimiž zde okrouhlujeme Čapkův spisovatelský profil, jen na okraji užšího rodopiscova zájmu, jsou pro něho bohatým nalezištěm tři spisy české, »Padesát let českého tisku v Americe«, »Naše Amerika«, »Moje Amerika«, jimiž se stal Tomáš Čapek klasikem českoamerické historiografie a pamětí. První, »Padesát let českého tisku v Americe. Od vydání Slowana Amerikánského v Racine, dne 1. ledna 1860 do 1. ledna 1910. S doplňky do začátku 1911«, byl vydán již r. 1911 v New Yorku nákladem správních radů »Bank of Europe«, autora, Fr. Brodského, Mich. Pilnáčka, Fr. A. Sováka a Alberta Winternitze a vyrostl z neúporné píle při neobyčejně svízelném hledání pramenů, archivů, tisků a novin, neboť česká Amerika si nikdy nevytvořila doma svého musea, ústřední knihovny nebo archivu: tím vším stala se pro českou Ameriku péčí Vojty Náprstka od let šedesátých a po jeho příkladu i po jeho smrti do dnes ve staré vlasti knihovna Náprstkova musea v Praze, která uchovála nejbohatší na světě obraz českoamerického písemnictví XIX. století, na němž od té doby stále buduje. I Tomáš Čapek užil v knize o českém tisku americkém bohatého tohoto zdroje a pamatuje naň podnes, slibiv mu už v r. 1935 věnovati veškeren svůj pramenný materiál.

Českoamerické písemnictví je z větší polovice literatura periodická, noviny, týdeníky, měsíčníky, kalendáře, ročenky. Všechnu tuto nesmírně fluktuující, stále vznikající a opět zánikající literaturu zachytil Tomáš Čapek bezpečně a spolehlivě. Sepsal především hlavní sloupce její, všechny české novináře a redaktory, bibliograficky a časově utřídil ta rozmanitá periodika od roku 1860 do r. 1910 se všemi hlavičkovými vydáními, změnami vydavatelů a míst tisku, redakčními sbory, naznačil jejich ráz a obsah, všimnul si vzpomínek žurnalistů na jejich dopisovatele. Trvalá pamět pojištěna tu byla zejména Fr. Kořízkovi, J. Bártovi Letovskému, J. B. Erbenovi, Janu Boreckému, Jos. L. Lešíkarovi, L. A. Schlesingrovi, Václavu Šimonkovi, Václavu Pohlovi, Janu Heřmanovi, Františku Mráčkovi, Vojtovi Maškovi, Karlu Jonášovi, Josefu Pastorovi, Františku B. Zdrůbkovi, L. J. Paldovi, E. Rosewaterovi, Msgre Josefu Hessounovi, Rev. F. Kúnovi, Antonínu Novákovi, Janu Rosickému, rev. Josefu M. Koudelkovi, rev. Val. Kohlbeckovi, J. A. Oliveriusovi, Augustinu Geringrovi, Václavu Šnajdrovi, J. V. Matějkovi, Bartoši Bittnerovi, F. J. Kutákovi, Augustinu Haiduškovi, J. J. Královi, Hynku Dostálovi. Ve správné kniho-

pisné zásadě, která má cílem co největší úplnost, nevynechal ani v soupisu knižních edicí nic, co bylo samostatnou jednotkou, bez rozdílu textu, leckdy ovšem nicotného. Tento repertář výtečně se druzí k Roubíkovým soupisům periodického tisku českého v hranicích země České z let 1848—1862, 1863—1895, vydaným v Praze o mnoho později.

Než vydal »Naši Ameriku«, uveřejnil Čapek tiskem r. 1921 životopis svého bratra »Jan Vratislav Čapek«, vypsaní svěrázného i zas do značné míry typického osudu českoamerického publicisty a vynálezce (1842—1909), který byl svému prostředí opravdovým buditelem a cestopis své výpravy do staré vlasti r. 1921, »Z New Yorku do Prahy a zpět« (Praha 1922), psaný ve formě dopisů z jednotlivých českých měst své choti.

»Naše Amerika«, vydaná v Praze péčí Národní rady české v »Orbisu« v první půli roku 1926 jako kritické posouzení hospodářského a sociálního stavu a politické, církevní, národní i spolkové činnosti amerických Čechů a Slováků se zřetelem ke všem americkým Slovanům, jest encyklopedie krajanského českého živlu v Severní Americe, utříděná do patnácti kapitol, shmujících neobyčejné vědění autorovo, bezpečný základ pro každé pragmatické dějiny a sociologický obraz českoamerické emigrace.

Probere-li rodopisec jmenný rejstřík »Naší Ameriky«, který, střízlivě počítáno, obsahuje aspoň 848 jmen emigrovaných rodin a jednotlivců z českých zemí, kteří zasluhovali z jakékoli příčiny zmínek, shledá sice na pravopisném a zvukovém tvaru mnoha jmen četné známky assimilace, ale pro pravého a povolného rodového badatele je filiace takových jmen a rodů za nimi právě zostřeným popudem k pátrání. Bylo by si přáti, abychom na základě rejstříků Čapkových a s pomocí krajanských národních ústředí českoamerických i ve spojení se studijní sekcí Zahraničního ústavu v Praze vypracovali si v kolektivním sběrném úkolu i v Rodopisné společnosti čs. kartotheku emigrovaných českých rodin v Americe a jejich descendentů třebaš již řečí i životním rytmem zcela poameričtělých. Užitek informační i badatelský je na біlední. Vizme příkladem z Čapkova rejstříku, jak se amerikanisují některá naše příjmení:

Barter (Bárta), Berko (Brko), Brady (Bradáč), Broucka (Broučková), Bullitschek (Bulíček), Cork (Cvrk), Crank (Křenek), Crateville (Kratochvíl), Cutshaw (Kočí), Calhoun (Čaloun), Cenig (Čeněk), De Vorak (Dvořák), De Vorsky (Dvorský), Herback (Hrbek), Josephs (Jozífek), Krulish (Kru-

liš), Lasak (Vlasák), Lastufka (Laštůvka), Lawatsch (Hlaváč), Mathushek (Matoušek), Sawsheak (Ševčík), Smutney (Smutný), Tordy (Tvrdý), Zwonechek (Zvoneček).

Uveřejniv česky r. 1930 také své třetí zpracování životopisu Augustina Herrmana, uložil Čapek do svazku »Moje Amerika. Vzpomínky a úvahy (1861—1934)«, vytištěného r. 1935 v Praze jako 7. sv. knihovny »Paměti«, vydávané III. třídou České Akademie věd a umění, svou autobiografií. Uvádí ji předmluvou jeho nikoli příbuzný jmenovec spisovatel Karel Čapek. Práví: »tomuto jednému Čechu nestačilo být jenom Bohemus a stal se bohemistou, kronikářem českého živlu v Americe. Jeho paměti a jiné spisy by se mohly právem jmenovat Bohemia Americana, čímž je řečeno, že tu splývá v jedno dvojí veliká láska: láska k občanské vlasti americké a láska k národu českému. Na něm i na jiných našich krajanech za velikou vodou, které líčí, najdete pěkný a živý typ: ne poamerikanštěného Čecha, který je Američanem, který je to obé plně a celým srdcem«. V kapitolách Chrástovice 1861—1873, Písek 1873—1876, Strakonice 1876 až 1879, Brooklyn-New York 1879—1884, Omaha 1884 až 1886, Cleveland 1886, Ann Arbor a Chicago 1886—1888, New York 1888—1890, Omaha 1890—1894, Pittsburgh 1894, New York 1895—1934, doplněných 16 obrázky, rozvíjí Čapek se zralou moudrostí a uměřeností v hutných perspektivách a příleha- vých charakteristikách běh svého života a lidí kolem sebe, události osobního dosahu, kde všude zejména křišťálově proniká harmonické štěstí a láska rodinná se vzácnou chotí Annou z rodu Vostrovských a události národního významu až k odbojové účasti za první světové války 1914—1918, spolupráci s pres. Masarykem 1917 a 1918 a postavení pomníku pres. Wilsonovi v Praze. Opět množství jmen krajanských — těchto přes 200 — i cizích a v nich nejedno velmi významné, kdy známost Čapkova s jeho nositelem prospěla české věci. Rodiště, jihočeské Chrástovice u Radomyšle na Strakonicku vystávají teplými rysy vzpomínky a v nich rod Čapkův, vyličený ve vrstevnické Čapkově generaci typickými vlastnostmi jedinců a v pokoleních předchozích spolehnutím na stať známého rodopisce starého typu A. P. Šlechty (Předkové Tomáše Čapka. Vídeňský obdeník, 24. července 1928), kterou bude nutno jak v matrikách radomyšlských tak jinde v pramenech na Písecku a Vodňansku revidovati, vykazuje 47 osob, vedle Čapků ze spřízněných rodů, Dubědů, Hroudů, Lískovců, Marků, Mlčánů, Plechatých, Slanařů, Vachušků, Žebrů, Levých, Landů, Schaeferů, Prošků, Vitoušků, Vostrovských,

Winlowů. I jejich osudy, reliefně ostře vykrojenými jednou, dvěma větami, vystává zároveň kus jihočeské krajové problematiky, jako nad úsporně a skromně, pár odstavci naznačenými styky se slavnými prominenty: Antonínem Dvořákem i T. A. Edisonem, T. G. Masarykem i Th. Rooseveltem, Jar. Vrchlickým i P. Kropotkinem, Ad. Heydukem i Št. Radičem, atd., proniká všude jednotlicí, harmonická, nepathetická osobnost Čapkova se svým čínorodým americkým aktivismem, kterým jen zvyšuje vážnost svou i svého národa ve veřejném dění i společenských kruzích soustátí Nového světa. Problémy české emigrace, kmenového soužití v cizině, assimilace, amerikanisace jsou osvětlovány v Čapkově »Mojí Americe« názorně, konkrétními událostmi a na empirických jedincích. V odstavci »Já, přistěhovalec, ty přistěhovalec« na počátku poslední kapitoly pamětí se suggestivně uvádí do sama psychologického jádra otázky. »Kdo si v letech putování nestavěl vzdušné hrady a zámky? Až si pomůže, vrátí se do rodiště. Zařídí si tam živnost. Splatí dluh na rodném hospodářství. Přikoupí půdu. Děti dá vychovat ve vlasti. Deset, dvacet let uplynulo, než v nové zemi zakořenil. Každá důležitá událost v jeho životě znamenala podstatnou změnu v poměru k Americe: když se stal občanem, když se oženil, když se narodily děti, když kupoval nemovitý majetek. Kolik změn, tolik nových pout k adoptované vlasti! A směrnice všech? Blíž k Americe. Pryč od Evropy. Překážkou repatriace jsou děti. The old country, vlast rodičů, má pro ně určité kouzlo. Ale usadit se v ní? Ne. Kdo se vrací? Nikoli muži a ženy v letech nejvyšší fyzické výkonnosti. Výměnkáři, pensisté, malí kapitalisté, bezdětní manželé. Některé rody zapadly, jako bys kámen do tůně hodil. Ani voda se po nich nezčeřila. Jiné se vyšplhaly nahoru až v třetím pokolení. A jiným zase se to povedlo hned na prahu Ameriky. Jaké vlivy tu účinkovaly a rozhodovaly? Prostředí, v němž přistěhovalec vyrostl ve staré vlasti? Okolí a poměry nového domova? Rodové vlohy? Vyšší nebo nižší školní vzdělání? Dědičné záliby, dobré či špatné?«

Půl třetího roku práce v l. 1937—1939 věnoval Tomáš Čapek s pomocí choti soupisu krajanů, kteří v Americe vynikli, chťeje vytvořit jakési české Who's Who in America. Pojal soupis, jemuž dal název »Naši Američané«, trojdílně, do prvního dílu zařadil životopisy mužů a žen přistěhované generace, do druhého americké domorodce českého rodu nebo původu a do třetího návštěvníky z Čech a Moravy, passanty, kteří navštívili z vědeckého nebo jiného důvodu kulturního či praktického a turistického zájmu Spojené Státy a vrátili se domů,

kdež nějak své zkušenosti a dojmy zužitkovali. Všiml si zejména těch, kteří napsali o Americe knihy. Rukopis byl zaslán 1939 nakladateli do Prahy, ale protože tomu se třetí díl nehodil — ani první dva nejsou dosud tištěny — vydal jej T. Čapek v Chicagu r. 1940 samostatně s názvem »Návštěvníci z Čech a Moravy v Americe v letech 1848—1939.« Je tu 240 jmen osob všech životních povolání a nejrůznějších odborníků heslovitě abecedně seskupeno na důkaz vzájemného, téměř stoletého kulturního a osudového vábení a prolínání obou zemí, ohromné Ameriky a malých vzdálených Čech a knížka dává mnoho námětů k promýšlení, jak a proč se tak dalo a jaký byl z toho nám prospěch nebo škoda. Spisem tímto je Čapkova publikační činnost prozatím uzavřena.

Není však pochyby, že z Čapkovy pracovny na Jackson Heights u New Yorku při vzácné jeho duševní a tělesné svěžesti vzejde ještě mnoho důležitého pro poznání české národní větve za oceánem. Jaký to důkaz síly a košatosti jihočeského rodu, který dovedl svými členy zapustiti nové kořeny v daleku a cizotě, burcovati a zachovávat v srdcích krajanů city a vědomí sounáležitosti k češství a získávati staré vlasti nového místa na slunci světa v nových generacích, které jí nikdy tělesnými očima nepoznaly.

„Prosím za nenarozené. Mají nesmrtelnou Duši, chtějí žít a oslavit Váš rod a naši zemi. Snad mají velké nadání, velké věno pro život, budou Vaší oporou ve stáří a radostí na věčnosti; neberte jim život! Je hrozné, hledat radost, pohodlí, úlevu za cenu života druhého. Je lépe mít mnoho životů na starosti, než jeden na svědomí. Je nás málo! Kdyby byl lid dbal zákona Božího, bylo by nás dnes několikrát víc.“

(Z prvního pastýřského listu nejdůst. p. biskupa česko-budějovického Dr Josefa Hloucha ze 7. září 1947.)

Ladislav Pilát (Prachatic):

Rodokmen univ. prof. dra Jaroslava Vlčka

Nejstarší přímé předky univ. prof. dra Jaroslava Vlčka můžeme sledovati v jižních Čechách již od 16. století.

Prvním známým předkem jest Řehoř Michálek, sedlák v Žíchovci na Vodňansku.

R. 1599 ve středu po sv. Štastným nemoha starý Říha pro nedostatek zdraví do Bavorova před panem ouředníkem Jiříkem Niadlem se dostaviti, dosvědčil jest skrze sousedy, že jest dobrovolně prodal svůj dvůr zvaný Michalovský se vším příslušenstvím svému synu Janovi za sumu 55 kop. Na takovou sumu Jan otci vypravil za živobytí jeho, což i skrze psaní přiznal, jmenovitě 50 kop, ostatních 5 kop a krávu, kterouž při témž dvoře při synovi zanechal, má to dochovati Jan Říhů Aničce, dceři jeho, když by k místu přišla, aby jí Jan povinen byl vydati těch 5 kop i krávu; a kdyby pak mezi tím Anička zahynula, tedy má to na sestry její připadnouti.¹⁾

Jan Říhovic zemřel kol roku 1600.

R. 1601 v pondělí po Třech králích z oznámení a vysvědčení konšela a sousedův v též vsi Zvíchovci odkázal Jan Říhovic Mandaleně manželce své ten dům, který od otce svého koupil a jej sám pošacoval za živobytí svého leže na smrtedlný posteli za sumu 200 kop miš.

Po Janovi zůstali: Mandalena vdova, děti Jan, Anna, Marta, Kateřina, Lukáš a Jiřík. Na každého připadlo po odečtení dluhů z pozůstalosti 26 kop 8 gr. 5 den. Kateřina zemřela a proto její podíl se rozdělil na 6 dílů.

Asi roku 1603 se Mandalena provdala znovu za Štěpána a dvůr nazýván Štěpánovský. Štěpán vyplácel pak dále sirotkům Jana Říhovic podíly.

Kol roku 1636 zemřel Štěpán a zůstal ještě dlužen 43 kopy 30 gr. 3 den. Za hospodáře po sobě ustanovil svého vlastního

---

¹⁾ Archiv v Třeboni, Gruntovní kniha vsi Zvíchova, odd. Netolice, červ. sign. V AU Nro 1. fol. 28.

syna Pavla, který převzal též dluhující závazky a to: po smrti Jana Říhy starým sirotkům Janu Bártovi do též vsi 10 kop 30 gr. 1 den., Anně vdané 8 kop 30 gr. 1 den., Lukášovi ženatému 24 kop 30 gr 1 den.²⁾

Lukáš Řehoř narozený v Žichovci oženil se kol r. 1637 s Maruší, dcerou Matěje Chalupy z Budyně na Vodňansku.

R. 1639 odchází Lukáš Říha do Záluží.

Léta 1639 dne 29. Aprilis Václav Čejka, hospodář chalupy Čejkovské, ze své svobodné a dobré vůle prodal Lukáši Říhovi ze vsi Zvíchovce jmenovanou chalupu, z které každoročně obci ouroku po 6 gr. platiti povinen, i se vším příslušenstvím za 52 kopy míš. Při zavřeném trhu zavedl kupující prodávajícímu 8 kop, verunky až do zaplacení platiti má po 2 kopách. A tak mimo závdavek zůstává 44 kop.³⁾

Lukáš zemřel kol roku 1645, manželka Maruše zemřela již asi dříve. Po smrti Lukášově zůstali sirotci, kteří r. 1646 jsou Bartoš malý při šafáři svinětickém zůstává, Vavřina a Jakub malí při uci v Hájků zůstávají. —

Další osudy Říhovské chalupy v Záluží: r. 1657 zůstávalo ještě 40 kop dopláceti na chalupu po Lukáši Říhovi. A poněvadž táž chalupa několik let pustá zůstávala, jest skrze konšela a sousedy ze vsi Záluží Matějovi Duškovi pošacována za 40 kop. míš. Orok podle obyčeje obci a verunky počna při hromnicích 1658 každoročně až do zaplacení po 2 kopách platiti povinen bude. — Sirotkům po Lukáši Řehořovi bude platiti: Bartolomějovi 6 kop, Vavřinci druhému sirotku 6 kop.⁴⁾

Těžké a smutné časy nastaly sirotkům Lukášovým. Osudy jejich můžeme sledovati z Register stavení sirotků.⁵⁾

Bartoš (Bartoloměj, naroz. kol r. 1637): 1648 byl u p. Jindřicha Špinky v Bavorově. 1649 nadále ponechán u Špinky v Bavorově. 1650 ve 13 letech stáří se zanechává Špinkovi. 1652 dán za pasáka do dvora Štětína. 1653 v 16 letech věku do dvora Záhubového za pohůnka. 1655 do dvora Štětína k volům za pacholka. 1655 ze dvora Štětína utekl, Matěji Bártovi do Zvíchova se vzkazuje, aby ho sobě hledal. 1658 ve 20 letech, poněvadž 1655 ze dvora Štětína utekl, z té příčiny svou

²⁾ Ibid. fol. 83.

³⁾ Archiv v Třeboni, Gruntovní kniha vsi Záluží, odd. Netolice, červ. sign. V AU Nro 1, fol. 386.

⁴⁾ Ibid.

⁵⁾ Archiv v Třeboni, odd. Netolice, Stavení sirotků na panství Helfenburském.

spravedlnost, pokud jakou při knihách sirotčích má, Bartoloměj tratí. 1662 Bartoš ze dvora Štětína utekl, neví se o něm, spravedlnost svou J. Mti Knížecí tratí; nachází se týž den 13. Junii 1663 v truhle sirotčí složené podle fol. 83 ve Zvíchovci 8 kop 15 gr. $\frac{1}{2}$ den. Další osud Bartošův není znám.

Vavřina (Vavřinec naroz. kol r. 1642): 1648 zůstává u Tomše, chalupníka v Hájku. 1650 Vavřina v 9 letech zůstává u Matěje Barty v Zvíchovci. 1652 ponechává se Matějovi Bartovi do Zvíchovce. 1656 v 15 letech dán Jiříkovi Zvěřinovi do Svinětic za pohůnka. Bez příčiny od něho pryč utekl, jsa zase dostán a vězením opatřen na svátky, za kteréhož Petr Stuchař ze Svinětic až do postavení v rukojemství se postavil. Dne 29. Decembris 1657 z trestání propuštěn. 1658 Vavřinec v 16 letech stáří dán panu Janovi Hynkovi za pohůnka, postavil se za něj v rukojemství Jiřík Zvěřina a Tomáš Vavrouch ze Svinětic. 1662 v 20 letech dán do dvora Štětína za řezáče. 1662 v 21 letech, 28. Decembris jest mu k manželství povoleno, ku kterémuž sobě bere Dorotu, dceru Jiříka Neužila z Javornice.

Jakub zemřel již asi před rokem 1647.

Roku 1663 odešel **Vavřinec Lukeš** do Svinětic.

Léta 1650 dne 1. Aprilis chalupu Vavrouchovskou na obci vystavenou Anna Jírovcová z Blanice prodala za 10 kop míš. a dva kusy gruntu, které na onen čas ode dvora Novotného přikoupeny byly ze 14 kop, sumou 24 kop míš., a to Tomášovi, podruhu z Hájku. — Léta 1663 dne 8. Martii Tomáš Vavrouch, zůstávaje za tuž chalupu 10 kop míš. dopláceti, umřel. Po smrti téhož dle kšaftu učiněného postoupena Vavřinci Lukšovi ze Záluží v témž trhu, jak předešle byla, za 22 kop míš. Porážejíc z toho nápadu téhož Vavřince 12 kop, co nebožtík vyplatil, ostatně začnouc při sv. Jiří 1664 verunkovně po 2 kopách vypláceti. Léta 1670 dne 9. Maii Vavřinec Lukeš zůstanouc za tuž chalupu 2 kopy dopláceti, zase ji prodal Janovi Vlčkovi ze vsi Budyně i s kusem místa od obce Svinětické pro rozšíření dvorečku za 2 kopy přikoupeného, za 26 kop. míš.⁶⁾

Vavřinec Lukeš, jinak Vavrouch, ze Svinětic prodal Vavrouchovskou chalupu ve Sviněticích a koupil dvůr Vlčkovský v Budyni.

Vlčkovský dvůr v Budyni:⁷⁾ Dvůr Vlčkovský po smrti Jakuba Vlčka ve vsi Budyni se vším jeho od sta-

⁶⁾ Archiv v Třeboni, Grunt. kniha vsi Svinětic, odd. Netolice, červ. sign. V AU Nro 1, fol. 199 a násl.

⁷⁾ Archiv v Třeboni, Grunt. kniha vsi Budyně, odd. Netolice, červ. sign. V AU Nro 1 fol. 208 a násl.

rodávna příslušenstvím i se všemi svršky a nábytky pošacován byl r. 1600 za sumu 200 kop míš. — V tom šacunku Tomáš, syn Jakuba Vlčka, týž dvůr ujal a přiřázejíc podíl svůj tu bratru svému Bartošovi a věřitelům vyplatiti jměl.

Léta 1631 dne 4. Februaru skrze rychtáře svinětického a konšela budyňského prodán dotčený dvůr, jsa několik let pustý, stavení pak nanejvýš pokažený a svedený, se vším k němu od starodávna příslušenstvím, a to Tomáši Malíkovi z Měkynce, manželce i budoucím jeho za 100 kop míš.

Tomáš hospodář zemřel kol r. 1641 a dvůr přešel na jeho syna Jana.

Léta 1659 dne 28. Novembris dotčený dvůr Vlčkovský pozůstáváje od mnoha let pustý, za kterýž Jan, předešlý hospodář, 117 kop míš. dopláceti zůstal, skrze rychtáře a konšely rychtářství svinětického pošacováno za 90 kop míš. a to Janovi Mlekosovi od Obory. A poněvadž dokonce žádné stavení při témž se nenachází, z té příčiny ti, kteří co při témž pohledávati jměli, proportionaliter z dílův svých upustiti museli.

Léta 1670 dne 9. Maii Jan Vlček (t. j. Mlekosa) nalepšice týž dvůr dobře stavením a zůstana za něj 81 kop míš. dopláceti, takový zase prodal Vavřinci Lukšovi, jinak Vavrouchovi ze Svinětic za 119 kop míš.

Vavřinec Lukeš, jinak Vavrouch, přijal pak po Vlčkovském dvoru v Budyni jméno Vlček, které drží již všichni další potomci.

Vavřinec zemřel kol r. 1697 a hospodářství vedla po 6 let vdova Dorota, která předala Vlčkovský dvůr r. 1704 dne 12. Novembris svému synu Janovi za 119 kop míš. — — —

Roku 1685 v popsání poddaných J. Mti Knížete z Eggenberka na panství Helfenburském a týchž dítek⁸⁾ jest poznamenána rodina Vavřincova: Vavřinec Vlček, Dorota manželka, děti: Dorota 16 let stará, Ondřej 13 let starý, Pavel 11 let, Jan 10 let, Alžběta 6 let. Roku 1704 se připomínají ještě Vít, Mariana a Václav.

R. 1692, 20. 1. oženil se Ondřej Vlček z Budyně s Mařenou, dcerou po nebožtíku Bobkovi Blským. Řečník Daniel Strubinskej, družba Mikuláš Matoušek z Pivkovic, Anížka Houškovíc.⁹⁾ Další osud Ondřejův není znám.

⁸⁾ Archiv v Třeboni, odd. Netolice, sign. V AU Nro 2.

⁹⁾ Bílsko, matr. copul. 1/538.

R. 1695, 13. listopadu vstoupil v stav sv. manželstva **Pavel Vlček** ze vsi Budyně, pojal sobě **Veroniku**, pozůstalou vdovu po nebož. **Martinovi Bečvářovi** z Outěšova. Přítomni toho **Jan Kohout**, starosta ze vsi Záluží, **Jakub Král** družba ze vsi Budyně, **Maryana** dcera **Svatka** družička.¹⁰⁾ — **Pavel** stal se zakladatelem větve **Vlčků** v **Útěšově č. 7.**, často psán též **Bečvář**. Jeho potomci dodnes hospodaří na rodném gruntu v **Útěšově č. 7.**

R. 1705, 12. září potvrzení jsou v stav sv. manželstva **Jan**, pozůstalý syn po nebož. **Vavřincovi** z Budyně, s **Evou**, vlastní dcerou **Pavla Brože** ze Záluží u přítomnosti jinších mnoho.¹¹⁾ — **Jan** hospodařil na **Vlčkovském** gruntu v **Budyni č. 8.** a jeho potomci tam hospodaří dodnes.

R. 1718, 26. září v stav sv. manželstva potvrzení jsou **Vít**, pozůstalý syn po nebož. **Vavřincovi Vlčkovi** z Budyně s **Dorotou**, dcerou **Víta Nováka** z týž vsi.¹²⁾ Další osud jeho není znám. —

R. 1730, 12. listopadu oženil se **Václav**, pozůstalý syn po nebož. **Vavřincovi Vlčkovi** z Budyně s poctivou pannou (jméno její v matrice neudáno!) pozůstalou po nebož. **Pavlovi Kernerovi**, šafáři v **Bavorově**.¹³⁾ — Další jeho osud není znám. —

*

Potomky **Vavřince Lukše-Vlčka** můžeme dále již sledovati z matričních zápisů farního úřadu v **Bílsku**.

Jan Vlček, nar. kol. r. 1675, oddán 12. 9. 1705 s **Evou Brožovou** ze Záluží, hospodařil na rodném gruntu a měli 4 děti:

Václav nar. 3. 9. 1708¹⁴⁾ byl hospodářem na rodném statku.

Lukáš nar. 22. 9. 1710, oddán 13. 11. 1740 s **Marianou Roubíčkovou** ze **Svinětic**.

Šimon nar. 2. 10. 1712, oddán 19. 6. 1735 s **Marianou Královou** z Budyně a založil větev **Vlčků** alias **Král** v **Budyni** na č. 4. a 5., kde **Vlčkové** hospodařili do nedávné doby.

Kateřina nar. 19. 10. 1714.

Hospodář **Jan Vlček** zemřel 5. 6. 1714. — Vdova **Eva** provdala se znovu 16. 1. 1718 za **Jakuba Vojtu** z **Chrásta**.

---

¹⁰⁾ Bavorov matr. copul. pag. 69.

¹¹⁾ Bílsko matr. copul. I/569.

¹²⁾ Ibid. I/617.

¹³⁾ Bavorov matr. copul.

¹⁴⁾ Bílsko matr. bapt. I/359.

Jakub Vojta hospodařil dále na statku Vlčkovském v Budyni č. 8., po kterém přijal též jméno Vlček. Jeho děti jsou psány v matrikách jako děti Jakuba Vlčka a Evy.

Později se ujímá na Vlčkovské živnosti **Václav Vlček**, syn Jana Vlčka a Evy Brožové. Jeho manželkou byla Alžběta. — Václav zemřel 19. 2. 1756 ve stáří 47 let, manželka jeho Alžběta zemřela 17. 1. 1783 ve stáří 90 let. Oba pochováni u farního kostela sv. Jakuba v Bílsku.

Měli 10 dětí: Kateřina nar. 8. 2. 1732, zemř. 9. 8. 1735. Matěj nar. 22. 2. 1735¹⁵⁾ a hospodařil dále na Vlčkovském gruntu. Josef nar. 1. 3. 1737, zemřel jako voják v Uhrách. Antonín nar. 15. 8. 1739, zemřel jako voják v Praze. Mariana nar. 24. 1. 1742. Anna nar. 21. 6. 1744, zemř. 16. 10. 1744. Ludmila nar. 5. 8. 1746, zemř. 2. 1. 1756. Václav nar. 26. 1. 1749. Dorota nar. 29. 12. 1752. Jan Křtit. nar. 20. 6. 1754, oddán 2. 2. 1783 v Bavorově s Marianou Parýzkovou z Útěšova, byl podruhem v Budyni č. 2., zemřel tamže 5. 12. 1821 na píchání.

Matěj Vlček, syn Václava Vlčka a Alžběty, oddán v Bílsku 3. 10. 1756 s Dorotou, dcerou Petra Součka z Budyně a hospodařili dále na Vlčkovské živnosti v Budyni č. 8. — Matěj zemřel náhlou smrtí 29. 1. 1806 ve stáří 71 let, Dorota zemřela sešlostí věkem 9. 11. 1790 ve stáří 60 let.

Měli 7 dětí: František nar. 24. 9. 1758,¹⁶⁾ hospodařil dále na rodném statku. Josef nar. 20. 2. 1760, zemř. 23. 3. 1760. Kateřina nar. 5. 2. 1761. Anna nar. 10. 7. 1762, provd. 22. 11. 1796 za Václava Růžičku z Bílska. Jan nar. 16. 5. 1765, zemř. 25. 2. 1769. Maria nar. 3. 6. 1766. Jakub nar. 30. 4. 1768, zemř. 25. 10. 1805 na padoucí nemoc.

František Vlček, syn Matěje Vlčka a Doroty Součkové, hospodařil na Vlčkovském gruntu v Budyni č. 8. a byl dvakrát ženat. Prvně byl oddán 22. 11. 1796 s 23 letou Kateřinou, dcerou Václava Růžičky, chalupníka z Bílska. — Kateřina zemřela 13. 2. 1814 na horkou nemoc ve stáří 41 let.

Jejich 6 dětí: Václav nar. asi 1797, zemř. v Budyni 29. 8. 1831 na vodnatelnost jako vysloužilý kapitulant ve stáří 34 let. Jan nar. 19. 9. 1799¹⁷⁾ hospodařil dále na rodném gruntu. Marie nar. 25. 2. 1805, zemř. svobodná 11. 3. 1877 v Budyni na marasmus. František nar. 31. 5. 1807. Ma -

---

¹⁵⁾ Bílsko matr. bapt. II/145.

¹⁶⁾ Bílsko matr. bapt. III/173.

¹⁷⁾ Ibid. No. 2/16.

těj nar. 22. 10. 1809, zemř. 23. 6. 1812 na psotník a »škrkavky«. Anna nar. 17. 3. 1812, provdána 16. 1. 1849 za Prokopa Kubáta, podruha v Budyni č. 8., nevěsta 38 roků stará, ženich 26 let stár.

František Vlček oddán po druhé v Bavorově 15. 5. 1814 jako 56letý vdovec s Annou (32 r. starou) dcerou Jana Vondry, sedláka z Hájků. — František zemřel náhle v noci 15. 3. 1821 ve stáří 62 let, Anna zemřela 11. 12. 1837 na horkost ve stáří 55 let. Oba pochováni v Bílsku.

Z druhého manželství byly 4 děti: Matěj nar. 20. 2. 1815, zemř. 17. 4. 1816 na psotník a »škrkavky«. Jakub nar. 14. 7. 1817, oddán 15. 2. 1848 s Marií Zochovou z Měkynce č. 27., hospodařil v Budyni č. 16., jeho potomci pak v Měkynci a Záluží. Zemřel 16. 12. 1859 na prsní vodnatelnost. Matěj a dvojče bábou křtěné nar. 19. 2. 1820.

Jan Vlček, děd univ. prof. dra Jaroslava Vlčka, syn Františka Vlčka a Kateřiny Růžičkové, hospodařil na rodném gruntu Vlčkovském, byl též dvakrát ženat.

19. 6. 1821 oženil se v Bílsku jako 22letý se 17letou Annou, manž. dcerou Šimona Vondrysa, sedláka z Budyně č. 1. a Anny Drůbkové z Bílska. — Anna zemřela 21. 2. 1842 na »prant« ve stáří 38 let.

Z prvního manželství bylo 9 dětí: Jan nar. 18. 6. 1823, hospodařil na rodném statku. Kol roku 1848 oženil se s Annou Chládkovou ze Star. Kestřan a měli 6 synů a 8 dcer. Nejstaršímu synu Jakubovi (nar. 29. 4. 1853) postavil chalupu v Budyni č. 24., kde podnes hospodaří jeho potomci. Druhý syn Josef (nar. 13. 3. 1855) hospodařil na rodném statku, kde ještě dnes hospodaří jeho svobodný syn Josef. Nejmladší František (nar. 5. I. 1871, zemřel 12. června 1947 v Shaker Heights, Ohio), vyučený kovář, odešel do Ameriky, kde se stal v Clevelandu továrníkem, známým i u nás svými spisy, hlavně svým životopisem »Povídka mého života«.^{18a)} — Do Ameriky odešly též dvě dcery Anna a Teresie, kde se provdaly za krajany ze své vlasti. — Hospodář Jan Vlček zemřel 4. 3. 1891 na vodnatelnost ve stáří ne celých 68 let. — Marie nar. 30. 11. 1825, zemř. 26. 6. 1826 na zaraženou spálu. Jakub nar. 1. 5. 1827, byla to rá-

---

^{18a)} Podobně jako Tomáš Čapek, také František Josef Vlček je reprezentativní postava české Ameriky v XX. století svým širokým zájmem o kulturní otázky a vztahy nové i staré vlasti. Při svých návštěvách v ČSR zajímal se vždy také o naše práce rodopisné, které si opatřoval do své bohaté knihovny.

zovitá postava, znám byl pod jménem »Rytíř«.¹⁸⁾ Vyznačoval se velikou silou a byl zručným zahradníkem. Oběsil se 25. 6. 1883 v zahradě u Gregorů ve Lhenicích. Byl svobodný. Marie nar. 17. 6. 1829, provdána 29. 2. 1848 za Vojtěcha Zocha ze Záluží č. 22. Václav nar. 18. 9. 1831, středoškolský profesor, otec univ. prof. dra Jaroslava Vlčka. Mrtvě narozené dítě 24. 2. 1834. Matěj nar. 27. 3. 1835, zemř. 5. 4. t. r. na psotník. Martin nar. 11. 11. 1837, byl bednářem, r. 1865 oženil se v Temešváru v Uhrách s Annou Kobosilovou z Jičina, zemřel jako soukromník 24. 6. 1918 ve stáří přes 80 let v Záluží č. 22. Kateřina nar. 19. 1. 1840, provdána za kováře Matěje Čejku ze Svinětic do Kestřan.

43letý vdovec Jan Vlček oženil se po druhé 15. 11. 1842 s 28letou Marianou Píchovou, manž. dcerou Jana Pichy, chalupníka z Bílska a Evy Liškové. — 23. 10. 1846 zemřel Jan Vlček jako sedlák a konšel z Budyně č. 8. na prsní křeče a pochován v Bílsku.

Z druhého manželství byly 2 děti: Vojtěch nar. 12. 9. 1843. Matěj nar. 4. 4. 1847 již po smrti svého otce.

Václav Vlček, otec dra Jaroslava Vlčka, narodil se 18. 9. 1831¹⁹⁾ v Budyni na Vodňansku, jako manželský syn sedláka Jana Vlčka z Budyně č. 8. a Anny, roz. Vondrysové z Budyně č. 1.

Po vykonaných studiích byl r. 1854 poslán za suplenta na gymnasium do Báňské Bystřice, načež po vykonaných zkouškách z přírodopisu a fysiky stal se r. 1856 skutečným učitelem a později profesorem na tomto ústavu. Pro neznalost maďarštiny byl však koncem škol. roku 1860 dán do příkaznosti. V r. 1862 stal se profesorem na reálce v Písku, po odchodu řed. Jana Krejčího do Prahy. — R. 1865 po ukončení prvního pololetí odešel na českou reálku do Prahy. Nezastával však dlouho místa toho, jsa již od let churav, zemřel v Praze 27. 11. 1867 na souchotiny.²⁰⁾

V Dolním Kubíně se seznámil s Emilií (nar. r. 1842), mladou dcerou komitátního fysikusa oravského Josefa

---

^{18b)} Měl utkvělou myšlenku, že mu patří zřícenina hradu Helfenburku, že mu musí být Helfenburk Schwarzenberky vrácen. Domněnka tato vznikla asi tím, že nějaký čas byl majitelem Helfenburku starý válečník Václav Vlček z Čenova. Zdejší Vlčkové se snad považovali za jeho potomky.

¹⁹⁾ Bílsko, matr. bapt. No. 11/24.

²⁰⁾ Výroční zpráva vyšší reálky v Písku za šk. rok 1909—10, str. 13 a 15.

Hammerschmieda a Rosalie Eichmüllerové z Vídně, a oženil se s ní (asi v Kubíně) roku 1859.²¹⁾ V Báňské Bystřici se jim narodil 22. 1. 1860 první syn J a r o s l a v. V Písku se narodil 1. 7. 1863 druhý syn E m i l a třetí syn L a d i s l a v narodil se již snad v Praze.

Druhý syn E m i l studoval farmacii, byl zaměstnán v různých lékárnách v Praze i na venkově, až zakotvil v St. Leonhardu v Korutanech a tam si zařídil lékárnu. Jeho manželka pocházela z Vídně a měli dvě dcery, které zemřely svobodné v mladém věku. Emil zemřel 13. 5. 1934.

Syn L a d i s l a v vyučil se sládkem a po ukončení své vojenské povinnosti odešel do Ruska, kde také zemřel v mladém věku na ledvinovou nemoc.

Vdova Emilie provdala se opět r. 1883 za Adolfa Bednáře, vrchního účetního měšťanského pivovaru v Plzni. Po několika letech opět ovdověla. Pak se o ni věrně staral její syn Jaroslav až do její smrti. Zemřela v Klatovech v nemocnici 26. 4. 1921 ve stáří skoro 80 let sešlostí věkem.

Jaroslav Vlček, narozen 22. ledna 1860 v Báňské Bystřici, vychodil obecnou školu v Praze. Pak se jeho matka odstěhovala se svými třemi syny do Báňské Bystřice, kde Jaroslav studoval na pomaďarštěném gymnasiu, kde též maturoval.

Dále studoval na pražské universitě slovanskou a germánskou filologii. Učitelskou svou činnost počal r. 1882 na české reálce v Brně, odkud roku 1885 dostal se definitivně na I. českou reálku v Ječné ulici v Praze. Tedy na týž ústav, kde i jeho otec před lety vyučoval. Již ženatý dělal doktorát, aby se mohl habilitovat jako bezplatný docent na Karlově universitě pro dějiny literatury české, což se stalo roku 1898. Při tom stále vyučoval na reálce. Jeho universitní kariéra byla neschůdná a dosti trpká. Vše překonával jen svou ohromnou pílí a vytrvalostí a ovšem i svým velikým nadáním. R. 1901 se stal titul. mimořádným profesorem a až po letech řádným profesorem na universitě pražské. Zemřel náhle mozkovou mrtvicí 21. 1. 1930 v Praze, právě v předvečer svých sedmdesátých narozenin. Po státním převratu 1918 přestoupil dr. Jaroslav Vlček z církve římskokatolické do církve českobratrské.

V létě roku 1887 přijel Jaroslav Vlček do Turčanského Sv. Martina na valné shromáždění spolku »Živena«, kde po-

---

²¹⁾ Za tyto a další zprávy vděčím paní Věře Vlčkové, vdově po Dr. Jaroslavu Vlčkovi.

znal Věru, děvče patnáctileté, dceru slovenského spisovatele a žurnalisty Viliama Paulíny-Tótha. Byla ze sedmi dětí nejmladší. Byla jí tři léta, když ztratila matku a v pěti letech osiřela úplně. Jaroslav byl s Věrou jeden rok zasnouben a 13. 8. 1888 byli oddáni v Bratislavě, kde Věra žila u své provdané sestry. — Věra pocházela ze staré evangelické rodiny augsburského vyznání, ale po provdání, na přání svého manžela, dala se zapsat do vinohradského sboru česko-bratrského, kdež byly křtěny i jejich děti.

R. 1894 narodil se jim syn Jaroslav. Studoval nižší reálku v Ječné ulici a obchodní školu. Za první světové války byl odveden a poslán do Bosny a Srbska, kde prodělal celou světovou válku. Když se vrátil po státním převratu domů, oženil se s Marií Zelinkovou z Vršovic, ale brzo se manželé rozloučili. Později se oženil s Antonií Burešovou (nar. 1920) a mají dvě děti: Věru naroz. 6. 12. 1940 a Petra naroz. 23. 8. 1943.

Dcera Věra nar. 9. 6. 1900 maturovala na Vinohradech a studovala na pražské universitě slovanskou filologii. Doktorátu nedodělala, neboť r. 1920 se provdala za dra Ladislava Szathmáryho, úředníka čsl. min. zahraničí. Ladislav s Věrou byli v různých evropských městech, kde dr. Szathmáry byl sekretářem a později legačním radou na vyslanectvích ČSR. Naposled byl r. 1939 ve Varšavě jako vyslanec Slovenského státu. Po návratu do osvobozené vlasti zemřel v Praze 4. XII. 1946. Děti manželé neměli. — Věra pomáhala svému otci v jeho literárních pracích, psala články a básně do slovenských časopisů a vydala malou sbírku svých českých básní.

Vdova po dru Jaroslavu Vlčkovi žije dnes v Praze. Všechny doklady po zesnulém manželu a celou jeho korespondenci dala do úschovy do Národního musea v Praze. Též u správy Národního musea založila nadání na paměť svého manžela »Nadání Jaroslava Vlčka« částkou 50.000 Kčs, z jehož úroků má být vyplácena cena za nejlepší dílo z oboru dějin literárních. Knihovna dra Jar. Vlčka tvoří zvláštní skupinu v Národní a universitní knihovně pražské.

Dr Jan Petr:

Populační obrázek z jihočeského Doudlebska.

I.

Ze všeobecných poměrů menších územních celků, které se dají snáze a podrobněji prozkoumat, můžeme leccos aplikovat na širší okolní kraje, případně i na takové, kde jsou podobné přírodní a produkční poměry, stejně jako komunikační spoje, sociální a kulturní životní úroveň a p. Jako ukázkou takového pozorování vybírám úsek kraje z jižních Čech, z někdejšího Doudlebska, v území mezi řekou Vltavou a Malší v předhoří Šumavy, resp. Blánského Lesa.

Tento kraj spadá do výrobní oblasti obilnářsko-bramborářské a pšicninářské. Podle této skutečnosti se utvářil poměr jednotlivých skupin selských usedlostí. Výsledek sčítání zemědělských závodů z roku 1930 ukázal, že tento kraj patří mezi ony, kde počet nesoběstačných usedlostí do 5 ha se pohybuje mezi 50 až 70%. Nejvíce jich nacházíme ve větších obcích, méně ve středních a menších. Hospodářství o výměře mezi 5 až 10 ha je kolem 15 až 20%. Stejným asi dílem jsou zastoupeny usedlosti od 10 do 30 ha. Nad tuto hranici jest větších selských statků poměrně málo, asi 2½%. K tomuto stavu se dospělo postupným drobením větších a středních usedlostí.

Rozvrstvení zemědělského majetku a počet obyvatel ve třech typech vesnic, velké, malé a nejmenší, možno demonstrovat podle nejnovějšího stavu na tomto konkrétním případě: Třebonín Dolní, Třebonín Horní a Zahorkovice, vesměs v okrese Český Krumlov. Všechny osady leží blízko sebe, sousedí svými pozemky, mají zhruba stejné přírodní a životní podmínky.

V Dolním Třeboníně má nejnovější chalupa popisné číslo 70, avšak ve skutečnosti je ve vsi 68 stavení, dvě čísla (65 a 69) nebyla nedopatřením přidělena. Mezi staveními je devět výměnčích chalup. Horní Třebonín má 13 popisných čísel,

avšak rovněž dvě čísla jsou volná (čís. 8, obecní chalupa a čís. 9, výměnčí chalupa). Obě byly pro sešlost zbourány. Zbývá tedy 11 stavení, mezi nimi tři výměnčí chalupy. V Zahorkovicích je 7 popis. čísel, v nich tři výměnčí chalupy. Rovněž tady obecní chalupa s číslem 8 zanikla.

V Dolním Třeboníně, býv. rožmberské vesnici a sídle rychty, bylo podle urbáře z roku 1600 lidí osedlých 11, chalupníků 2, dědin. lánů 9 a 1 krčma. Berní rolle z roku 1654 udává rovněž 11 sedláků¹⁾ (7 po 60 strých, jeden 45 str., 2 po 30 str. a jeden 22 str.) a 2 zahradníky, z nichž jeden má 2 str., druhý nemá polí. Není tu žádný statek vyhořelý ani žádný grunt pustý. V Josefském katastru z roku 1785 je uvedeno ve vsi 19 čísel a 20té číslo — samota na Věncové (Třebonínské) Hoře. Ve vsi bylo opět 11 sedláků, 2 chalupníci, třetí na zmíněné samotě v hoře, obecní pastouška, kovárna a chalupa pro kováře (každá měla vlastní číslo), zbývající tři čísla připadla na výměnčí chalupy ke statkům.

Ve stabilním katastru z roku 1828 nacházíme ve vsi již 26 čísel, přibyl jeden nový sedlák, jehož stavení bylo přiděleno dřívější číslo obecního kováře (10)²⁾, tím, že obdržel roku 1805 z otcovského statku čís. 19 »U Skejvu«, největšího ve vsi, 15 jiter polí, 3 jitra luk a 2 jitra pastvin a lesů, tedy plných 20 jiter výměry. Podle jeho křestního jména Tomeš říká se doposud této usedlosti »U Tomšů«. Přibýlo dalších 5 chalupníků, z nichž jeden obdržel jako základ původní výměnčí chalupu čís. 14, patřící ke jmenovanému již statku čís. 19, a dva si postavili stavení na samotě na Věncové Hoře. Pozemky si koupili od sedláků, případně si je najali od knížecí Schwarzenberské správy. Mimo to přibýly dvě výměnčí chalupy. Tehdy žilo ve vsi 260 lidí.

Možno tedy pozorovat v osadě Dolní Třebonín první vnitřní kolonizační vývoj, který k roku 1854 vykazuje podle parcelního protokolu další stoupnutí popisných čísel na 37. Od té doby pokračuje tento proces zvýšeným tempem.

Podle posledního přímého zjištění z počátku r. 1945 jeví se pozemková držba, resp. obhospodařování půdy včetně nájmu a rozvrstvení obyvatelstva ve vesnici Dolním Třeboníně takto: stavení s nejvýše 50 ary (zahrádka, kus polouku

---

¹⁾ Uvádím původní jména: Havlíček, Sejkora, Rozor, Drbout, Fika, Skejva, Kejšar, Pavlík, Kavěna; Kapoun a Vyžrálek. Tato označení zůstala doposud na statcích a chalupách, ale jako příjmení se udrželo toliko Drbout, ne však na starém »Drboutovci«.

²⁾ Ukázka, že nízké domovní číslo nemusí ještě znamenat starou usedlost.

nebo pole) je 15, v nich přebývá 53 lidí, 24 mužů a 29 žen, z toho 11 dětí do 14 let. Jsou to ponejvíce řemeslníci (zedníci, tesaři, krejčí, švec, strojník, obchodník, železniční zřízení — katastru obce se dotýká trať Čes. Budějovice—Linec — dělníci a nádeníci). Drobných usedlostí od 1 ha do 5 ha je ve vsi 17, žije v nich 69 osob, 28 mužů a 41 žen, v tomto počtu je 19 dětí pod 14 let. Rovněž mezi těmito domkáři nacházíme řemeslníky, cestáře a kováře, případně i sezonní dělníky. Maloročníků od 5 ha do 10 ha je tu 12 s 54 obyvateli, 28 mužů a 26 žen s 12 dětmi a též počet obyvatel tvoří střední rolníci od 10 ha do 20 ha s 66 členy rodin, 37 mužů a 29 žen, v tom 16 dětí. V této skupině zemědělských živností se již setkáváme s čeledí, 8 osobami, 2 muži a 6 žen, z nich 4 jsou domácí, případně z okolí a 4 odjinud. Větší zemědělci nad 20 ha jsou ve vsi jen 3, z nich žádný nedosahuje 30 ha (nejvyšší výměra činí 29,16 ha). V těchto statcích žije a pracuje 21 lidí, 7 mužů a 14 žen, mezi nimi je 6 nedospělých dětí a 5 čeledínů, 1 muž a 4 ženy, všichni místní. Zbytek obyvatelstva bydlí ve výměncích, chalupách, případně v bytech ve statcích a staveních v počtu 40 osob, 19 mužů a 21 žen, mezi nimi 9 dětí. Jsou to výměnkáři a podruzi, dělníci a řemeslníci, obchodník a pensista.

Pozemková reforma po první světové válce se v Dol. Třeboníně nijak zvlášť neprojevila. Ze vzdálenějšího Schwarzenberského dvora Bartochova připadl sem 1 ha zemědělské půdy, o něž se podělili 4 nabyvatelé a z rozptýlené půdy krumlovského Schwarzenberského velkostatku získalo 5 nabyvatelů 20,08 ha, tedy průměrně po 4 ha, převážně výkupem dlouholetých pachtů.

Poměr jednotlivých skupin s příslušným počtem obyvatelů je z celkového počtu 68 stavení a 303 lidí, 143 mužů, 160 žen, v tom 73 dětí, tento:

Skupina	Popis. čísel	%	lidí	%	mužů-žen	dětí	%
do 50 arů	15	22,06	53	17,49	(24+29)	11	15,07
od 1—5 ha	17	25,00	69	22,77	(28+41)	19	26,02
od 5—10 ha	12	17,65	54	17,82	(28+26)	12	16,44
od 10—20 ha	12	17,65	66	21,78	(37+29)	16	21,92
od 20—30 ha	3	4,41	21	6,94	(7+14)	6	8,22
výměn. chalup	9	13,23	40	13,20	(19+21)	9	12,33
úhrnem	68	100,00	303	100,00	(143+160)	73	100,00

Dáme-li obě první skupiny (do 5 ha) dohromady, činí 32 popis. čísel, tedy 47,06%, bezmála polovinu a 122 lidí, t. j. 40,26% všech obyvatel vsi. Je tedy patrný silný vnitřní kolonizační rozvoj, ačkoliv jde o vesnici ryze zemědělskou, vzdá-

lenou města a průmyslových míst. Proto valná část hospodářsky nesoběstačných domkářů byla a je nucena doplňovat své existenční potřeby výdělkem sezonními pracemi na stavbách, za nimiž jezdívali před světovou válkou do Rakous a do Německa, ale i do Uher a do Haliče, zřídka do zámoří. Podle hlavního směru tohoto pracovního proudu do zemí rakouských se tu říkalo, že se jezdí za prací »do Rakous«, i když namířili jinam a těm, kdož se v zimě vraceli, aby na časném jaře zase odjeli, se přezdívalo »Rakušáci«. Někteří z nich, zvláště pokud byli svobodní, v cizině zůstali, zejména ve Vídni, ale i v Přemyslu a jinde zakotvili na trvalo a založili si slušné existence.

Po světové válce se mnozí vrátili a proud sezonních dělníků, zedníků a tesařů z obce i z okolí se stočil na Prahu, ale i do jiných krajů republiky, kde se ukázala práce při stavbách pozemních a vodních.

Vliv těchto dělníků na domácí nebyl dobrý. V zimě žili z nastřádaných peněz, domácnost a nutné živobytí obstaraly ženy nebo matky a tak mohli vysedávat v hospodě a hrát karty, parádněji se strojit a furiantsky vystupovat u muziky. Nad domácími se vyvyšovali, snižovali jejich zemědělskou práci vychloubajíce se, co všechno dovedou, co ve světě zažili a viděli. Není divu, že svedli mnohého, který šel za zdánlivým pozlátkem nového života — a venkov tak ztrácel pracovní síly. Nebyli a nejsou však takoví všichni. Mnozí zůstali i nadále venkovu věrni. Tito rozumní si něco z vydělaných peněz nahospodařili, lehkomyšní však utratili za zimu všechno, že často nemívali ani na dráhu, když měli zase odjet na jarní práce.

Je přirozeno, že i zde bylo využito příležitosti po skončení druhé světové vojny po květnu r. 1945 získat v blízkém pohraničí usedlost nebo domek a tak odešlo za novou existencí 6 rodin s 28 členy svých domácností, takže počet obyvatelů poklesl na 275, tedy asi na stav, který zde byl před sto lety podle »Popisu« Palackého (je v něm uvedeno ve 28 staveních 276 lidí). Nejvíce obyvatelů bylo ve vesnici r. 1880, kdy v 52 staveních žilo 359 lidí, poté obyvatelů ubývá:

v r. 1900	v 56 staveních	žilo 342 lidí,
v r. 1910	v 60 staveních	žilo 333 lidí,
v r. 1920	v 62 staveních	žilo 302 lidí,
v r. 1930	v 63 staveních	žilo 282 lidí.

Silný pokles po první světové válce se v dalších 15ti letech vyrovnává na dříve již vyznačených 303 (jako v roce 1920),

načež tento přírůstek ještě o něco zvětšený se ztrácí odchodem do někdejšího poněmčeného území na Krumlovsko a Kaplicko.

A bude nyní s hlediska populačního i sociologického zajímavé sledovat další vývoj původních osad i míst nově osídlených, jakož i životní osudy a práci jejich obyvatelů, jak ob stojí v nové době, která jim ukládá nemalé povinnosti a odpovědnost, aby čestně vydrželi a s úspěchem obstáli.

II.

V prvé části svého pozorování všímali jsme si populačních poměrů ve staré větší jihočeské vesnici Dolním Třeboníně. Situace v sousední osadě Horní Třebonín, který s větším Dolním Třebonínem tvoří jednu obec, je jiná. Osada byla a zůstala malá. V Rožmberském urbáři z roku 1600 je tu uvedeno 5 lidí usedlých a 5 dědin. lánů. Podle sčítání osob z roku 1651 v rychtě třebonínské provedeném rychtářem sedlákem Jiříkem Vítkem z Horního Třebonína, jsou tu zaznamenáni 4 hospodáři a 23 lidí, z nich 8 mužů a 15 žen. Na příslušníky jednotlivých statků připadá 10 osob, ostatní jsou podruzi a čeled (pacholci, pohůnci a děvky). Rovněž berní role z roku 1654 uvádí 4 sedláky po 60 str.³⁾ mimo jeden grunt »dokonce pustý« o jednom lánu, z něhož zbývající sedláci každý jednu čtvrt drží a užívá. Z toho je zřejmo, že pátý grunt, zvaný Pilátovský, zanikl v první polovici 17. století.

Podle Josefského katastru z roku 1785 je v Horním Třeboníně 7 popisných čísel. Jsou zde stále původní čtyři sedláci, z nichž 3 mají výměnní chalupy, případně se zahrádkami, pro podruhy.

Ve stabilním katastru z roku 1828 nalézáme tu 10 čísel, k dřívějším přibyla tři, a to obecní domek a dvě další výměnní chalupy, takže 2 sedláci, Dvořák a Vítek (v nářečí Vjitek), měli po dvou výměnních chalupách. Počet obyvatel činí 85, nejvyšší, jakého v osadě bylo kdy dosaženo.

Od té doby dochází k menším změnám tím, že z původních dvou výměnních chalup povstaly menší selské usedlosti, obě nad 5 ha, jeden statek byl rozdělen na dva (přední a zadní Vítek), z nichž první dospěl k úpadku a až na zbytek 8,10 ha byly příslušející pozemky rozprodány. Dvě chalupy (obecní a Vítkova výměnní) byly pro sešlost zbourány. Postavena byla tři stavení nová.

---

³⁾ Špilák, Vítek, Šebele a Dvořák. Jména zůstala na statcích, ale jako příjmení zanikla.

Nejvyšší popisné číslo v osadě je 13, volná jsou 2 čísla, takže skutečných stavení je, jak již zprvu uvedeno, 11, v tom 3 výměnní chalupy.

Porovnáme-li s osadou Dolní Třebonín, zjišťujeme, že zde není první skupiny drobných usedlostí do 50 arů, ze druhé kategorie domkářů do 5 ha je zde toliko jedno malé hospodářství (přítom živnostník - krejčí), od 5 do 10 ha jsou tu 3 usedlosti, od 10 do 20 ha 2, z nichž jeden majitel více nežli třetinu veškerých svých pozemků z rodinných důvodů pronajal domkářům a maloročníkům v obci a zbývající dva rolníci obhospodařují přes 30 ha (31,48 ha a 32,72 ha).

Z původních 4 sedláků udrželi se tedy tři na výměře přes 30 ha. Ve vsi žije 61 osob, 24 mužů a 37 žen, v tom 14 dětí pod 14 let a 9 osob čeledě, 6 domácích a 3 odjinud.

Pozorujeme-li obě vesnice s hlediska počtu obyvatelů, shledáváme, že v Dolním Třeboníně žilo nejvíce lidí, 359, v roce 1880. Od té doby počet lidí klesá až na 302 v roce 1920. Další desetiletí k roku 1930 značí další pokles na 282, od té doby se objevuje menší růst, takže v roce 1943—44 žije tu 303 lidí, tedy jako v roce 1920.

Malý, či Horní Třebonín, měl nejvíce obyvatelů v třicátých letech minulého století, 85, pak poněkud tento počet poklesl od 80 k 70, v roce 1930 činil 71 osob. V dalším desetiletí k roku 1943—44 se snížil na 61, tedy na svou nejnižší hranici vůbec.

Malá vesnice Zahorkovice v obci mojenské, patřící kdysi k záduší sv. Víta v Krumlově, se ve svém vývoji skoro neměnila. V polovici 17. století bylo tu podle berní role pět sedláků, čtyři měli po 40 str. a jeden 30 str. rolí. Koncem 18. století v Josefském katastru se tu shledáváme jen se čtyřmi sedláky,⁴⁾ (jeden statek zanikl), z nich tři měli výměnní chalupy a poslední popisné číslo 8 měl obecní domek. Stabílní katastr z r. 1827 uvádí v osadě 9 popisných čísel, přibyla výměnní chalupa, resp. byt pro výměnkáře, uzavírající dvůr statku č. 3. Žilo tu tehdy 56 lidí.

Podle stavu z konce r. 1944 má osada 7 popis. čísel, odpadla dvě poslední, obecní pastušina, která byla zbourána a samostatné označení výměnního příbytku u statku č. 3, jak bylo uvedeno. Jsou zde opět čtyři sedláci, z nichž tři mají výměry mezi 20 až 30 ha, čtvrtý překročil tuto hranici o 1,75 ha. Mimo to je zde společný majetek ve výměře 11,58 ha, v němž

---

⁴⁾ Matěj, Štal, Krechl a Petr. Jména na statcích zůstávají, příjmení jsou již jiná; ve dvou případech původní rod vymřel v mužské linii, v dalších dvou přešel statek do jiných rukou.

prevládají rybníky o ploše 7,75 ha. Ve statcích žije 24 příslušníků rodin, včetně výměnkářů, stejný počet mužů jako žen, v tom 6 dětí, z nichž jest jeden chlapec a pět děvčat. Ve všech statcích mají čeledě, celkem 9 osob, z nichž 2 muži a 7 žen, vesměs zdejší a z blízkého okolí.

Třebaže se osada strukturálně od konce XVIII. století nezměnila, ubývá obyvatelů. Uvedený počet 56 z dvacátých až třicátých let min. století byl překročen jen jednou, a to v r. 1880 o 10 osob na 66, načež neustále klesá. V poslední době se snížil na 33, nejnižší počet obyvatelů této vsi vůbec. K tomuto až zarážejícímu populačnímu poklesu se ještě vrátíme.

III.

Statistická šetření o vylidňování venkova prokazují, že tam, kde je přemíra nesoběstačných malých zemědělských usedlostí, jde o kraje depopulační, zejména, kde těžko lze doplnit nepostačující výnos polního hospodářství jiným vedlejším příjmem a výdělkem. Populační vývoj pozorovaných tří osad Dolního a Horního Třebonína a Zahorkovic na Česko-krumlovsku však ukázal, že tu rozhoduje ještě jiný činitel, dalek účinnější, a to je postupující pokles porodnosti a značná úmrtnost dětí na venkově. Sledujme proto ve zmíněných osadách i stav narození a úmrtí dětí podle podrobných farních výpisů od roku 1800 do roku 1940,⁵⁾ tedy v údobí 140 let podle jednotlivých desetiletí (podle připojené tabulky). Vedle sloupce narozených dětí (chlapců a děvčat) jest připojen záznam o dětech zemřelých do 14 let, aby byla patrna dětská úmrtnost ve vyznačených časových úsecích.

Pozorujeme-li a porovnáme-li jednotlivá data, vidíme, jak značná byla porodnost v prvním desetiletí min. století ve všech třech osadách. Porodnost dále stoupá a dětí přibývá, zejména od poloviny min. století, vrcholu nabývá v dalším čtvrtstoletí až k jeho konci. Poté nastává pokles, avšak opět se objevuje stoupanutí narozených v údobí 1921 až 1930, ale daleko nedosahuje dřívějších čísel. Zato další desetiletí je ve znamení velkého úbytku narozených dětí.

Porovnáme-li počet narozených chlapců a dívek, zjišťujeme, že toliko v Dolním Třeboníně se narodilo v pozorované době méně chlapců než děvčat (749 : 753), v obou dalších malých osadách, Horním Třeboníně a Zahorkovicích je tomu naopak (178 : 147) a (132 : 113). Při úmrtnosti dětí do 14 let shledáváme však ve všech třech vsích, že hochů umírá daleko

---

⁵⁾ Připravil podle jednotlivých let černický farář, děkan J. Bouza.

Narození a úmrtí dětí v Dolním a Horním Třeboníně a Zahorkovicích v letech 1800—1940.

Leta	Dolní Třebonín			Horní Třebonín			Zahorkovice		
	narozeno chl. děvč.	do 14 let chl. děvč.	narozeno chl. děvč.	do 14 let chl. děvč.	narozeno chl. děvč.	do 14 let chl. děvč.			
1800—1810	39+53 (92)	27+26 (53)	18+11 (29)	11+ 3 (14)	12+ 9 (21)	9+5 (14)			
1811—1820	36+27 (63)	18+12 (30)	10+12 (22)	4+ 6 (10)	15+ 9 (24)	10+5 (15)			
1821—1830	49+41 (90)	16+13 (29)	15+17 (32)	4+65 (9)	10+11 (21)	4+5 (9)			
1831—1840	53+39 (92)	21+17 (38)	14+12 (26)	7+ 7 (14)	9+11 (20)	7+4 (11)			
1841—1850	65+53 (118)	30+17 (47)	17+16 (33)	6+ 9 (15)	20+16 (36)	12+5 (17)			
1851—1860	61+78 (138)	16+27 (43)	11+ 8 (19)	7+ 2 (9)	12+ 1 (13)	7+7 (14)			
1861—1870	70+75 (145)	35+35 (70)	12+ 7 (19)	4+ 3 (7)	9+15 (24)	4+4 (8)			
1871—1880	62+70 (132)	29+26 (55)	8+ 9 (17)	2+ 3 (5)	15+12 (27)	3+3 (6)			
1881—1890	76+80 (156)	33+34 (67)	17+ 6 (23)	4+ 3 (7)	7+ 6 (13)	0+3 (3)			
1891—1900	75+72 (147)	31+27 (58)	15+13 (28)	5+ 3 (8)	5+ 4 (9)	0+1 (1)			
1901—1910	55+38 (93)	18+11 (29)	15+13 (28)	4+ 4 (8)	5+ 6 (11)	6+0 (6)			
1911—1920	35+42 (77)	12+13 (25)	10+ 4 (14)	3+ 3 (6)	4+ 3 (7)	2+1 (3)			
1921—1930	42+51 (93)	21+17 (38)	10+11 (21)	2+ 1 (3)	8+ 6 (14)	1+2 (3)			
1931—1940	31+34 (65)	13+ 4 (17)	6+ 8 (14)	1+ 1 (2)	1+ 4 (5)	0+0 (0)			

více než dívek 320 : 279, 64 : 53, a 64 : 45. Stav pro chlapce značně nepříznivý. Tato skutečnost nám potvrzuje, že jsou dívky vůči nemocem odolnější a životně houževnatější.

Jedno je jisté, že zde není mimořádných výkyvů v poměru narozených chlapců a dívek, čili, že se stav počtu obou postupně vyrovnává i když podle statistik je v některých krajích více žen než mužů. Při pozorování tohoto zjevu ve 110 osadách jihočeského kraje, o němž je v těchto úvahách řeč, se projevuje tento poměr takto:

	mužů	žen
r. 1880	48,75	51,25
r. 1910	48,80	51,20
r. 1920	47,33	52,67

Avšak vraťme se k původnímu pozorování. Celková úmrtnost dětí byla zejména v minulém prvním čtvrtstoletí hrozivě vysoká, činíc více než polovinu z narozených. Po té se snižuje, avšak v době světové války a po ní opět se úmrtnost zvýšila. V poslední době úmrtnost dětí sice poklesla, ale narozených je málo.

V procentech se jeví úmrtnost dětí v pozorovaných třech osadách od r. 1800 do roku 1940 takto:

Desítiletí	Dolní Třebonín %	Horní Třebonín %	Zahorkovice %
1800—1810	57,61	48,28	66,67
1811—1820	47,62	45,45	62,50
1821—1830	32,22	28,13	42,85
1831—1840	41,30	53,85	55,00
1841—1850	39,83	45,45	47,22
1851—1860	30,94	47,37	107,69
1861—1870	48,28	36,84	33,33
1871—1880	41,67	29,41	22,22
1881—1890	42,95	30,43	23,08
1891—1900	39,46	28,57	11,11
1901—1910	31,18	28,57	45,45
1911—1920	32,47	42,86	42,86
1921—1930	40,86	14,29	21,43
1931—1940	26,15	14,29	0,0

Zjišťujeme-li průměr úmrtnosti v jednotlivých vsích shledáváme, že byla nejmenší v Horním Třeboníně (11 popis. čísel), kde z narozených 325 dětí zemřelo 117, tedy 36%, v sousedním větším Dolním Třeboníně (68 popis. čísel) zemřelo z 1.502 dětí 599, což činí 39,88% a v nejmenší z pozorovaných osad Zahorkovicích (7 popis. čísel), jest stav nejhorší: z 285 narozených dětí zemřelo 109, tudíž 44,49%.

Tato data nutí k přemýšlení. Podívejme se na tento zjev nepředpojatě a zblízka. Připojené tabulky i zkušenost nám zřetelně ukazují, že v generacích z konce minulého a z přelomu našeho století se jeví na venkově velký počet dětí, kdy osm, deset i více nebylo vzácností. Potom nastává citelný úbytek. Na druhé straně opět je zajímavé, že se setkáváme na venkově s lidmi převážně vysokého věku, kolem osmdesáti let, ačkoliv jim celoživotním údělem byla těžká tělesná práce.⁶⁾ A tak zde můžeme mluvit o přirozeném výběru jedinců v dětství. Slabší a neduživí nevydrží, zdatnější překonají dětské nemoce. Objeví-li se epidemická nemoc dětí ve vsi, zejména malé, podléhá jí větší procento z toho důvodu, že se děti i rodiče navzájem ponejvíce zpříznění, neustále stýkají a málo dbají nutné opatnosti a ochranných opatření. Také lékaři se volá pozdě.

U kojenců bývá často chybováno v umělé výživě, i když jsou po ruce rady starších a zkušených hospodyň a matek. Zapomíná se, že co vydrží jeden kojenec a případně mu i prospívá, druhému může ublížit.

Shrnujeme: venkov potřebuje zvýšené zdravotní a sociální péče, zejména o matky a kojence, ale i o školní a dospívající mládež vůbec. Je zde vděčné a do značné míry doposud nevyužité pole působnosti v zájmu růstu národa a jeho zdraví.

---

⁶⁾ Podle zdejšího pozorování dosahují nejvyššího věku spíše muži než ženy. Ve farní matrice v Černici, odkud jsou čerpána data v tomto článku uvedená, je záznam o úmrtí nejstaršího v kraji, vesnického podruha, dne 4. listopadu r. 1816 ve věku 111 let.

Břetislav Štorm:

Heraldika a naše doba.

Novodobá společnost se na heraldiku dívá jako na součást šlechtických výsad. Šlechta jako společenský útvar byla však již dávno ve skutečnosti i podle práva zatlačena na nevýznamné místo a její účast na díle vzdělanosti je jen dílčí a v celku nepatrná. Tento nezadržitelný úpadek kdysi nejvýznamnější společenské vrstvy sdílí na neštěstí i heraldika, která se už namnoze stala jen předmětem badatelského snažení.

Objevují-li se obrazy heraldické ještě dnes a pokud vůbec mají také význam heraldický, je na nich dobře vidět, s jakou úzkostlivostí je tu udržován stav s počátku minulého století, či vzpomínka na období obnovy heraldiky na konci tohoto století, kdy pozdně gotickou tvarovou nádherou byly zakrývány četné nedostatky podstatných věcí znakové tvorby.

Ale to by ještě nebylo nejhorší. Stává se však, že mezi nynějšími obhájci heraldiky přechasto poznáváme lehkomyšlné ješitníky, kteří si na ohni dávno zapadlého slunce šlechtické slávy ohřívají, co by slávou sotva kdy mohlo být zváno. V duchu si zajisté přiznávají, že jejich počínání nemá mravního smyslu, ale hrají si na urozence s pošetilostí starců, nemožnou pochopiti, že dědictví rytířstva jim nikterak nebylo svěřeno.

A tak se zdá, že heraldika je mrtva a že si s její posmrtnou schránkou hrají už jen badatelé a blázni.

Heraldika je mrtva, to slyšíme se všech stran, ale není to jen zakrývání jiného stavu věcí? Společnost stížená tolika pocity méněcennosti ji snad jen nevnímá soudíc, že život je již dosti složitý, než aby mohl být ještě více zaplétán neznámými pravidly o tvorbě bezvýznamných obrazců. Ale tato pravidla a tyto obrazce tu jsou, a že je pokrývá prach nezájmu, bude asi znamením, že je mrtvo něco jiného než heraldika.

Vidíme tedy, že heraldika, žije-li, je svírána s jedné strany zvrhlým zájmem, s druhé podezřívavou lhovostí; avšak nevidíme, že škoda, která tím společnosti vzniká, je nesmírná.

Odvažuji se především tvrdit, že heraldika není výsadou vrstvy, která byla v podstatě již před stoletím proměnou ústavy společenského života zničena. Co však bylo nejpřednější výsadou této vrstvy? Stráž na výšinách. Tvorba, rozmnožení a ochrana všech hodnot, jež učinily tuto zemi slíčnou a hodnou přebývání. A protože každý, kdo žil v řádu této služby, byl žárlivý na svůj podíl, věda, že dílo tak veliké nemůže být tvořeno a spravováno leč v souladu odpovědných jedinců, užíval znaku, který na všech poctivých místech jeho působení mluvil za mnoho řečí a výstižných nápisů.

Kdo dnes vstupuje na místo dávných opuštěných strážišť, kdo dnes stojí na výšinách, aby bděl a bojoval? Můžeme se opovážít říci, že země zploštěla a zpuskla, že není třeba stráží na horách? Mnoho se ovšem změnilo, vrcholky se leckde snížily a údolí se mnohde vyrovnala. Avšak nesestoupila prst pohoří do údolí jen proto, aby odkryla strašlivé útesy, jež, neostříhány, staly se sídlišti běsů?

Ať je tomu jakkoli, vidíme, že i za našich dnů vystupují na opuštěné vrcholky lidé, avšak na rozdíl od starých dob jsou to lidé bez minulosti a bez slávy; a nemají slávu ani dnes, ani ji nebudou mít zítra, neboť věky se již nečítají na staletí. A v této nespravedlnosti času i časů není jim dopřáno ani kus svaté žárlivosti, na kterou mají dobré právo. I poslední tulák nechává na místě svého dočasného pobytu po sobě nějaké znamení; je smutné, že není dopřáno těm, na jejichž srdci visí celá naše všední přítomnost.

Proč nejsme upřímní? Proč to, co je, nesmí nosit své znamení?

Právo žítí má ještě dnes heraldika státní, městská a církevní. Tato heraldika však ztuhla v mrtvou právní poučku. Je právě tak pozůstatkem feudálního řádu, jako heraldika šlechtická, a je určena k zániku, nepochopí-li společnost, že heraldika není jen souhrnem neužitečných pravidel, podle kterých se obnovují historické vzpomínky, ale že je na svém místě a svým způsobem živou součástí přítomnosti.

Výtvarnému umělci, především grafikovi, je známo, jaké potíže jsou s objednavatelem, který žádá třeba knižní značku, pečetní prsten, nebo rytinu na přibory. Dopadne to obvykle tak, že nakonec zůstane při monogramu, a to je ještě to nejlepší řešení. Málo si uvědomujeme, že člověk, který má potřebu knižní značky, nebo dopisního znamení, jaksí přesahuje tak zvanou »kulturu monogramovou« a že si zaslouží něčeho jiného. A tu je ovšem jediným východiskem heraldické znamení. Neboť v tvárném řádu lze vždy nalézt takové znamení,

kteřé svého nositele odlišuje od ostatního množství a dává mu možnost jasně vyjádřit, co jinak nelze ani napsati ani namluviti.

V této chvíli však vidím, že se ode mne všichni rozumní lidé odvracejí. Při slově znak je straší představa zaniklého feudálního řádu, nebo se obávají, aby nebyli vhozeni do jednoho pytle s příživníky slávy starých časů. Je opravdu těžko pochopiti, co se v takové chvíli v lidské duši děje. Všechny rozumné důvody ji vedou k uznání potřebnosti znaku, ale nerozumný strach a sebepodceňující předsudky červené krve vítězí. Ale není to také trochu strach z odpovědnosti? A ještě bývá vyslovována jedna námitka: nemám na to právo. Toto právo tedy jako za všech dob minulých je dáno potřebou. Žádné jiné právo k znaku není a žádná jiná výsada tu neplatí.

Má tedy každý právo na znak. Není to ovšem nějaké mrtvé právo slibující výhody bez osobní námahy. Znak je nicméně privilegiem těch, kteří jej k životu nevyhnutelně potřebují: správcové vysokých úřadů, vzdělanci a umělci. Ti jediní mohou nésti živé heraldické povědomí v společnosti, která je obklopuje.

Nešlechtická heraldika má ovšem také svou minulost. Víme, že mistři středověkých stavebních hutí kladli na znamení mistrovství své kamenické značky na štíty. Takový štít se znamením nebyl ovšem v platném řádu heraldickém erbem šlechtickým, byl to však v plném a nejkrásnějším významu znak, o jehož heraldické účelnosti nelze pochybovati. Z kamenických značek zaniklých hutí vznikaly pak četné znaky, zejména tiskařské, které se ještě velmi dlouho udržují bez příleb a klenotů, tedy bez částí příznačných pro znaky šlechtické. Avšak již na sklonku středověku dávali mistři přednost umělým znakům udělovaným z milosti královské se všemi heraldickými náležitostmi a tituly. Heraldické sebevědomí starých mistrů tu podlešlo šálivému zvuku a lesku novotného šlechtictví. Ani po bitvě na Bílé Hoře nebylo tak těžké získati znak, třeba z milosti palatinů. Každý bohatší nebo významnější měšťan, úředník, kněz či umělec mohl si heraldickou zdobu opatřiti na diplom královský.

Počátkem devatenáctého století se však tento stav změnil, neboť palatinům bylo vzato právo udělovati znaky a přídomky. Proští erbovníci nebyli později ani trpěni podle zásady, že znaku smí užívati jen šlechtic. Toto omezení však porušilo přirozený stav daný dějinným vývojem. Zrušení palatinátů a omezení nároku na znak vzbudilo tudíž tichý odpor. Vznikají znaky samorostlé, jejichž nositeli bývají především

šlechtičtí úředníci. Volí si libovolné znaky, někdy dosti složité, celkem podle vkusu pozdně barokového či rokokového, které se od šlechtických liší jediné zavřenou přílbou. Toto rozeznávací znamení bylo jen nepatrné a jistě svádělo k záměnám. Když za Františka Josefa došlo k novogotické obnově heraldiky, bylo již nebezpečí záměny znaku šlechtického s nešlechtickým v podstatě zažehnáno, vzdor tomu, že byla dosti oblíbena zavřená kolčí přílba, jež bývala jedinou odlišující podrobností nešlechtického znaku. V té době totiž, kdy i významní mužové obdaření skutečným šlechtictvím netajili se svou nechutí k heraldice, jako třeba Rieger nebo Purkyně, zanikla téměř nadobro i heraldická ctižádost nešlechticů.

Už se zdálo, že heraldika šlechtická a nešlechtická zejména už patří minulosti, ale v podvědomí umělců cit pro heraldiku zcela nevyhasl. Julius Zeyer pečeti znakem medvědích tlap s hlavou medvěda mečem rozřatou v klenotu, Mikoláš Aleš kreslí pro sebe a pro své přátele znaky silného heraldického účinku. Neubráníme se dojmu, že to byla v podstatě vážná heraldická hra, jíž ovšem scházelo nejvnitřnější přesvědčení. Ale současně v téže době vzniká již vlastně heraldika novodobá. Vedle jediného Alšova znaku, orlice s třemi štítky na prsou a sekerou v klenotu, objevuje se na jeho kresbách nespočetněkrát jeho značka A, která svým rázem má již téměř vzhled znamení erbovního. Avšak vedle Alše značili svá díla i jiní malíři znameními, jež mají obsah i povahu heraldických figur, jímž nezbývá nic, než položit je na štít. Z nich připomínám jen krásné znamení Hanuše Schwaigra. Když Jan Štursa již za naší paměti tesal podoby architektů Josefa Krannera a Josefa Mockra do triforia svatovítského, přidal jim oběma štít, prvnímu s nářadím kamenickým, druhému s krásně vykresleným gotickým M s J. A konečně i Kamil Hilbert vytesal do zábradlí vřetenového schodiště k pokladnici svatovítské své znamení v podobě uncíálního H.

Podle toho by se zdálo, že příležitostí k uplatnění znaku je vlastně málo, vždyť katedrála se nestaví každý rok. Ovšem. A nezapírám také, že znaky architektů do stavby svatovítské byly vytesány pod tlakem prostředí. Bylo to však nerozumné a bezúčelné? Spíše se zdá, že bylo nerozumné a bezúčelné, že Mockr i Kranner i Hilbert neužili svých znaků na všech svých stavbách a přestavbách již za svého života vědomě a sebevědomě.

Nakonec tedy shrňme, oč jde.

Hodnoty, jež vytvořil středověký heraldický řád, jsou ohroženy. Nelze pochybovat, že zničením těchto hodnot byla

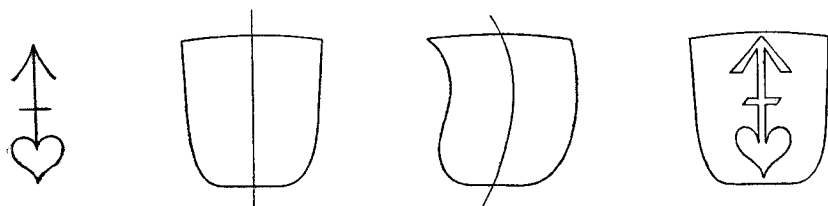
by novodobá společnost velmi ochuzena. Nebezpečí zničení přichází z několika stran. Je to především tvrdošíjné trvání na předsudku, že každý znak osobní musí mít všechny náležitosti znaku rytířského, to jest přílbu, pokrývky a klenot, což vše jsou věci, které už skutečně patří jen dějinám a těm rodinám, které mají heraldickou minulost. Obhájcům tohoto předsudku pomáhají ctižádostivci, kteří by se rádi přiživili na lehce přístupné heraldické veteši. Nejnebezpečnější je však všeobecná lhostejnost k heraldice, živěná naprostým nepochopením účelnosti znaku. Konečně je to i odpor k minulosti vůbec a podezření z romantismu zvláště.

Heraldika však není věcí minulosti nebo lehkomyšlného romantismu. Je jedním z úhelných kamenů ústavy společnosti a záleží na nás, abychom odstraněním umrtvujícího nánosu ozdobnického pojetí znaku a předsudků o jeho smyslu a užívání dali novodobé společnosti, co jí právem náleží.

Zásady, podle kterých je novodobý nešlechtický znak tvořen, jsou ovšem odvozeny ze základních pravidel heraldických, vytvářejí však soustavu od šlechtické heraldiky naprosto odlišnou. Uvědomujeme si, že novodobá heraldika nemá přímý vztah k rytířské zbroji jako heraldika středověká. Neužíváme tudíž ani heraldické přílby s pokrývkami, ani klenotu, a štít kreslíme zcela nezávisle na tvarech známých z minulosti.

Z n a m e n í je jasné v podstatných rysech neměnné grafické znázornění nějaké věci nebo představy.

Š t í t je zobrazení ochranné zbroje, kdysi obvyklé ve středověku. Tvar štítu je ovšem upraven podle novodobého he-

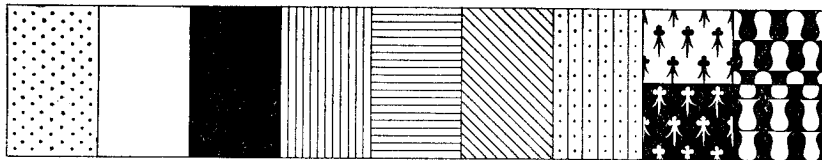
raldického vkusu. Štít se nikdy nenaklání. Někdy je ovšem nutné naznačiti, že znak hledí na příklad k oltáři, k obrazu nebo podobně. Směr štítu vyznačíme pak zakřivením podle svislé osy, figura hledí vždy ve směru štítového hrotu.

Z n a k je znamení na štítě.

S t r a n y znaku. Znak popisujeme tak jako bychom stáli za štítem. Znak se na nás dívá.

Barvy a kovy. Jsou dva kovy (zlato, stříbro) a čtyři základní barvy heraldické (červená, modrá, zelená a černá). Z ostatních barev uplatňuje se častěji barva oranžová. Je pravidlem, že kovové figury se kladou na barevný štít, barevné figury na kovový štít. Černé barvy lze však použít i na místě kovů.

Kožišiny, hranostaj a popeličina, vyskytují se spíše jako heraldické figury. V sestavě barev a kovů mohou být libovolné.

Kresebné vyznačení barev. Barvy lze vyjádřit také kresebným pojednáním. Na připojené tabulce je vyznačeno zlato, stříbro, černá, červená, modrá, zelená, oranžová, hermelín a popeličina.

Figury jsou heroltské a obecné jako ve všeobecné heraldice. Heroltských figur se však na rozdíl od heraldiky šlechtické užívá dosti zřídka, protože je nelze vždy zobrazit jako pouhé znamení. Spíše se užívá všech druhů figur obecných, především však těch, které mají přednost nejjednoduššího kresebného vyjádření.

Lze užívat buď pouhého znamení nebo znaku (znamení na štítě). Tento znak může však být doplněn rozličnými příznaky. Jsou to věnce, točenice, vojenská přilba, kněžský biret a kněžské klobouky.

Věnce zeleného s šesti bílými kvítky a s páskou v barvách znaku užívají svobodné ženy.

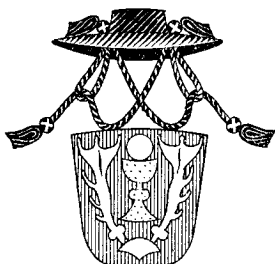
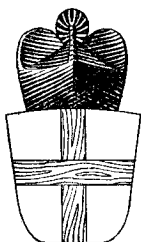
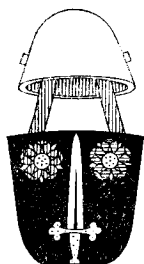
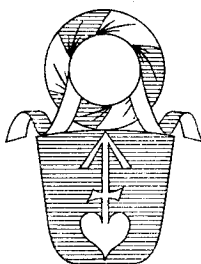
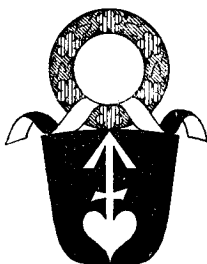
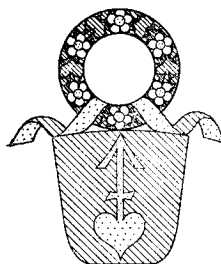
Věnce zeleného s šesti červenými kvítky a s páskou v barvách znaku užívají vdané ženy.

Točenice v barvách znaku s dvěma páskami užívají muži.

Přilby vojenské novodobého tvaru s červeným řemením užívají vojáci.

Biretu černého užívají prostí kněží, kteří nejsou faráři a nemají jiné církevní hodnosti.

Klobouků užívají faráři a vyšší duchovní podle předepsaných pravidel. Faráři a děkaní mají černý klobouk s dvěma šňurami ukončenými střapci. Vyšší duchovenstvo užívá klobouků podle známých heraldických pravidel.

Stav duchovní užívá i rozličných atributů, ale doporučuje se pro obyčejné příležitosti užívat sestav nejjednodušších, to je znakového štítu s kloboukem.

Znaky nešlechticů nemají klenot a nejsou zdobeny heraldickou přilbou s pokrývkami. Vojenské přilby může užívat jen ten, kdo sloužil v armádě.

Vdané ženy užívají vždy jen znaku manželova a nikdy jej nespojují se svým znakem rodovým.

Znak může být jen výjimečně složen z několika znakových obrazů. To se stává jen tehdy, je-li nutné spojit znak úřadu se znakem osobním. jinak je složený znak vzácnou výjimkou.

„I dnes, a zejména dnes je potřebí takového heroismu života, povah pionýrských v nejkrásnějším slova smyslu: nesentimentálních, ale i nepodléhajících budovatelů nového světa a nového života nejen v jeho tvárnosti vnější, ale i v jeho tvárnosti vnitřní, duchovní.“

Zdeněk Kalista o missionářích z českých rodů v knize „Cesty ve znamení kříže.“ (2. vyd. 1947, str. 41.)

Příjímí nejstarších obyvatelů města Tábora.

Nejdůležitějším pramenem pro poznání husitského Tábora a života v něm v prvních dobách po jeho založení je nejstarší gruntovní kniha, zaznamenávající zápisy na prodeje domů a dědin ve městě, na předměstí i v těch okolních vesnicích, jež Táboři v době té ovládali. Zahřnuje období let 1432—1450 a je tedy nejstarším a nejspolehlivějším svědkem oněch rušných dob. Z této vzácné památky, uložené v Zemském museu, bylo již nejednou našimi historiky těženo (viz Jihoč. sborník historický X., 1937, příl. str. 12). Také mistr Alois Jirásek použil jejích dat ve svém líčení počátku města Tábora v románě »Proti všem«.

Je zajímavé, že velká část obyvatelů nově založeného města měla již příjímí, jinde v době té ještě tak vzácná. Kde nebylo výslovného příjímí, nahrazovala je ustálená přezdívka (Němec hubatý), původ (Jan kovář z Podboří), rodinný vztah (Pechův bratr), nejčastěji pak zaměstnání (Jan kovář, Martin koželuh, Vaněk švec, Vaněk sladovník, Vítek pekař, Vítek povrazník — provazník, Janěk zedník, Prokop kožišník, Michal krajčí a j.). Nemalou část tvoří také příjímí vzatá od místa, z něhož nový obyvatel na Tábor přibyl; taková stávala se pak stálým rodovým jménem. Tak ozývají se v příjímí starých Táborů místní jména blízkých i vzdálenějších měst a vesnic: Bechyně, Beroun, Čabel (zaniklá, u Měšic), Dačice, Dříteň, Hlasisvo, Hlinice, Hradec (Jindřichův), Hýlov, Chabrovice, Chrbonín, Choustník, Kamenice (nad Lipou), Košice, Kratošice, Kravín (zaniklá, u Plané n. L.), Ledec, Lomnice, Mažice, Měšice, Meziříčí, Milevsko, Mlýny, Mýto, Opařany, Otice, Padařov, Počátky, Praha, Radkov, Slapy, Sviny, Šelmberk (u Ml. Vožice), Ústí (Sezimovo), Veselí, Vožice Stará i Mladá, Všechnov, Zmyslov, Zatec, Želeč.

Také lze vystihnouti, že již v původním Táboře bylo něco Němců, jak prozrazují německá příjímí. S německými přistěhovalci shledáváme se na Táboře i v dobách pozdějších, vždycky však vyskytují se v mizivém počtu.

Není bez zajímavosti, že některá příjímí udržují se v Táboře i ve stoletích následujících, jak sledovati lze ze vzácného díla prof. K. Thira »Staré domy a rodiny tábořské« (Tábor 1920, I. a II.), ano některá příjímí vyskytují se v Táboře posud. Nechci však z tohoto faktu odvozovati domněnku, že by v dnešních nositelích těchto jmen šlo vždy o přímé potomky těch, kdo budovali a jako první obývali slavnou pevnost husitskou, pověstnou »synagogu Satanovu«, jako nechci tvrditi, že by taková přímá posloupnost byla naprosto vyloučena. V každém případě však je zajímavé, jaká příjímí nesli ti, kdo byli svědky a spolutvůrci veliké dějinné epochy našeho národa před pěti sty lety.

Podle jmenované gruntovní knihy vyskytují se v letech svrchu uvedených v Táboře tato příjímí: *

Abeceda, Arská, Augustin;

Badečský, Baroch, Bedrecký, Bechyňský, Běptavý, Beran, Berounský, Bezděcký, Biceps, Bílý, Bláha, Bočan, Boreš, Borovec, Bosák, Bozek, Bramberg (Bramburger), Brambůrek (totéž příjmi v počestné formě?), Brdák, Brlozek, Budek, Buráková, Buzek;

Carda;

Čabelický, Čabelský, Čapek, Čech, Čeřen, Černějovský, Cernohorský, Černoch, Černošek, Černušek (týž?), Čert, Čipera;

Dačický, Daněk, Dědková, Domin, Drda, Dřitenský, Drška, Drynk, Dub, Hudec, Dupovec, Duřinský (též Dierzinský);

Evčín;

Faráš, Friml (Pryml), Fryberk;

Guthnerová;

Hadrava, Hajtmanová, Hala, Halda (Haldan), Hamerink, Hašek, Havráněk, Herlův, Hlasivský, Hlinický, Hliza, Holík, Holus, Holý, Hora, Hořelka, Houbá, Hradecký, Hrádek, Hrdoň, Hříhák, Hřiva, Hromada, Hrstka, Hruška, Hudec, Hurt, Hus, Huska, Hustoles, Huška, Hýlovec;

Chabrovec, Chlad, Chocina, Chrbonínský, Chrustek, Chusník;

Jalovec, Janák, Jindrová, Jirchář;

Kabát, Kalus, Kamenický, Kamenička (týž?), Kamnovic, Kanček, Kapr, Karel, Karfík, Kartaj (též Karták), Kazimas, Klecavý, Klíma, Kmoch, Knap, Knihař, Kobluček, Kokoška, Kolková, Kopínková, Kondrda, Kopštín, Košícký, Kotová, Kováč, Kovanka, Koza, Kozka, Kožíšek, Krabač, Král, Kratošický, Kravín, Křeček, Křička, Křivsud, Kříž, Křížek, Krně, Krnyas, Křňák, Kubal, Kubatová, Kubec, Kubík, Kučka, Kukla, Kulda, Kut, Kutněž, Kyselička;

Ledečka, Ledecký (týž?), Leto, Lidera, Lichvice, Lisanová, Lochovský, Lomnický, Loukotníková, Lovčí, Lusk, Lysý;

Macháček, Machalus (Macholustek, Makalusek), Machula, Makovec, Malešický, Malohradecký, Maník, Mars, Máslo, Mašek (Machek), Matějka, Maxin, Mažický, Menšík, Meš, Měšický, Meziříčský, Milevský, Minář, Minciř, Misera, Mléčko, Mlezivová, Mlýnský, Močka, Mojžišová, Moravec, Moravský, Motýčka, Muška, Mýtský;

Navara, Nazadek, Nedorostě, Nedolil, Němec, Noha, Nosek, Novák;

Očko, Olejník, Oparský, Orlický, Oslík, Otaň, Otepka, Otický, Oves;

Padeřovský, Pachole, Pals(a), Panocha, Patáček, Pauper, Pazdera, Pech(a), Pechan, Pekarčic, Penízek, Pertolt, Petříč, Píknová, Píknosý, Píkus, Pinta, Pivovar, Počátecký, Polák, Pražák, Pražský, Prkoš, Pryml (Friml), Předlcová, Pšenička, Pucek, Pulík, Pulovic;

Radkovec, Raroh, Rataj, Rozenberský, Rozpuka, Ručka, Rusová, Růže, Ryba, Rybák, Rybář, Rybka, Rychta, Ryneš, Ryškovice, Rytíř;

Řešetko, Říha;

Sad, Scantin, Serek, Siblík, Skákalík, Skála, Skanoch, Skopec, Skořepka, Skřeček, Slámová, Slapský, Slavec, Slaychar, Sluka, Smola, Sokolík, Stach, Starovožický, Střeček, Studený, Sudek, Suša, Svata, Svinský, Synek;

Šafránek, Šelmberský, Sešele, Šibálek, Šíma, Šimek, Šimonek, Škabele (Škubele), Šmíd, Šmik, Špaček, Špulář, Štěpánek, Štěpný, Štěrba, Štípe, Švik;

Tábor, Tábořský, Telátková, Tesek (Teska), Těžký, Tichý, Tkanička, Toman, Totak, Trubáček, Třikrátzlý, Třískal, Tryzna, Tuch, Tumeznicht, Tupěncová, Tvaroh;

* Ustský, Uxunský;

Vach, Valášek, Valek (Válek), Valeš, Valkoun, Vatlé, Vavarová, Vej-

voda, Veselský, Vichr, Vinička, Víšovcová, Vňuček, Vodoleje, Vozka, Vožický, Vrabec, Všehovec, Vydra;

Zahrádková, Zajíček, Zaych, Zich, Zít, Zmyslovský, Zrno;

Zák, Zalud, Zatec, Zelečský, Železný, Žid, Žiháný, Žižka (soused, nikoli vojevůdce).

Josef Stádník:

Jména a příjmení lidu na bývalém panství kladenském v XVI. a XVII. století.

V letech padesátých minulého století se otvíraly na Kladensku první kamenouhelné doly a zakládal se železářský průmysl. Brzy potom nastal nebývalý rozvoj města Kladna i sousedních obcí. Přibývalo obyvatelstva, jež se sem stěhovalo za prací ze všech částí Čech a proto je na Kladensku pestrá směs nejrůznějších osobních jmen a příjmení. Velmi mnoho je jich sem zaneseno z jiných krajů. Pro rodopisné badání a studium českých jmen bude mít význam soupis původních jmen a příjmení, která měli lidé na Kladensku v dobách minulých, dříve než nastal onen příliv lidí přistěhovalých.

První souhrnný soupis lidí kladenského kraje pochází z r. 1549. Toho roku se totiž dělili o zděděné panství kladenské tři bratři Jan, Jiřík a Zdeněk Žďárští ze Žďáru a pořídili dílčí listiny a z nich se dovídáme, které vsi byly přiděleny k dílu kladenskému a kterými lidmi byly osazeny. Tyto dílčí listiny jsou dosud uloženy v archivu ministerstva vnitra v Praze DZV 48, fol C 22 etc. Zdeněk Žďárský dostal díl kladenský, Jiřík díl doberský a Jan díl tachlovický s Červeným Újezdem.

K dílu kladenskému byly přiděleny tyto vsi s poddanými:

VES Kladno: Matouš **Bach**, Barbora **Bečvářka**, **Blažek**, Jan **Hrachovec**, **Janek**, Křištof **Kolba**, Zikmund **Kovář**, Matouš **Lob**, **Marek**, Matouš, Václav **Mičan**, **Šimon**, **Valenta**, **Vávra**, Pavel **Vlha**, Jíra **Vohnal**.

VES MOTYČÍN: Jan **Hlava**, Pavel **Rychtář**, Kuba **Řezáč**, Jíra **Šilhavý**, **Šimon** posel, Matouš **Vrabec**.

VES CVRČOVICE: Petr **Beránek**, Jilek **Bílek**, Václav **Čiperný**, Havel **Děkan**, Jakub **Holada**, Jan **Kobyla**, Václav **Komín**, Linhart, Jan **Smola**.

VES KROČHLAV: Šimon **Jarošů**, Jan **Nováků**, Kuba **Srbek**, Simek **Šimele**.

VES OUJEZDEC POD KLADNEM: Duchek na **Vsteklýho**, Jan **Hlavatý**.

UNHOŠŤ: Šimon **Punčochář**.

ŽEHROVICE: **Vávra**.

VES HŘEBEC: Burián **Beneš**, Jan **Dvořák**, Havel, Jíra, Petr, Jan **Skalka**, Vít **Skalka**, Jan **Starý**, Vaněk, Vít.

Mnohá z těchto jmen jsou v kraji dosud obvyklá, na př. Beneš, Beránek, Blažek, Duchek, Dvořák, Hlava, Jánek, Jaroš, Valenta, Vaněk a p., ale tím není řečeno, že jich nositelé jsou potomci oněch lidí z r. 1549.

Pan Zdeněk Žďárský měl v osmi vsích jen 49 podaných. Z nich jest zapsáno již jménem křesťním a příjmením 37 a 15 jich má ještě jen jméno jednoduché. Na porovnání s minulou dobou uvádím, že dnes má Velké Kladno, jež vzniklo 1. ledna 1941 sloučením obcí Kladno, Kročehlavy, Rozdělov, Dubí (a jeho osad Dříně a Újezdce) přes 50.000 obyvatelů.

Pan Zdeněk Žďárský dlouho nežil a jeho díl převzal druhý bratr Jiřík, jenž při dělení dostal Dobrou a několik vesnic. Neměl mužských potomků a odkázal své statky třetímu bratru Janovi, který r. 1549 dostal třetí díl panství Tachlovicko s Červeným Újezdem. Tak bylo bývalé panství kladenské spojeno zase v dřívější celek a když je držel v letech 1652—1670 pan František Adam Eusebius Žďárský ze Žďáru, dal r. 1662 poříditi nový soupis svého panství. Jeho »Kniha urbánní aneb gruntovní a pořádná zpráva o panství J. W. H. M. Kladenském a Červeno-oujezdeckém« a doplněk urbáře »Řízení dětí otců živých a sirotků na panství J. W. H. M. Kladenském a Červeno-oujezdeckém obnovené v létu páně 1662«, jsou důležitým pramenem k dějinám kladenského kraje a věrným obrazem jeho populačních poměrů. Obě tyto knihy jsou uloženy v Zemědělském archivu v Praze II., Těšnov 65.

Urbář ukazuje rozlehlost tehdejšího panství kladenského a červeno-oujezdeckého, které se prostíralo od Nového Strašce až ku Praze. K panství náleželo 41 vsí buď celých neb jen zčásti a jedno městečko. Všechny grundy povinných stálými platy a robotami bývalo 405, ale urbář uvádí, že z nich jest 175 pustých a neosazených. Osedlých gruntů bylo jen 230 a z těch bylo 146 gruntů s potahem a 84 bez potahu.

Grundy jsou v urbáři zapsány většinou jmény skutečných držitelů, ale mnoho jich má i dvě jména bývalých držitelů a podle knihy »Řízení dětí otců živých a sirotků« seděl na nich člověk zcela jiného jména. Tak na př. ve Cvrčovicích byl grund Hradovský, jinak Novákovský, v Dobré Dolejší krčma Studeného jinak Víta Prenta, jmenuje se krčma Klimšovská, v Dobré Hořejší chalupa Brachovská jinak Kulnovská, v Doksích grunt Pavel Bílý na Zedníkovském, v Hostivici grunt Kubovský jinak Tobiašovský, náleží Vávrovi Kulhavýmu, ve Velké Jenči grunt Srbovský po Jiřím Řezáčovi, v Kyšicích krčma Dlouhovská Tůmy Řezáce, grunt Anna Kubová na Kyliánovském, chalupa Trousilovská Jana Borka, v Motyčíně grunt Ducháčkovský jinak Kubšovský, grunt Srbovský jinak Děkanský (Havel Děkan jmenován tu již r. 1549), v Podole grunt Károvský jinak Pumpalovský, v Pohořicích grunt Šolcovský jinak Zachmanovský, tu Jiřík Pavlis, chalupa Klimovská jinak Fendrychovská, v Přitočně Dolejším grunt Mlejnkovský jinak Dadačovský, v Řebči grunt Petřilovský aneb Povejšilovský, grunt Skolovský jinak Novotných, v Rymáni grunt Švarcovský jinak Čejkovský, chalupa Zykovská jinak Károvská, v Stelčovsi grunt Jan Jech jinak Liska, ve Svárově grunt Císařovskéj jinak Mikuláše Kočího, sedí tu Hrachově, chalupa Korandovská jinak Čížkovská, grunt Slapákovský jinak Tesařovský, grunt Doušovský jinak Škarohlídovský, v Žižicích grunt Kabátovský jinak Soukupovský.

Jestě na počátku XVII. stol. se příjmení měnila, protože nebyla pro vrchnost tak důležitá jako grunt, na němž poddaný seděl. Mnohé změny příjmení zavínili vrchnostenská úředníka, když zapisovali usedlíky do urbářů. Písař zapsal při nastoupení nového usedlíka grunt starým jménem podle dřívějších zápisů. Ale často i sousedé nazývali nového usedlíka podle starého názvu gruntu. Říkali grunt Jarošovský, novému hospodáři říkali Jaroš, třeba se jmenoval Hlaváček a bývalý sedlák Jaroš byl už

mnoho let mrtv. Pak se stávalo, že některý sedlák měl i tři jména, jedno své vlastní, druhé po předchůdci a třetí podle starého názvu statku. Jména se však měnila i jinak. Do vsi se dostal na statek nový hospodář **Klimeš**. Někteří sousedé si nepamatovali jeho jména a označovali ho slovem »nový«, že se k nim přistěhoval do obce. Jméno **Nový** mu už zůstalo a byl tak zapsán do nového urbáře a na jméno **Klimeš** se zapomnělo. Podobně získal někdo jméno **Novák**, **Novotný**. Nebo byli ve vsi dva sousedé stejného příjmení, na př. **Hošek**. Jeden z nich měl statek za potokem a aby ho rozlišili od druhého, říkali mu zprvu **Hošek Zápotocký** a později jen **Zápotocký** a to jméno mu již zůstalo. Kdo měl chalupu někde stranou v obci, v koutě, říkali mu **Koutný**, **Koutecký**, **Koutský**, z toho **Kaucký**, ač se původně jmenoval jinak.

V druhé pol. XVII. stol. se příjmení v kladenském kraji už ustálila. Svědčí o tom soupis poddaných »Řízení dětí otců živých a sirotků«, v němž jsou již všichni poddaní zapsáni jménem křesťním i příjmením, a to otcové, matky, děti a u dětí poznamenáno i jejich stáří. Jména otců byla již stálá a děti je po nich dědily.

Pro potřeby rodopisného badání a studia vzniku příjmení jsou níže uvedena jména otců, matek, vdov, i zemělých otců, neboť i ta jsou v »Řízení« zachována.

Celé panství se dělilo na 4 rychty: kladenskou, dobrskou, červeno-oujezdeckou a hostivickou a podanní v nich měli jména jak následuje.

1. Rychta kladenská.

MĚSTEČKO Kladno: Zikmund **Císař**, Matěj **Čáslavský**, Václav **Čížek**, Vavřinec **Hájek**, Jan **Hora**, Maxmilián **Hrázský**, Jan **Hubr**, Jan **Kapalín**, Jakub **Kapalín**, Ondřej **Kapalín**, Pavel **Kapalín**, Matěj **Klíma**, Matouš **Kopřiva**, Jiřík **Kloboučník**, Matěj **Krajčík**, Vít **Lokay** (**Zápotocký**), Matěj **Nedbal**, Matouš **Oliva**, Matouš **Procházka**, Václav **Srch**, Jiřík **Syříš**, Matouš **Springler**, Pavel **Špringler**, Antonín **Švec**, Lukáš **Tobiáš**, Matěj **Zelenka**. Podruzi: Václav **Cert**, Jiřík **Hošek**, Křištof **Göbl**, Šimon **Kadlec**, Tomáš **Kníže**, Vít **Kolář**, Jakub **Kozel**, Jiřík **Punčochář**, Martin **Řezáč**, Ondřej **Strejček**, Tomáš **Syreček**, myslivec **Šeřl**. Zemřeli, po nichž zůstali sirotci: Vilém **Baše**, Jan **Bašta**, Matěj **Brha**, Ondřej **Douša**, Jakub **Hlaváček**, Jiřík **Hlaváček**, Matěj **Hlaváček**, Melichar **Hospes**, Jan **Javůrek**, Matouš **Karlouz**, Pavel **Kovář**, Melichar **Manzinger**, Daniel **Pokorný**, Prokop **Sládek**, Jan **Srch**, Trnka, Jiřík **Všetečka**, Matěj **Zedník**, **Zimmerman**.

Vsi:

OUJEZDEČEK: Jakub **Krejzler**, Jan **Novotný**.

DUBÍ: **Tobiáš Němec**.

CVRČOVICE: Pavel **Čipera**, Matěj **Kobyla**, Matěj **Třešňák**, Vondra **Vondráček**. Podruzi: Matěj **Šafář**, Jakub **Pískáč**. Zemřel Martin **Jilka**.

HNIDOUSY: Jiřík **Černý**, Vojtěch **Hora**, Jan **Shejbal**, Jiřík **Vlasatý**. Podruh **Tomáš Majzlík**. Zemřel Jiřík **Vlasák**.

VOLŠANY: Jíra **Pavliček**, Pavel **Vápeník**.

STELČOVES: Jan **Jech** jinak **Liska**.

MOTYČÍN: Matěj **Kord**, Matouš **Němec**, Jan **Štěpán Vančurka**. Podruzi: Jakub, Jan, Pavel. Zemřeli Jan **Děkan**, Tomáš **Krkavec**.

SAKY: Martin **Brejník** (**Brejnichen**), Václav **Kylian**, Tomáš **Majzlík**, Martin **Mužík**, Jiřík **Rovenský**, Jiřík **Šilhánek**, Václav **Urban**. Podruzi: **Adam**, **Bartoň**, Jan, Jiří **Krejčí**, Matěj. Zemřel Jiřík **Vondráček**.

ŽÍŽICE: Anna **Čížková**, Matěj **Brejcha**, Jan **Kord**, Jiří **Křížan**, Jiřík **Kytka**, Tomáš **Majzlík**, Pavel **Němec**, Křištof **Srba**, Jakub **Švec**, Jan **Tříška**, Jiřík **Zavilej**. Podruh Martin **Řezáč**. Zemřeli Jiřík **Dvořák**, **Kapoun**, Pavel **Křížan**.

KAMENICE: Martin **Jakr**, Pavel **Sedláček**, Vít **Sedláček**, Matěj **Tesař**.

Podruh Křištof **Hagkr.** Zemřeli Jan **Formánek**, Klimeš **Mlynář**, Václav **Sadina**.

POHOŘICE: Jiřík **Havlíček (Pavlis)**, Jakub **Kříž**, Pavel **Tůma**. Podruh Martin **Polák**.

POZDEN: Jiřík **Drážďanský** jinak **Srba**, Mikoláš **Habík**, Václav **Kalina**, Matěj **Kalivoda**, Pavel **Kameník**, Jan **Král**, Jiřík **Novák**, Jiřík **Srb**, Říha **Žák**. Podruzi: Jiřík, Vít **Procházka**, Marek. Zemřeli Jan **Miller**, Mikoláš **Svinka**.

KROUČOVÁ: Jan **Fejfar**, Jan ml. **Fejfar**, Jiřík **Fejfar**, Bartoň **Jelínek**, Jakub **Palásek**. Podruh **Ondřej**.

II. Rychta dobrská.

DOBŘÁ DOLEJŠÍ: Matouš **Balcar**, Jiří **Hájek**, Václav **Horák**, Jiří **Kříž**, Jakub **Palička**, Vít **Prant**, Jiřík **Špatný**, Jiřík **Springler**, Tomáš **Trnka**, Jiřík **Tvrzský**, Mikuláš **Venclávek**. Podruzi: Jan **Banč**, **Kladrubský**, Vondra **Mastný**, Martin **Puž**. Zemřeli Jan **Dvořák**, Jiří **Novák**, **Tůma**.

DOBŘÁ HOŘEJŠÍ: Tomáš **Dvořák**, Jan **Hlaváček**, Šimon **Jelínek**, Martin **Kapoun**, Václav **Kocourek**, Jiřík **Sejbal**, Jiřík **Trapič**.

DOKSY: Pavel **Bílý**, Václav **Bílek**, Petr **Černoch**.

DRUŽEC: Jan **Studnička**, Jiří **Vorlíček**.

HŘEBEC: Jakub **Bílý**, Kašpar **Škoda**. Zemřeli Kliment **Tyc**, Jiřík **Zápotocký**.

KROČEHLAVY: Václav **Jaroš**, Šimon **Voživáček**, Matěj **Zambera**, Jan, mistr polní, Jiřík, pacholek, Kateřina, kuchařka, Říha, pacholek. Zemřeli Jan **Hlaváček**, Tomáš **Janeček**, Jan **Kapoun**, Jakub **Manzar**, **Urban**.

KYŠICE: Melichar **Fencí**, Václav **Fiala**, Matěj **Janoušek**, Pavel **Janoušek**, Martin **Jelínek**, Matěj **Kouba**, Vít **Kyřeš**, Vávra **Pospíšil**, **Balcar Pušman**, Martin **Rezáč**, Jan **Sejbal**, Zikmund **Sejbal**, Jakub **Špatný**, Jan **Svec** jinak **Dvořák**, Jiřík **Šmíd**, Pavel **Syříště**, Vít **Trousil**, Pavel **Zuna**. Podruzi Jan **Janda**, **Honza Němec**, Josef **Svec**.

PRÍTOČNO DOLEJŠÍ: Jakub **Kubásek**, **Ondřej Kyzlík**, Pavel **Kyzlík**, Jiřík **Vacek**. Zemřel Jiřík **Dadáček**.

PRÍTOČNO HOŘEJŠÍ: Jan **Klatovský**, Martin **Klatovský**, Šimon **Kníže**, Jakub **Lokaj**, Matěj **Škoda** jinak **Vinař**, **Ondřej Tintěra**. Podruzi **Ondřej**, **pastucha**, **Vondra**. Zemřeli Jan **Klatovský**, Jíra **Novák**.

III. Rychta červeno-újezdecká.

ČERVENÝ ÚJEZDEC: Jan **Baláků**, Jiří **Beránek**, Křištof **Celner**, Daniel **Douša**, Jiří **Hof**, Mikuláš **Chlupatý**, Jakub **Klatovský**, Václav **Košutště**, Jiřík **Láz**, vdova po neb. **Laytenambtovi**, Jiřík **Lešnar**, Jindra **Liska**, Vávra **Luňák**, Jan **Macek**, Šebestián **Plodr**, Jan (Hans) **Prošek**, Franc **Pružák**, Jiřík **Přilögl**, Jan **Štokr**, **Ondřej Vlček**, Matěj **Židek**. Podruh **Srb**. Zemřel Jan **Zambera**.

SVÁROV: Matouš **Hrachovej**, Tomáš **Veselý**.

PODKOŽÍ: Bohuslav **mlynář**, Mikoláš **Hosapanenka**, Václav **Kalous**, Václav **Lorenc**.

NENAČOVICE: Daniel **Kalous**, Jakub **Kalous**, Jakub **Miller**. Podruzi: **Bartoň**, Anna **Voráčková**.

LIBEČOV: Pavel **Lyska**, Václav **Liska**, Jan **Pivrl**. Podruzi: Jakub, Jan, vdova Anna **Ševcová**.

PTÍCE DOLEJŠÍ: Tomáš **Boudský**, Václav **Chabera**, Václav **Menos**, Jan **Pokorný**, Tomáš **Vondráček**. Zemřeli **Blažej Pokorný**, **Beránek**.

NUČICE: Jan **Bahenský**, Martin **Bašta**, Matěj **Bašta**, Jan **Boháček**, Václav **Boháček**, **Ondřej Frejšek**, Václav **Hynek**, Jiřík **Janoušek**, Tomáš **Kozák**, Adam **Koudelka**, Jiřík **Krátký**, Jiřík **Krejčí**, **Havel Matoušů**, Martin **Matoušů**, Pavel **Pulec**, Křištof **Safránek**, Jan **Třeta**, Jiřík **Vacek**, Tomáš **Vířuk**, Adam **Vochlibka**, Jiřík **Žák**. Podruzi: Jiřík, Anna, Kateřina, Matouš, Matěj, Jan **Soudek**, Václav. Zemřel Václav **Boháček**.

TACHLOVICE: Václav **Bouška**, Jan **Cinkar**, Matěj **Císař**, Jan **Čermák**, Jiřík **Černý**, Rozina **Čížková**, Maryana **Dobřanská**, vdova, Mikuláš **Hakl**, Diviš **Holeček**, Jiřík **Kopanský**, Matouš **Koziseno**, Václav **Kroupa**, Mikuláš **Štěrba**. Podruzi: Anna, sestra **Kozosenova**, Jan, Jakub, Kateřina, Adam **Kohout**, Petr **Rokyta**.

JINOČANY: Matěj **Kašparův**, Ondřej **Kozák**, Duchoslav **Kulhavý**. Podruzi: **Bartoš**, Jiřík **Černý**, Jiřík **Horáček**, Jiřík **Rezáč**.

IV. Rychta hostivická.

HOSTIVICE: Václav **Čížek**, Matěj **Koza**, Václav **Kozel**, Jan **Mašovský**, Jiřík **Nedbal**, Jan **Němec**, Matěj **Šafařík**, Mikuláš **Šafařík**, Bartoň **Škvor**, Urban **Šmolík**, Daniel **Štírek**, Jiřík **Zelenka**, Magdalena **Zimmermanová**. Podruzi: Martin **Plechatý**, Matěj **Slouha**, Jiřík **Muzikář**, Jiřík **Rezáč**, Václav **Strakatý**. Zemřel Josef **Rodek**.

BRVE: Jan **Hošek**, Jiřík **Kozák**, Jan **Mělnický**.

MALÝ JENEČEK: Křištof **Nedbal**.

VELKÝ JENEČ: Matěj **Hošek**, Jiřík **Kalivoda**, Šimon **Kalivoda**, Marek **Tesař**, Kašpar **Vondra**. Podruzi: Šimon **Pokorný**, Jan **Svoboda**. Zemřeli **Kosička**, Jan **Krauz**.

LITOVICE: Jan **Ender**, Jan **Novák**, Jiřík **Osvald**, Martin **Tuchlovský**, Jiřík **Zikmund**. Podruzi: Anna, Jan, Jiřík skoták, Martin pastucha, Říha. Zemřeli: Jiřík **Chudera**, Jan **Mráz**, Jiřík **Vít**, Jan **Vlček**.

ŘEPY: Nikodým **Čejka**, Jan **Dvořáček**, Tomáš **Kobyła**, Jan **Němec**, Jan **Stehlík**, Bartoň **Vicher**.

SOBÍN: Matěj **Franc**, Jiřík **Koutný**, Jan **Málek**, Jakub **Perníček**, Vít **Pospíšil**, Martin **Urban**. Podruh **Janeček**. Zemřel Havel **Kuliš**.

ZLEJCINA: Matouš **Banda**, Václav **Bledý**, Jiřík **Finšpan**, Martin **Habík**, Jan **Srb**, Adam **Švorc**. Podruh Jan **Holub**, řezník. Zemřeli Jiřík **Brož**, Václav **Čejka**.

Rozdělíme-li tento celkový přehled jmen podle **původu**, shledáme, že jich mnoho vzniklo z **křestních jmen**, a to: Bartoň, Balcar, Brož, Douša, Eender, Fencel, Franc, Frejšek, Gregor, Havlíček, Hubr, Hynek, Janda, Janeček, Janoušek, Jaroš, Jilka, Jirátko, Kašpar, Klíma, Klimeš, Kouba, Kříž, Křížek, Křížan, Kubásek, Kylián, Kyreš, Pavlíček, Pavlis, Matoušů, Osvald, Prošek, Říha, Šebek, Štefl (poněmčené ze Štěpána), Tobiaš, Tůma, Urban, Vacek, Vančurka, Venclávek, Vondra, Vondráček, Zykmund.

Mnoho zdejších lidí dostalo jméno podle nápadných vlastností, ctností a nectností, nepravostí a zvyků, na př.: Banda, Bašta, Bílý, Bledý, Boháček, Brejník, Brejnikchen, Cinkar, Cernoch, Černý, Čipera, Habík, Hlaváček, Holeček, Hrachový, Chabera, Chlupatý, Chudera, Krátký, Kulhavý, Kuliš, Kyzlík, Mastný, Palásek, Palička, Plechatý, Pokorný, Procházká, Sadina, Smolík, Srch, Strakatý, Špatný, Tintěra, Veselý, Vlasák, Vlasatý, Zelenka; Balák, Cinkar, Hasapanenka, Hejbal, Hejkal, Nedbal, Pospíšil, Procházká, Roztočil, Shejbal, Šejbal, Štěrba, Trapič, Trousil, Týc, Vochlibka, Vožíváček, Vyřuk, Zavilý.

Četní lidé zdejší měli příjmení podle řemesel neb jiného zaměstnání a služeb, dávana z nahodilých příčin i osobám, které se těmi řemesly neb službami nezabývaly, na př.: Dvořáček, Dvořák, Formánek, Chladil, Jakr (Jagr), Kadlec, Kameník, Kloboučník, Kolář, Koudelka, Kovář, Kozák, Krejčí, Lepač, Lokaj, Miller, Muzikář, Písač, Punčochář, Rezáč, Sedláček, Skoták, Sládek, Šafař, Šafařík, Šmíd, Švec, Vápeník, Voráček, Tesař, Zedník, Zimmerman, Zvoníček, Žák, Žáček.

Byli tu lidé, kteří měli příjmení podle hodností, kterých neměli, na př. Císař, Kníže, Král, Rychtář, Rychtářík, Richtr a i podle bytostí nadpřirozených jako Anděl, Bůžek, Čert.

Podle rodinných svazků měli jména: Hošek, Mužík, Rodek, Střežek.

Podle bydliště a jiných poměrů místních: Bahenský, Boudský, Hrázský, Hora, Horák, Horáček, Hoř, Hofman, Koutný, Kopanský, Laz, Novák, Novotný, Nový, Tvrzský, Třešňák, Vrbský, Zákostelský, Zápotocký.

Několik jmen bylo podle místa, odkud kdo asi přišel: Čáslavský, Dobřanský, Drážďanský, Kapalín (Kapalice), Kartouz, Mášovský (Mášov, Mášovice), Kladrubský, Klatovský, Mělnický, Rovenský, Tuchlovský (ves Tuchlovice), Žambera (Žamberk).

Podle národností měli jména Němec, Polák, Prušák, Srb, Srba, Židek.

Hojně jmen bylo podle přírody: Beránek, Čejka, Čermák, Cízek, Daněk, Fiala, Hájek, Holub, Javůrek, Jelínek, Kalina, Kalous, Kapoun, Kobyla, Kocourek, Kopřiva, Koza, Kozel, Kozíseno, Kohout, Křavec, Kroupa, Kyřka, Liska, Luňák, Macek, Mráz, Oliva, Pulec, Rokyta, Souček, Stehlík, Šafránek, Škvor, Trnka, Vicher, Vlček, Vorlíček, Zuna.

Podle věcí: Banč, Kord, Kosička, Koštiště, Majzlík, Perníček, Soudek, Studnička, Syreček, Třeta, Tříska.

Někteří usedlíci měli ještě jména, jež jsou původu nečeského, na př.: **Celner, Fejfar, Finšpan, Göbl, Hakl, Hospes, Krajčík, Krejzlar, Lešnar, Mancinger, Menos, Munzar, Pflögl, Pivrl, Plodr, Prant, Puš, Pušman, Špringkler, Štok, Švorc.**

Podle soupisu »Řízení dětí otců živých a siroteků z r. 1662« bylo ještě zjištěno, která křestní jména byla v oblíbě u tehdejších poddaných na panství kladenském a červeno-oujezdeckém. Z 318 otců bylo Janů 57, Jiříků 50, Matějů 30, Václavů 24, Jakubů 17, Pavlů 16, Martinů 14, Tomášů 13, Matoušů 10, Mikolášů 10, Ondřejů 9, Bartoňů (Bartolomějů) 8, Simonů 7, Vítů 7, Adamů 5, Křišťů 4, Vondrů (Ondřejů), Říhů (Řehořů), Danielů a Vávřů (Vavřinců) bylo po třech, Zikmundů, Marků, Havlů, Melicharů, Kašparů po dvou a po jednom byl Antonín, Balcar, Bohuslav, Diviš, Duchoslav, Franc, Jindra, Josef, Lukáš, Maxmilián, Nikodým, Petr, Šebestián, Tobiáš, Urban.

Synů napočítáno 393 a z nich bylo Janů 69, Jiříků 62, Václavů 46, Matějů 42, Jakubů 27, Martinů 21, Tomášů 21, Pavlů 17, Ondřejů 13, Vítů 12, Matoušů 6, Franců, Simonů, Vojtěchů po 5, Křišťů, Mikolášů po 4, Adamů, Bartoňů, Lukášů, Štěpánů, Vavřinců po 3, Bartolomějů, Danielů, Gottfrídů, Vilimů po 2 a po jednom byl Eliáš, Filip, Havel, Ignacijs, Karel, Kašpar, Lorenc, Michal, Petr, Prokop, Řehoř.

Matek bylo 339 (i s vdovami) a z nich měly jméno Anna 83, Kateřina 54, Dorota 44, Magdalena 28 (t. j. Magdalena 17, Mandalena 11), Alžběta 27, Marie 25 (= Marie 7, Mariána 16, Mářa 1, Maruška 1), Lidmila 21, Eva 13, Markyta 12, Kristina 5, Rozina 5, Zuzana 4, Barbora 3, po 2 byly Anýska, Justina, Lucie, po jedné Alena, Eliška, Judita, Juliána, Salomena, Sibyla, Uršula, Veruna, Žofie.

Z 350 dívek dostaly jméno Anna 59, Dorota 52, Kateřina 51, Alžběta 37, Magdalena 34 (Magdalena 17 a Mandalena 17), Marie 29 (Marie 11, Mariána 16, Marina 2), Lidmila 26, Rozina 12, Lucie 11, Eva 7, Zuzana 7, Kristina 5, Markyta 4, Judita 3, Veruna 3, Voršila 2 a po jedné byla Alena, Apolena, Barbora, Johana, Justina, Polyxena, Sibyla, Žofie.

Nejoblíbenější křestní jména mužská podle pořadí byla: Jan, Jiřík, Matěj, Václav, Jakub, Martin, Tomáš, Pavel, Ondřej, Vít a nejoblíbenější křestní jména ženská měla pořadí: Anna, Kateřina, Dorota, Alžběta, Marie, Lidmila, Magdalena, Eva, Rozina, Markyta.

Pro studia rodopisná jsou vypsána vpředu jména všech rodů, které sídlily v jednotlivých obcích bývalého panství kladenského v r. 1549 a bývalého panství kladenského a červeno-újezdeckého v r. 1662.

Pro studium jmen a příjmení jsou jména srovnána abecedně v pře-

hledný ukazovatel jmen, a to nejprve pro rok 1549 a potom pro rok 1662. Bylo-li téhož znění několik jmen, jest v ukazovateli uvedeno jen jedno.

Z r. 1549.

Bach, Bečvářka, Beneš, Beránek, Bílek, Blažek, Čiperný, Duchek, Dvořák, Havel, Hlava, Hlavatý, Holada, Hrachovec, Janek, Jarošů, Jíra, Kobyla, Kolba, Komín, Kovář, Linhart, Lob, Marek, Matouš, Mičan, Nováků, Petr, Punčochář, Řezáč, Rychtář, Skalka, Starý, Smola, Srbek, Šilhavý, Šimele, Šimon, Valenta, Vaněk, Vávra, Vít, Vlha, Vohnal, Vrabec.

Z r. 1662.

Bahenský, Baláků, Balcar, Banč, Banda, Bartoň, Baš, Baše, Bašta, Beránek, Bílek, Bílý, Bledý, Brejcha, Brejník, Brejníkchen, Brha, Brož, Boháček, Boudský, Bouška, Celner, Cinkar, Císař, Čáslavský, Čejka, Cermák, Černocho, Černý, Cert, Čipera, Čížek, Dadáček, Děkan, Dobřanský, Douša, Drážďanský, Dvořáček, Dvořák, Ender, Fejfar, Fencel, Fiala, Finšpan, Formánek, Franc, Frejšek, Göbl, Habík, Hájek, Hagkr, Hakl, Havlíček, Hlaváček, Hoř, Holeček, Holub, Hora, Horák, Horáček, Hosapanenka, Hospes, Hošek, Hrachovej, Hrázský, Hubr, Hynek, Chabera, Chlupatý, Chudera, Jakr, Janda, Janeček, Janoušek, Jaroš, Javůrek, Jech, Jelínek, Jilka, Kadlec, Kalina, Kalivoda, Kalous, Kameník, Kapalín, Kapoun, Kartouz, Kašparů, Kladrubský, Klatovský, Klíma, Klimeš, Kloboučník, Kníže, Kobyla, Kocourek, Kohout, Kolář, Kopanský, Kopřiva, Kord, Kosička, Koštiště, Kovář, Kouba, Koza, Kozák, Kozel, Kozíseno, Koudelka, Koutný, Krajcík, Král, Krátký, Krauz, Krejčí, Krejzler, Křkavec, Koupa, Kříž, Křížan, Kubásek, Kulhavý, Kuliš, Kylián, Kyreš, Kytka, Kyzlík, Laz, Layenabt, Lešnar, Liska, Lyska, Lokaj, Lorenc, Luňák, Macek, Majzlík, Málek, Manzar, Manzinger, Mastný, Mašovský, Matoušů, Menos, Mělnický, Miller, Mráz, Muzikář, Mužík, Nedbal, Němec, Novák, Novotný, Oliva, Osvald, Palásek, Palička, Pavlíček, Perníček, Píložl, Piskač, Pivle, Plechatý, Plodr, Pokorný, Polák, Pospíšil, Prant, Procházka, Prošek, Prušák, Pulec, Punčochář, Puš, Pušman, Rodek, Rokyta, Rovenský, Řezáč, Sadina, Sedláček, Shejbal, Sládek, Soudek, Srb, Srba, Srch, Stehlík, Strakatý, Strejček, Studnička, Svinka, Svoboda, Syreček, Syřiště, Šafář, Šafařík, Šafránek, Šejbal, Šilhánek, Škoda, Škvor, Šmíd, Šmolík, Špatný, Špringler, Štefl, Štěrba, Štírek, Štork, Švec, Švorc, Tesař, Tintěra, Tobiáš, Trapič, Třeta, Trnka, Trousil, Třešňák, Týska, Tuchlovský, Tuma, Tvrzský, Tyc, Urban, Vacek, Vančura, Vápeník, Venclávek, Veselý, Vicher, Vít, Vituk, Vlasák, Vlasatý, Vochlibka, Vondra, Vondráček, Voráček, Vorlíček, Voževáček, Vsetečka, Vlček, Zápotocký, Zavilej, Zedník, Zelenka, Zikmund, Zimmerman, Zuna, Žák, Žambera, Žídek.

„Od našeho dětství vyprávěla nám maminka o svém rodinném a společenském životě u Purkyňů; moji bratři i já znali jsme mile její vzpomínky téměř z paměti, a přece jsme ji uprosili, aby nám je zachovala napsané. Většinou mi je diktovala po večerech a často jsme musely, dojaty, ustati...”

Růžena Pokorná-Purkyňová: „Život tří generací.”
1944. Str. 73.

Karel Mejšnar:

Dva šlechtické rody s přídomkem »ze Slavíkova« na rozhraní 17. a 18. století na Kolínsku.

Rodopisci a vlastivědní pracovníci v Polabí, hlavně na Kolínsku, setkávají se v pramenech na rozhraní století 17. a 18. s dvěma šlechtickými rody s přídomkem »ze Slavíkova«. Nerozlišováním jejich dochází k častým záměnám a omylům. Na rozdílnost rodů upozornil sice v literatuře Pilnáček, ale blíže je nerozvedl.¹⁾ Chci tak učiniti tímto článkem.

Objevuje se tu jednak starý vladický rod český, pravděpodobně z dob předhusitských, **Slavíkovců ze Slavíkova**, jednak novoštitýn vladický rod vzniklý z královských úředníků, povýšený do stavu šlechtického počátkem století osmnáctého. Prvým jeho členem byl **Pavel Celestín Slavík ze Slavíkova**.

1. **Slavíkovci ze Slavíkova** (někdy, myslím nesprávně, také ze Slavíkovic) pocházejí z tvrze Slavíkov a vsi téhož jména, která leží v okrese chotěbořském. Rod má ve znaku dvě stříbrné ryby ve starší době dolů obrácené, později vodorovné, na modrém štítě. Předeek jejich Václav ze Slavíkova zpečetil roku 1415 stížný list do Kostnice, byl roku 1448 před Prahou. Sedláček vyslovuje domněnku, že rod tento vymřel ke konci století 17. Rod se vyskytuje v Čechách i na Moravě.²⁾

2. **Slavíkové ze Slavíkova** jsou druhý rod tohoto přídomku vzniklý na počátku století osmnáctého. Zakladatelem je dlouholetý úředník královských statků a posléze hejtman pardubického panství Pavel Celestín Slavík. Za své služby a služby svého otce Martina na komorních statech byl povýšen králem Leopoldem I. do šlechtického stavu s přídomkem »ze Slavíkova«.³⁾

Nobilitační diplom je vyhotoven česky a datován ve Vídni 9. prosince

---

¹⁾ PILNÁČEK: Staromoravští rodové, u č. 476, str. 152.

²⁾ Literatura: PAPROCKÝ: Diadochus II, 2, 292. PALACKÝ: Popis jmen šlecht, ČCM, 1834, str. 331. SEDLÁČEK: Ottův Naučný slovník, Hrady, díl 12, 294, Heraldika II., 79. D'ELVERT: Schriften, díl XXIII., CCIV. KRÁL: Der Adel von Böhmen, 145. HOSÁK: Příspěvek k rodopisu mor. šlecht, ČRS XIII., 66, Historický místopis země MS, 37, 150, 225 a 427. HRUBÝ: Moravská šlechta r. 1619, ČMM, r. 46, 156—7. PILNÁČEK: Staromoravští rodové, 152. KUČERA: Paměti Uh. Brodu, 221, 228. TŮMA: Kolínsko 217, Kouřimsko 29. VÁVRA: Dějiny Kolína II., 444. SLOVÁK: Konfiskační protokol 39. ZÍBRT: Bibl. č. h. č. 18, 712—14 a 18533.

³⁾ DOERR: D. Adel der Böhm. Kronländer, 106, Archiv min. vnitra, sign.: ČDK IV-D-1.

1700. Dovídáme se z něho, že již otec pošlechtěného Martin Slavík sloužil na panství poděbradském po 40 let a za těžkých dob třicetileté války věrně opatroval panství i zámek. Že jeho syn Pavel Celestin přišel do služeb komorních od mládí, sloužil na řadě panství a dosáhl úřadu hejtmána panství pardubického, největšího to panství komory. Za všechny ty služby dostává se mu od krále šlechtictví s přídomkem »ze Slavíkova« a erbem.

V archivu kolínském podařilo se mi s laskavostí a pomocí pana ředitele Voj. Práška objeviti pečeť se znakem Slavíků ze Slavíkova.⁴⁾

Erb je v nobilitačním diplomu podrobně popsán. Přepisují tento popis:

»Štít obdélný na čtyři rovné díly neb pole křížem rozdělený, kteréhožto spodní levé a hořejší pravé červené neb rubínové, dolejší ale pravé a zase hořejší levé modré neb azurové barvy; v témž spodním levém a hořejším pravém poli, a to v jednom každém u spodku se spatřují tři vrchy neb skály špičaté bílé neb stříbrné barvy, prostřední druhé dvě postranní vysokosti převyšující, na kterýchžto jeleni na dvou zadních nohách, oba vzhůru jako ke skoku neb více k potýkání rohama proti sobě, dolejší k pravé a hořejší k levé straně pozdvížení, v dolejších pak pravém a hořejším levém, a to u spodu každého pole, vyskytuje se jeden veliký pařez žluté neb zlaté barvy na zeleném pahrbku stojící, dvě zelené rozkvetlé větvičky anebo ratolesti od sebe pouštějící a na jedné takové ratolesti v dolejším i vrchním poli sedí slaviček, v dolejším k levé — a v hořejším k pravé straně vzhůru pozdvíženými a k zpěvu přichystanými pysky obrácení. Nad štítem otevřený turnýrský klenotem neb oponou žlutou ozdobený helm a okolo něho fařnocy nebolížno přikrývadla, po levé modré neb azurové a žluté neb zlaté, po pravé straně pak červené neb rubínové a bílé neb stříbrné barev, z obojích stran dolů spuštěná visí. Nad tím nadevším koruna zlatá královská, z nížto zase vyniká půl jelena až pod kyčle o dvou nohách a osmi parohách, rozpiatýma jako ke skoku pozdvíženými předními nohama, k pravé straně obráceného a zrovna vzhůru postaveného.«

Pavel Celestin ze Slavíkova zemřel v Pardubicích r. 1701 a byl pohřben v kapli tamního chrámu Sv. Bartoloměje.⁵⁾ ⁶⁾

Úmrtí zápis a náhrobní kámen se mi nepodařilo zatím nalézt. Od roku 1678 je majitelem domu č. 90 na náměstí v Kolíně »U zlatého lva« s pivovarem.⁷⁾

Jeho choť Dorota vedla pivovar po jeho smrti s nevelkým, ba špatným úspěchem. Zemřela v Kolíně 1. srpna 1709 a je pohřbena v děkanském chrámu sv. Bartoloměje v Kolíně. P. C. Slavík měl osm dětí. Tři syny: Martina, Jana († 1746) a Františka a pět dcer, z nichž tři znám jménem: Alžbětu Eleonoru, provdanou⁸⁾ 7. května 1690 za (Jana) Václava Paroubka, bohatého polaře v Sadské, který se později zakupuje v Kolíně n. Lab. a jehož syn František Josef Paroubek je v letech 1722—1737 kolínským primatorem;⁹⁾ Kateřinu († 1717), provdanou za kolínského primatora Františka Bohuslava Šperlinka († 1721) a Barboru, provdanou r. 1704 za Jana Antonína Hayna, obročního písaře a později správce panství v Cerehnicích († 1721).

⁴⁾ Archiv města Kolína, odd. XIV., č. 148 a 157.

⁵⁾ SAKAŘ: Dějiny Pardubic IV., hl. VI., str. 78.

⁶⁾ Poznámky a výpisky Vávrovy v archivu kolínském.

⁷⁾ VÁVRA: Dějiny Kolína II., 339.

⁸⁾ Matrika proboštského úřadu v Poděbradech, č. II., str. 199.

⁹⁾ VÁVRA: Dějiny Kolína n. L. II., 278, 213.

Dědicové P. C. Slavíka ze Slavíkova otcovského domu č. 90 a pivovaru v Kolíně neudrželi. Po smrti manželky P. C. Slavíka paní Doroty zůstalo mnoho dluhů a syn Martin sice otcovský statek převzal a sourozence vyplatil,¹⁰⁾ ale roku 1716 pravděpodobně pro dluhy jej prodal a z Kolína odešel. Jak byl na tom zle vidíme z toho, že roku 1712, když se uchází o úřad městského kontribučního, nemůže ani složit potřebnou kauci.¹¹⁾ Z pramenů je patrné, že synové P. C. Slavíka přestali užívat svého šlechtického přídomku pro svou chudobu.

František Navrátil:

Zachovací a výhostní listy v archivu města Kamenice nad Lipou.

V archivu města Kamenice nad Lipou, od roku 1940 nově uspořádaném, jest uložen též drobný konvolut zachovacích a výhostních listů. Jsou to dokumenty osob, které byly propuštěny z pravomoci povětšinou sousedních panství a které se přestěhovaly do Kamenice nad Lipou a tamže se usadily. Listy tyto pocházejí z let 1716—1796, tedy z rozpětí 80 let a bylo jich podle původního číslování 35, avšak zachovalo se jich pouze 18. Jak z původního číslování vyplývá, nebyl počet jejich nijak veliký, naopak lze říci, že příliv obyvatelstva z cizích panství do Kamenice nad Lipou byl poměrně malý. Otiskujeme zde regesta výše dotčených listů; na jejich význam pro rodopis bylo dříve v našem časopisu poukazováno. (Srov. ČRS. II., str. 101, IX./X., str. 13.) Zajímavé jest, že pro Kamenici nad Lipou do r. 1735 se užívá označení »Česká Kamenice« a pak pouze Kamenice.

1716, listopad 26., v Telči: František Antonín, hrabě z Liechtensteinu, propouští na dožádání a prosbu poctivého a moudrého magistrátu města České Kamenice svou poddanou Dorotu, manželskou dceru Jana **Hochreyera** z Kunžaku, Václavovi Peškovi za manželku (N. 1.) 1.

1724, září 6., na zámku Žirovnici: František Leopold hrabě ze Sternbergu propouští na žádost kamenického magistrátu Reginu **Kotounovu**, poddanou z panství žirovnického, a to za manželku Jiřímu Fialovi (N. 3.) 2.

1730, říjen 22., v Protivíně: František Adam kníže ze Schwarzenbergu propouští Ludmilu, vdovu po Václavu **Procházkově** z Vintífova na panství chýnovském, děti její však podržuje si v poddanství. (N. 4.) 3.

1735, únor 3., v Praze: Isabella Marie ovd. hraběnka Černínová, propouští z poddanosti ze svého jindřichohradeckého panství Jakuba **Némce**, pod pravomoc města České Kamenice, a to za manžela Dorotě Kodrabové (N. 8.) 4.

---

¹⁰⁾ Archiv kolínský. Radní kniha E 64, fol. 117—18.

¹¹⁾ Archiv kolínský. Radní kniha E 66.

1736, říjen 16., v Krumlově: Eleonora Amalie, ovd. kněžna ze Schwarzenbergu, propouští Marii, manželskou dceru nebož. Vavřince **Schnölzera** z panství prachatického (N. 11.) 5.

1738, září 10., na vévodském sídelním zámku v Krumlově: Eleonora Amalie ovd. kněžna ze Schwarzenbergu propouští Daniela **Uchytla** ze vsi Jetetic na panství orlickém s manželkou Terezií a dvěma nezletilými dětma: Matějem a Růženou (N. 14.) 6.

1751, červen 28., ve Vídni: Marie Arnoštka, ovd. hraběnka z Windischgrätzu, propouští Jakuba **Zehnala** ze vsi Světece na panství červenohotetském z poddanosti (N. 17.) 7.

1754, leden 10., v Jindřichově Hradci: Purkmistr a rada černínského města Jindřichova Hradce jako inspektoři místního špitálu sv. Jana Křtitele propouštějí Jakuba, manželského syna po nebož. Václavu **Maškovi** z Okrouhlé Radouně z poddanosti (N. 18.) 8.

1758, srpen 20., v Brně: Marie Josefa, provd. svobodná paní z Hottowetzů, roz. hraběnka z Hartigu, paní na Včelnici, propouští Kateřinu, manželskou dceru Jana **Myslivečka** z městečka Nového Oetingu pod pravomoc města Kamenice Pavlovi Padruňkovi za manželku (N. 20.) 9.

1768, leden 28., v Jindřichově Hradci: Isabella Marie ovd. hraběnka Černínová z Chudenic jako administrátorka své dcery, provdané kněžny z Lobkovic, propouští Kateřinu **Votankovu** z městyse Jinína na panství drhovelském za manželku Karlu Peškovi, svobodnému člověku a řezníku z města Kamenice (N. 23) 10.

1773, září 24., v zámku v Žirovnici: Adam František ze Sternbergu propouští Dorotu, pozůstalou manželskou dceru po Janu **Rakovi** ze vsi Mírotína pod pravomoc města Kamenice (N. 24.) 11.

1781, říjen 30., ve Vídni: Jan Rudolf Černín hrabě z Chudenic propouští z poddanství Jana **Puzandla** z vesnice Malého Bednáře (N. 26.) 12.

1784, leden 5., v Žirovnici: Václav Panovský, vrchní, vystavuje výhostní list Kateřině **Tesařové** z vesnice Stoječína (N. 29.) 13.

1784, leden 14., v Jindřichově Hradci: Josef Ambros, vrchní černínského jindřichohradeckého panství, vystavuje výhostní list Ondřejovi **Dvořákovi** z Německé Radouně a propouští též jeho manželku Annu a děti Jana a Marii; propuštění se vztahuje pouze na Čechy (N. 30) 14.

1784, srpen 19., v městě Hořepníku: Purkmistr a rada města Hořepníka vystavují zachovací list Václavu **Pelikánovi**, vdovci, jenž po 15 let v Hořepníku jako spolusoused řádně žil byl (N. 31.) 15.

1784, říjen 19., v Jindřichově Hradci: Josef Ambros, vrchní černínského panství vystavuje výhostní list Žofii, manželské dceři Jiřího **Martínka** z Malého Bednáře, a to na dožádání od magistrátu města Kamenice (N. 32.) 16.

1785, říjen 22., v Jindřichově Hradci: Josef Ambros, vrchní černínského panství, vystavuje výhostní list Kateřině, manželské dceři Matěje **Frübauera** z Rodvinova, a to na dožádání magistrátu města Kamenice jakožto nastávající manželce Františka Fukra (N. 34.) 17.

1786, leden 24., v Rychnově: Purkmistr a rada města Rychnova v kraji královéhradeckém vystavují propouštěcí list soukenickému tovaryši Josefovi, synu Ignáce **Lugera**, spolusouseda rychnovského a mistra obuvnického, a to na dožádání městské rady v Kamenici (N. 35.) 18.

Rod Františka Ondříčka.

Bohuslav Sich, zák a životopisec našeho slavného virtuosa na housle, Mistra Františka Ondříčka, sbírá a soustřeďuje všechny dosažitelné ondříčkovské památky a zprávy o tomto rodu, který dal českému národu několik hudebníků a světově významných umělců. Je pochopitelné, že při pátrání se vyskytly některé obtíže a nejasnosti, s nimiž seznamujeme naše rodopisce se žádostí, aby nám pomohli při jejich opravě či doplnění.

Praděd Mistrův, František Ondříček, byl oddán v Družici u Kladna 23. ledna 1792 s Kateřinou, dcerou Josefa Kuny, sedláka ze Lhoty, při čemž jejich věk udánlivě zapsán: 27 a 24 léta a bydliště: Lhota č. 26. Křestní zápisy dosud nalezeny nebyly. Stopy vedou do Kalubic (fara Městečko) nebo do někt. jiné obce Křivoklátska a Rakovnicka. František Ondříček roku 1792 uveden jako podruh (roku 1794, 96 a 99 narodili se mu synové na Křivokláte), roku 1807 jako knížecí šafář v Krušovicích, roku 1809 v Broumech, později v Nižboru. Roku 1822 propuštěn ze služeb; panský byt mu vykázán v Bratronicích, kde 8. ledna 1830 zemřel a kde 24. července 1836 zemřela i jeho manželka Kateřina.

Děd Ignác Ondříček narodil se 7. V. 1807 v Krušovicích a oženil se (neznámo kde a kdy) s Barborou Kovářikovou (nar. 25. XII. 1811 v Novém Domě, fara Městečko, č. 45), dcerou Josefa Kovářika, polního hlídače z Nového Dvora (Neuhof) č. 36 u Lán a Anny, rozené Gregorové, z Ryšína (fara Rakovník). Byl žákem učitele S. Perglera v Nové Huti, kde spoluúčinkoval při hudebních produkcích. Po 12 let zastával službu učitelskou (do 12. V. 1837) v Bratronicích a snad i jinde. Roku 1838 při křtu druhého děcka Vincencie (nar. 30. XII. v Lánech) uveden jako bývalý učitelský pomocník. V roce 1842, 28. února narodil se mu jako hudebníku syn Josef už v Praze IV. U všech dalších čtyř dětí (v letech 1845—53) uváděn jako dozorce u železnice a učitel hudby. Tradice tvrdí, že v letech 1838—42 byl prý dozorcem při stavbě Fürstenberské železnice z Lán do Prahy.

O nejstarším bratru Mistra Ondříčka se dovídáme z archivu města Prahy z »Aufnahmsbogen v. d. 1857«, že se jako syn Jana Ondříčka narodil 28. VIII. 1853 na Strahově. V pražských matrikách však křestní zápis nalezen nebyl, ačkoliv hledáno i pod dívčím jménem matčiným (Mayer, Majer, Meier) i babiččiným (Schneider, Schneider, a pod.). Jeho a Mistrova matka, Františka Mayerová (nar. 9. VI. 1829 v Praze IV. 171, zemřela 12. VI. 1859) v Praze na Hradčanech čp. 90, byla dcerou zedníka Josefa Mayera (nar. 1799) z Tachova a Rozálie (nar. 1795), roz. Schneider z Radomyšle u Strakonice.

Mohl se tedy tento Josef narodit svobodné Františce Mayerové ještě před svatbou někde mimo Prahu (snad v rodišti babiččině, Radomyšli, Tachově, nebo i jinde) a mohl být zapsán příp. i jako Josef Mayer. Roku 1866, 26. dubna při žádosti otce, Jana Ondříčka (který se narodil 6. V. 1832 v Bělči č. 15 — fara Bratronice), o vystavení cestovního pasu, jsou jako spolucestující uváděny čtyři děti: Josef, František, Jan a Karel a manželka. Na prvním místě jmenován jeho syn Josef Ondříček, 14letý (Fran-

tišek osmiletý, ale správně již devítiletý). Roku 1869, 25. ledna doporučuje Dr. Novák do Všeobecné nemocnice v Praze Josefa Ondříčka, hudebníka 17letého, katolíka, svobodného, v Praze rozeného, příslušného do Bělče u Bratronic, okr. Křivoklát, který se prý již od narození zdržuje v místě ústavu. Malostranské policejní komisařství k tomu připojilo: — ist dienstlos und zahlungsunfähig. Roku 1869, 20. února Josef Ondříček ve Všeobecné nemocnici v Praze zemřel. — Rádi upozorňujeme na tyto zprávy naše čtenáře, doufajíce, že budou moci leckteré podrobnosti doplniti. Apa.

Matrika v Radomyšli, kde je zapsáno narození Rozalie Snejdarové (tak psáno!) 15. XII. 1795 z čp. 62, Václavu Snejdarovi, ševci a Marii roz. Šťastné, byla prohlédnuta ve smyslu, nahofe naznačeném, se záporným výsledkem při všech jmenných eventualitách. dbl.

P. Matěj Kolařík, děkan v Sedlici u Blatné:

Pohřbení v kostele v Sedlici.

Zvláštní poctou byli obdařeni ti, kdož nejvíce obětí pro zvelebení svatyně Boží přinášeli, kněží, patronové, mecenáši ze řad urozených, primátorové a radové měšťí. Obyčejně pohřbívání pod dlažbou chrámovou v kryptě ve svatyni Páně. I v sedlickém děkanském chrámu Páně byla připravena mnohým jeho dobroditelům poslední postel, jak dosvědčují zápisy ve knihách zemřelých.

1. Již roku 1646, 30. Novembris zemřelý ve městě Strakonících Petr Rashon, někdejší hejtman a správce na Čekanících, pochován 5. Decembris v městě Sedlici ve chrámu Páně založení sv. Jakuba Apoštola Páně většího. Pán Bůh rač Duši jeho milostiv býti.

2. 31. července 1677 pohřbena v kostele sv. Jakuba 30letá manželka Michaela Becra, hejtmána sedlického Václava Vojtěcha hraběte Sternberka.

3. 1684, 2. Mai pochován do chrámu Páně Adam Viktorín Počápský, souseď a měštínín král. města Velvar, panství sedlického hejtman.

4. 1696 proti oltáři sv. Panny a mučednice Barbory 17letá slečenka pohřbena Františka z Ater z Čekanic.

5. 1713, 8. Novemb. pochována v kostele nedaleko oltáře P. Marie pod lavicemi Alžběta Kellerová, stáří 58 let.

6. 1746, 23. Mai pohřben v chrámu Páně pod kůrem jakožto přední distancia a velká naděje mládeneček Jan Matěje Josefa Rocha ten čas dobře řečeného hejtmána drhovelského petechialibus correptus.

7. Téhož roku 15. Junii blíž oltáře sv. Jana Nepom. 24 neděl Fridrich Ernest, syn Josefa Wiedersperka.

8. 31. Martii 1753 umřel náhle František Paumkartner, starý 64 let, z Vobory; pohřben 2. Aprilis ve zdejší chrámu Páně na levé straně při kropence skrz faráře místa Filipa Baráka.

9. 17. Aprilis 1754 usnul v Pánu Matouš Barák, 73letý, zasloužilý mládenec, pohřben 19. IV. ve zdejší chrámu Páně. Byl na faře 1 rok na odpočinku.

10. 22. Aprilis 1761 z Čekanic pohřben mladý Ignatius Vojtěch, Jana Nepomuckého barona z Helversenu, 1 rok a pohřben ve zdejší chrámu Páně.

11. 1764, 3. XI. ve zdejší chrámu Páně pohřbena slečna Anna Polyxena z Helversenu, 3 dny.

12. 1767 v kostele pohřbena 6. Decembris Herula, 1 rok, Jana Helversena a Polyxeny Strojeticke.

13. 1747. 26. března pochována pod starým kůrem blíž velkých dveří slečenka Františka, dcera Michala Wiedersperka.

14. 1751, 3. Martii pohřben na pravé straně pod kůrem šlechtitný muž Matěj Čapek, měšťtín a spolu syndikus sedlický, při chrámu Páně školní mistr skrz uběhlých 27 let, 57letý.

15. 1752, 6. Novembris pohřben jest od svého upřímného přítele a souseda faráře bělčického arcibiskupského vikáře za účasti velikého množství kněžstva i lidu Jan Felix Procházka, skrz 12 let zasloužilý farář sedlický, který slovem i příkladným životem své duchovní stádo horlivě pásil, kostel sedlický vystavěl a tak o dostavění jeho se postaral, až život dal. Zemřel na vodnatelnost prsou ve věku 48 let, 8 měsíců. Quem ut pote patrem omnium consolatore protectorem animarum suarum omnes lacrimis deplorabant.

16. 1768. 14. Januarii pohřben farář Filip Barák, 45letý, 13 let farářem, byl pohřben blízko oltáře P. Marie Bolestné.

17. 1772, 7. III. Maria Anna Herula, dcera barona z Helversenů v kostele pochována na levé straně u křtitelnice.

18. V. Februarii 1774 pohřbil na levé straně epištolní u oltáře P. Marie Bolestné matku svoji Jiří Strojetický, jesuita, baronku, rozenou Dejmovou.

Poslední pohřbený do kostela byl baron Helversen Jan Olivierus, 54letý, 22. Martii 1780.

Potom se přestalo pohřbívat v chrámu Páně a všichni zesnulí položeni vedle kostela na hřbitově.

„Věnoval jsem takovým vztahům pramálo pozornosti a z duše jen záviděl tolika sourodákům jejich široká, větvitá příbuzenstva v rodném městě i po širém kraji. Měl jsem se opravdu za pouhé poleťavé úřednické semeno, které větrem zaneseno ujme se i na úhoru. Až teprve když se za říšského protektorátu pořizovaly doklady o arijském původu, vyšly najevo překvapující okolnosti.“

Karel Sezima: Z mého života. Kniha vzpomínek. Sv. 1. 1945. Str. 79.

PÍSEMNICTVÍ

PŘEDKOVÉ. Rodopisný essay ke kopuleti Jana Konůpka na základě jeho vzpomínek a podle rodových záznamů Pravoslava Konůpka napsal Jiří Konůpek. V Praze v říjnu 1943 vytiskl a vydal Jaroslav Pícka 70 výtisků, z nichž bylo 26 na Zandersu a 44 na holandu. Perokresby Jana Konůpka, rytina Cyrila Boudy, titulní rámec Františka Koblihy. 8°. 39 a (4) stran. Karton. ob.

Desátého října 1943 dožil se významný český grafik a ilustrátor Jan Konůpek šedesátin a z vybrané skupiny jeho čtenářů, která vydávala i esoterický časopis věnovaný jeho tvorbě, dlouholetý tiskař-amatér Jaroslav Pícka, který za 18 let vytiskl na ručním lisu a vydal na 140 pěkných knížek, zosnoval s Konůpkovým synem Jiřím v nebezpečném protektorátním roce »na černo« vydání rodopisného pokusu, který se svým rázem i vnější výpravou vymyká obvyklým edicím, o nichž se v rodopisné literatuře referuje. Tisk se svými 70 výtisky, rozšířenými mezi přáteli oslavence, se směle vyhnul tehdejší cenzuře i jejímu povolovacímu řízení a jako jedinou mimikrickou »opatrnost« předstíral v závěru textu, že je psán k padesátinám, ač titulní list má právě vročení a v textu je uváděno úmrtí umělcovy matky 21. III. 1941. Jinak v něm Jiří Konůpek na str. 13 vyjádřil své uspokojení, že jeho jméno není původu germánského, tak nepokrytě, že by, všimnout si ho udavač, bylo asi stačilo samo k předvolání do Petschkova paláce.

Skvěle rozvřený dvoubarevný titulní list ve florálním orámování Františka Koblihy, portretní mědirytina poprsí od Cyrila Boudy, kresebné motivy domicilních architektur a krajiny od oslavence a syté tučné písmo, dobře vytištěné na hodnotný papír jsou vemlouvavou optickou spoluprací k účinku vypravování, které, vytěživši celkem málo z gruntovních zápisů o rolnických předcích Konůpkových ve vsi Bystřici u Libáně v letech 1692—1788, se zvláštní láskou a zalíbením se zastavuje v rodové posloupnosti u čtyř generací posledních, v nichž jeví se odpoutání od vesnické půdy a rozlet duchovních sil ve volných povoláních učitelských a profesorských (Jan IV. Konůpek, *1819, učitel v Libichově u Dobrovice, Jan V. Konůpek 1855—1920, klasický filolog, profesor v Ml. Boleslavi, Novém Bydžově a v Praze, profesori oslavenec i jeho syn) a u členů rodu Konůpkovy matky Anny (1861—1941), rozené z mladoboleslavských Štastných (se sestrou její Janou oženil se pozitivistický filosof univ. prof. Dr. František Krejčí) a Sustrů, kteří všichni byli romantickým živlem povolání obchodnického a řemeslnického, jimž vnikli do maloměstské buržoasní společnosti. Pisatel, tímto zalíbením sveden, měl snahu, aby skutečný osud lidí jeho rodu poskytoval látku i básnické fabuli, která by slušela evokačnímu vzmachu otcova péra a rydla a proto psal kapitoly »Tajenné vlivy — zlomky románu«, v níž hledí důsledně vysledovati podíl obzoru Prachovských skal, větrných mlýnů, zřícenin Kumburku na citlivé vrstvy vědomí svých hrdin a jako bezzemek neubrání se lehkému ironisování tradice selské stálosti (str. 39), aby zdůraznil oblast duchovných hodnot, v kterých si rod dobyl »novou roli ornou, když roli hrudovitou už dávno opustil«. Chápeme tuto meditaci

nad osudy rodu, »z nichž víme zevně tak málo a tušíme uvnitř tak mnoho«, vždyť životopisy jsou vždy báseň a pravda, ale rodové kroniky vyrostou jen z pracně snesených faktů a dat a tu ještě, jak ukazuje k textu připojené schema vývodu Jana Konůpka, v podstatě práce učitele Pravoslava Konůpka ze Staré Boleslavě, zbývá tolik hledání a nalézání, že potřeba romantického vykladačství třeba ještě nad ním přinese Jiřímu Konůpkovi novou vzpruhu, i když už definitivně pěkně a zajímavě v závěru vysvětlil metafysiku rodového poslání a naplnění.

Bohumír Litka.

DOPIS STANISLAVA KOUKOLA Z PLZNĚ BRATRU ZDENĚKU KOUKOLOVI DO KUTNÉ HORY. (K 60. narozeninám dne 7. ledna 1942 vydali u příl. 65. narozenin 1947 zaměstnanci firmy Koukol & Michera v Kutné Hoře. Vydáno 600 výt.) 8°. 15, (1) s. S podobiznou.

Jako v mnoha jiných případech známých českých veřejných činitelů ukazuje dopis pěkně svými fakty sociální vzestup zdravého rodu už v pouhých dvou následných generacích jako uvědomělé dílo pevné vůle jedinců. V r. 1800 se hospodáři Václavu Vorlickému v Častolovicích č. 13 narodil jako páté dítě syn Jan, který r. 1821, když otec předčasně zemřel, převzal se svou matkou hospodářství a ve svých 32 letech se oženil s Annou Včelákovou, dcerou zahradníka z Hřibin. Zvelebil dědictví a svým šesti dětem dal vzdělání i slušné věno. Dcerka jeho Josefa, nar. 12. III. 1848, provdala se ve válečném roce 1866 za kosteleckého mládence Aloise Koukola. Jeho otec Josef, *18. II. 1798 v Něm. Rybné, soukeník a hudebník, který hrál i v Rusku, vzal si Josefu Smidovou, dceru váženého soukeníka Jana Šmída v Kostelci nad Orlicí a Alois, *24. III. 1841, nejmladší z osmi dětí, slynul vedle opravdové náboženské víry katolické mimořádnou úctou ke všem církevním obřadům. Dělal se jako obuvnický mistr v Kostelci do nadlidského úsilí v stálých starostech o houf 14 dětí a v rodině, založené oběma poutivci, vyrůstal Zdeněk Koukol s bratrem Stanislavem, určení zhruba dědičnými znaky povah blízkých i vzdálených předků. Dva jejich bratři Alois a Karel stali se evangelickými faráři v Americe, sestra jejich Marie se provdala v Americe za evangelického faráře. Čtyři sourozenci, Berta, František, Josef a Ferdinand zemřeli, Bohuslav, Emilie, Josef II., Marie, Amalie a Alois zůstali. Příklad včelí píle rodičů působil na děti velmi dobře. Zdeněk od mládí lnul k podnikání na vlastní pěst a k obchodu. Po překážkách se dostal do učení v závodě fy Gustava Stocka syna v Brandýse nad Orlicí a v r. 1904 do továrny na cukrovinky. Když se r. 1907 přestěhoval do Prahy, byl rozhodnut, věnovati se tomuto oboru. R. 1912 pustil se s nadšením do budování vlastního závodu a 1917 přestěhoval jej do Kutné Hory, kde »v Bohu a práci« vytváří oporu a příklad pro celé okolí. Žena Slávinka (26. IV. 1891—19. IV. 1920) dala mu dvě děti, již také v továrně otcově pracující, Blahoslava Emila *3. VIII. 1913 a Miloslavu Zdeňku, provd. Mikuleckou, *7. I. 1915. Zajímavé by bylo šíře psychologicky zdůvodnit, proč náboženský základ od přísně katolických rodičů a prarodičů přivedl celou téměř rodinu k živě víře evangelické. B. L.

PHDR JAN MUK: ALOIS LANDFRAS, PROBUZENECKÝ KNIHTISKAR A JINDŘICHOHRADECKÝ STAROSTA. Jindř. Hradec, 1947, nákladem a tiskem knihtiskárny A. Landfras Syn, náj. Fr. Pfauser, str. 24.

Jindřichohradecký historiograf PhDr. Jan Muk přiřadil k četným svým pracím o rodném městě další studii o probuzeneckém knihtiskaři Aloisu Landfrasovi a vydal ji k 150. výročí jeho narozenin a založení Landfrasovy tiskárny. Alois Landfras narodil se 24. dubna 1797 jakožto syn Josefa Jana Landfrasa, kterýž se vyučil knihařství i knihtiskařství a

od svého bývalého zaměstnavatele Hilgartnera koupil v roce 1797 jindřichohradeckou knihtiskárnu. Svou přičinlivostí dobyl si v městě všeobecné vážnosti; jeho podnikavost neklesla ani když veliký požár r. 1801 zničil větší část města i s jeho tiskárnou. Znovu vybudoval svůj podnik a v roce 1826 jej postoupil svému synu Aloisovi, kterýž pokračoval ve stopách otcových a přivedl k velikému rozkvětu knihtiskárnu, známou tiskem náboženských knih, písniček, kalendářů a hodnotné lidové beletrie. Při tom Alois Landfras, vynikaje nad své okolí rozhledem a vzděláním, stál v popředí obce a všeho místního kulturního života. Knihtiskárnu odevzdal v roce 1858 svému synu Vilémovi a zemřel 9. května 1875, jsa uznáván a oceňován pro své zásluhy a čestný charakter. Rodopisec najde v uvedené studii řadu rodopisných dat rodiny Landfrasovy, jež se v Jindřichově Hradci po prvé připomíná v roce 1714 jakož i četná data rodopisná o dřívějších knihtiskářských rodinách jindřichohradeckých.

F. N.

NA PAMĚŤ ŘEDITELE JANA BARTHELA. (K uctění jeho památky vydala v únoru 1947 rodina Barthelova v Počátkách.) Vytiskl František Svoboda v Žirovnici. 8°. 12, (1) s.

Jan Barthel *12. VIII. 1870 v Počátkách, syn kupce Františka Felixe Barthela a Marie roz. Hejtmanové v č. 135, spolužák Vítězslava Nováka a vrstevník Otokara Březiny, studoval na gymnasiu v Jindřichově Hradci, 1887 pro smrt otcovu studia přerušil a ujal se s matkou kupectví, 1902 přijat za účetního adjunkta v záložně počátecké a stal se v ní ředitelem až do výslužby v r. 1932. V duchu uvědomělého regionalismu pracoval komunálně v obec. zastupitelstvu, na čas i jako starosta. Byl předsedou kuratoria počáteckého musea a propagátorem hasičství jako starosta hasičské župy. V komisi pro získání a udržování rodného domku Ot. Březiny byl pokladníkem. Zemřel 12. I. 1947. Nad rakví promluvil o jeho zásluhách za hasičstvo Rudolf Hron, za záložnu Karel Hörner, za městské museum a za rodinu jeho synovec prof. František Navrátil, archivář česko-krumlovský. Jejich proslovy knižička otiskuje.

B. L.

K 10. VÝROČÍ ÚMRTÍ PROFESORA DR JANA PEISKRA (které však bylo už 29. V. 1943), vydal jeho dlouholetý přítel, spolu s Dr Mendlem a Janem Konůpkem jeho »mládeneček« Alois Dyk na Smíchově náčrt Peiskrových životních osudů ze své pamětní knihy »Tiché stopy přátel Emporia«, jak je tam byl svérázný učenec sám zapsal dne 19. července 1928. Tisk o 17 stranách 4°, vyzdobený Janem Konůpkem, vytištěný na ručním lisu v 60 výtiscích z písma Dyrnkova v dubnu 1947, neobyčejně poutavě a otevířeně s humorem vypráví o Peiskrově dětství v Opařanech u Bechyně, studiih v Písku a Táboře a potom o službách v knihovně klementinské, které spolu s druhy Josefem Truhlářem, Ferdinandem Tadrrou, Bohuslavem Čermákem »sloužili s fanatismem středověkých mniichů« po celé čtvrtstoletí bez postupu, zatlačování napořád šplhavci, kariéristy a Němci. Jádrem hutné knižičky je mudroslovný odkaz Peiskrova děda se strany matčiny, který, jak z vřoucnosti připomínky vnukovy, tak z jeho sebezapíravé a dělné životní dráhy lze usouditi, stal se vskutku jeho naplněným křemem.

dbl.

ANTONÍN EDERER: BRÁTR K. H. MÁCHY ŽELEZNIČÁŘ. Praha, nákl. vl., typ. ČAT, 1946. 12°. 19 stran, podobizna. Drobné shrnutí dat o Michalu Václavu Máchovi (1812—1871) přispívá k zpřesnění Máchovského rodopisu, hlavně podrobnostmi, týkajícími se jeho osudů v železniční službě 1844—1871 podle dopisů a zápisníku z majetku jeho syna, obvod. inspektora v. v. Václava M. Máchy na Smíchově.

dbl.

•MILOSTI PANNY MARIE SVATOHORSKÉ V OBRAZÍCH•, vysvětluje kněz Redemptorista na Svaté Hoře. Tiskem Ant. Pelze v Příbrami, r. 1919. Stran 119.

Podle zprávy autora chovají archivní sbírky svatohorské několik kronik, v nichž jsou zaznamenány všechny pamětihodné události, týkající se Svaté Hory. Autor sice poznamenává, že některé byly vydány tiskem, bližších zpráv o nich však nepodává, jen mimochodem se zmíní o staré kronice (o letech 1348—1679) dosud nevydané a sepsané latinsky a o české kronice z l. 1662—1751 (díl III.). Přihlížíje všeobecně k uváděnému materiálu svatohorskému, musí rodopisec jen litovati, že tento poklad nebyl zpracován rodopisně. Jde tu o materiál nesmírně vzácný, protože z dob, kdy ani matriky často neprozradí víc a z krajů nejrůznějších. Knížka, vykládající obrazy na klenbách ambitů, přináší rozmanité příhody (je jich přes 110) se zachráněním či uzdravením v nebezpečných situacích a pod., za něž byly vzdávány díky v tomto poutním místě. Obrazy a výklady k nim obsahují dobu 122 let (1639—1761) a kromě zpráv o obcích (**Bubovice** 1761, **Budyně** 1718, **Dubno** 1639, **Jindřichův Hradec** 1690, **Obořiště** 1726, **Strakonice** 1648) přinášejí tato jména:

Adamovská, Audek - Mníšek, Bastlová - Želkovice, Bechyně z Lažan, Berini, Bezdavský, Blník - Liběšice, de Boys, Civilhuber - Ledeč, Capek - Praha, Čecháček - Dobřev, Čechová - Praha, Čistecský, Deym z Brlohy, Ditrich - Poděbrady, z Dlouhé Vsi, Doudlebský, Dubská, Engel - Mníšek, Fekalová, Fojtová - Telč, Frantýlová, Fraysler - Praha, Geron - Slaný, Hakel - Kutná Hora, Haller - Praha, Hecimová - Liberec, Jenišková z Újezda, z Rozdražova, Jezevský, Junkmann - Rakovník, Kamel - Praha, Kausalius - Písek, Kolčava - Březnice, Klemens Nepomucký, Kolman, Kousek - Kutná Hora, Koza - Sv. Hora, Krásinská, Krtička, Lausek, Láska, Lefler - Solčice, Libomyský, Linek - Altenburg (Uhry), z Lomce Vel. Fridrich, Lunáček - Slaný, Malbohon, Mareš - Soběslav, Markvart z Hrádku, Mašek - Dobruška, Mayler - Črnice, Materna, Měsíček - Příbram, Miličovský - Kralovice, Milková - Hřebov, Morgenstern, Nálevka, Našincová - Strakonice, Nierenschop, Nanhornová, Noha - Kladruby, Obanderova - Hory Kašperské, Paleček - Nelibov - Neveklov, Pavel - Dačice, Payer - Žichovice, Pelikánová - Praha, Pelikán - Třebonice, Velešínský, Pintner, Popp - Žichovice, Radounský, Rosfeld, Roubovský, Rozvadová, Rubrik - Příbram, Říčan - Klatovy - Litoměřice - Čáslav, ryt. Salava - Lípa, Sedlečko - Růženná, Sladkovský, Spaar, Spurger - Soběslav, Svoboda, Sýkora, Šlechta - Štěpánovice, Šťastný, Záborský (Felix) z Brloha, Talenský - Budějovice, Thun, Tomáš - Obořiště, Unker - Ráb, z Waldu Balbín, Včela - Knihnice (Morava), Weickner - Praha, z Wiesenhalu Schleichert, Višín - Praha, Vinter - Hory Kašperské, Vohrna, Vollenstin - Znojmo, Volová - Mníšek, Vorel - Příbram, Vrána, Vratislavová z Lažan, Vrtílek - Záblatí, Zeigmüller - Praha, Žiha - Domažlický, Žižka - Telč, P. Dominik František (1686).
Apa.

NA TOULKÁCH BOŽÍCH. Život a dílo Šebestiána Kubinka od Dr Josefa Jančíka. Brno 1941. 190x127. Stran 101. Na titulním listě je obrázek Kubinkův na zádech s alamárou, v které roznášel knihy na dlouhých cestách po Moravě. Kniha mu prošla rukama tisíce, jak vzpomněl 3. XII. 1939 Miloslav Hýsek v Obecním domě pražském. Na domě č. 30 v Blažovicích je pamětní deska: »V tomto domě narodil se Šebestián Kubinek, neúnávný rozšiřovatel dobrých českých knih«. Rodokmen Kubinků na str. 83 začíná se pradědem Kašparem 1668 — 26. III. 1758, pokračuje dědem Janem 1717, 22. VI., snátek 22. V. 1740, otcem Tomášem 1753, 17. XII. — 17. V. 1832. Šebestián Kubinek (1799, 1. I. — 18. VII. 1882)

byl poslední z 12 dětí. Psalo se o něm též v »Českém zemědělc«, XXII. (1940) 2 a připomenut byl i v Demlových »Šlápějích«. Kil.

VOLF, MILOSLAV PHDR: POPIS MĚSTSKÝCH ARCHIVŮ V ČECHÁCH. Nákladem Zemského národního výboru v Praze 1947. 80. 333 str. Zvláštní otisk ze »Zpráv českého zemského archivu«, sv. XI.

Touto publikací, první svého druhu u nás vůbec, dostává se do rukou historiků, archivářů a všech badatelů a zájemců o naše dějiny cená příručka, která podává přehledně bohatství našich městských archivů v Čechách od listin a privilegií, přes knihy k nejnovějším spisům a i literatuře. Práce PhDr. M. Volfa, inspektora nestátních archivů v Čechách, vznikla z několikaleté výzkumné činnosti úředníků zemského archivu, kteří při své práci v posledních letech před válkou, za války a nejintenzivněji po revoluci, dostali se do městských archivů, a navázali tak na starší podobnou činnost svých předchůdců z počátku tohoto století. Jen u několika míst zaslali své příspěvky městští archiváři sami. Kniha je rozdělena abecedně podle míst, u každého se čtenář seznámí s listinami a privilegiemi, nejstaršími a vzácnějšími knihami a najde i poučení o nejnovějších spisech. Ke konci toho kterého místa připojil autor vždy známou literaturu. Velmi zajímavé jsou zprávy o škodách a ztrátách archivů za války a po revoluci, zvláště pokud jde o archivy v pohraničí, což by jistě zasloužilo samostatného zpracování. I když »vydaný popis městských archivů v Čechách je vynikající pomůckou pro českou historiografii, kterou seznamuje s historickým materiálem, mnohdy těžko přístupným a někdy zcela neznámým«, jak výstižně napsal v předmluvě této práce prof. Dr. Josef Borovička, nechce a zcela jistě ani nemůže podati autorova práce obraz úplný a správný, neboť vždy nutno počítati s novými přírůsky neb objevy a s opravami starých názorů a chyb. A již dnes by bylo možno mnohé opravit i doplnit. Tím ovšem tato kniha neztrácí v ničem na své veliké ceně.

Zdeněk Bičík.

KNIHY ČERNÉ JINAK SMOLNÉ PŘI HRDELNÍM SOUDU V MĚSTĚ BYSTRÉM OD ROKU 1625. PŘEPISAL JUDR EMIL LÁNY. Liberec 1946, str. 57. Vyšlo jako I. svazek edice Obrazy ze staročeského soudnictví.

Tato posmrtná práce (autor zemřel v květnu 1945) podává v moderním přepisu smolnou knihu města Bystré u Poličky z let 1625—1751. Ve stručném úvodu obírá se autor vývojem hrdelního soudnictví v našich zemích, zvláště v městech, a zmiňuje se o různých druzích mučení. Na konci úvodu popisuje smolnou knihu v Bystrém, která jest uložena v městském archivu tamtéž. Postrádám tam však počet stránek — z vlastního textu vysvítá, že jich kniha má 140 popsaných a tři prázdné. Přiložená reprodukce ukazuje zajímavý pohled do mučírny XVII. — XVIII. stol. Systém, jak se vyznání zapisují a obsahově se kniha nijak neliší od ostatních známých smolných knih, které se zachovaly v našich archivech. Jen snad poněkud zaráží její rozkouskovanost, patrně jde o zlomek, což ale z uvedených ukázek se těžko dá poznati, neboť spisovatel také neuvedl, zda přepsal celou knihu nebo zda uvádí jen ukázky; spíše se ale lze domnívati, že jde o knihu celou.

Zdeněk Bičík.

SLOVENSKÝ HISTORICKÝ SBORNÍK. Časopis historického odboru Matice Slovenské, r. IV., č. 1. Nákladem Matice Slovenské v Turč. Sv. Martině. Rediguje univ. prof. Dr. Daniel Rapant, odpov. redaktorem je Belo Polla. Redakční úvodník Dr. Rapanta hodnotí význam nár. povstání a porovnává 14. březen 1939 k r. 895, kdy české kmeny odpadly od říše Svatoplukovy a tím daly základ oddělenému žití kmenů českých a slo-

venským a jejím odděleným politickým vývinům. Článek T. G. Hajdukeviče: »Historie jako film projevů evoluční síly«, hodnotí v sedmi bodech slovenskou historii jako nepřetržitý film věčně se projevující evoluční síly. Rapant otiskuje přednášku o slovenských dějinách, kterou měl v roce 1941 na velikonočním kurse profesorů vlastivědných odborů. Studii o hraniční čáře »Cers«, která je také hranicí dávných Slováků, otiskuje J. Martinka. Shrnuje význam vzniku hráze, která dříve měla obranný účel proti nájezdům cizích národů v historii (Římanů, Hunů, Avarů a Franků) a jež jen ztěžka odolává povětrnostním vlivům. Původ hráze, jež vede od Vácova směrem východním k řece Tise k obci Araktő a která se jmenuje maďarsky »Czerszárok« a druhé pod ní, jež pak vede od Dunaje u Dunakeszi přes Turu a Jászapáti k Tise, klade autor do počátku V. století. Byla vybudována jako obrana vojenská kmeny slovanskými, které poněkud byly vytiskovány z uherské nížiny severně do hor. Poznámky Dr Šátka k počátkům reformace ve Skalici, Ing. Houdka o horolezectví v Tatrách v 17. století, Andreje Klimana o událostech revolučních let 1848/49 v zápisech Juraje Adamovicha, který byl knězem v Mošovcích na faře a vedl obšírné záznamy ve farní kronice, doplňují prameny a literatura. Rud. Kryl.

Z P R Á V Y

K RODOPISNÉMU NÁZVOSLOVÍ. Druhý bratranec. Ve svém záslužném pojednání »O rodopisné názvosloví« zmínil se v ČRS VII. až VIII. 1935—36, na str. 105—106 Dr Ad. L. Krejčík o názvech pro syny a dcery synovců, synovkyň, sestřenců a sestřenic: jsou to stará jména synůvče a sestříně a z nich odvozená prasynůvče, prasestříně atd. Nezávisle vynořil se problém »druhý bratranec« za okupace v známém Trávníčkově seriálu »Jazykové zákampí« v Lidových novinách 28. VII. 1943. Na dotaz došly tehdy odpovědi z Novopacka, Jilemnicka, Vysokomýtska, z Nového Města nad Metují, z Rychnova nad Kněžnou a z jiných krajů českých i moravských. Všichni dopisovatelé pravili úplně shodně, že druzí bratrance jsou synové bratranců nebo sestřenic. Dcery bratranců nebo sestřenic se nazývají obdobně druhé sestřenice. Na Vysocku v Čechách se říká polobratranec a polosestřenice, na Benešovsku podle R. V. bratráněk. Na Holešovsku se druhým bratrancům a sestřenicím říká též souborně bratránata. Na západní Moravě, na t. zv. Horácku, je podle K. K. souhrnné pojmenování sestřínata; mužský tvar bratříně tu není. Na Hané se druhému bratranci říká podle pí A. K. vlastník. Vedle druhých bratranců a sestřenic rozlišují se někde ještě bratrance třetí (dětí druhých bratranců) a čtvrtí (dětí třetích bratranců). B. L.

ZDROBNĚLÁ PŘÍJMENÍ. Sledujeme-li některá naše příjmení, vidíme, že mnohá z nich jsou zdobnělinou původního tvaru. Tak na př. z původního jména Havel vzniklo Havlík a potom Havlíček. Jak a proč se to stalo? Po většině zdobnělinou měla být naznačena generace. Protože synům velmi často dáváno bylo křestní jméno otcovo, říkalo se na př. místo Jan Havel ml. zkráceně Havlík a synovi tohoto Havlíček. Tak vzniklo

mnoho podobných jmen, na př. Hřebíček, Šafránek, Toma Tomek Tomíček, Forejt Forejtek, Mareš Maršík Maršíček, Pavel Pavlík Pavlíček atd. Také jihoslovanská příjmení končící většinou na »ič«, jsou takovou zdobnělinou, neboť tato koncovka značí zdobnělinu, na př. u slova »zvono« (zvon), »zvonič« (zvonek), »zvončič« (zvoneček). Toto koncové »č« (správně ć) je zvláštní hláskou jihoslovanskou a zní spíše jako »ť« (v srbské abecedě následuje po písmenu »t«) či změkčené »k« (kh) a také namnoze bývá u některých slov v tuto hlásku přeměňováno podle řecké výslovnosti. U ruských jmen uvádí syn jméno otcovo s koncovkou »ič«. Jak z křestních jmen povstávala příjmení, naléztí možno v starých zápisech časté ukázky. Na př.: dům, který měl Bonaventura Wolf, nazývá se »Venturovský«, dům Ambrože kováře připomíná se jako »Brožkovský« (Brožek, Brožík) a podobně. Ze některé zdobnělé příjmení dostal občan pro svoji malou postavu, je taktéž známo.

Richard Hrdlička.

ARCHIV MLÝNA NA BAŠTÁCH U STARÉHO KOLÍNA je v držení dcery posledního bašteckého mlynáře Vojtěcha Loupala paní Marie Blížencové v Košticích nad Ohří. Její laskavostí bylo umožněno pisateli této zprávy si listiny prohlédnouti. Nejstarší je z r. 1665 (stížnost Starokolínských na Baštecké, že jim nadávají a kradou s polí úrodu), nejnovější až z poslední doby (1923). Z těchto dokumentů i z obšírné kroniky, která obsahuje výpis z těchto dokladů, dovidáme se, že mlýn na Baštách byl založen r. 1562 úřadem horním z Hor Kutných, tedy úřadem komory královské, neboť byl na pozemcích koruny České. Úřad vedl mlýn prvních pět let ve vlastní režii, ale od roku 1567 jej pronajímal. Postupně byli tam nájemci Jan Štolecký (1567), Valentin Stroh Müller (1571), Hanuš Kohl (1585), Duchek Auhoř (1600), Jan Kohejl (1605—09), Duchoslav Auhoř (1614), Matěj Chvojnovský (1615), Jan Svoboda (1618 a také 1621 a 1623—4), Jakub Procháčka (1619), Jan Černý (1636 s ženou Majdalenou, 1642 a také 1667), Jan Kouřimský (1649), Samuel Kosař (1652), Martin Kalivoda (1674), Marek Paderta (1652), Martin Kalivoda (1674), Marek Paderta (1683), Jan Pivoňka (1684—89), Matěj Zvára (1691), Anna Růžičková vdova drží mlýn po svém manželu (1695), mlynář Poklop, Václav Havránek, Jiří Leden (1698), Jiří Chudoba (1710) Jakub Sokol (1714). Roku 1727, 6. prosince byl mlýn prodán královskou českou komorou Jakubu Mazauchovi. Manželka Jakubova Dorothea Mazauchová postoupila r. 1760 mlýn své dceři Josefě a zeti Janu Schubertovi. Schubert zemřel 1772 a mlýn držela nadále vdova Josefa, která se r. 1790 provdala za nějakého Tesánka a mlýn postoupila téhož roku svému synu Antonínu Schubertovi a jeho manželce Apoleně, rozené Holubové. Když 1820 Apolena zemřela, dědil její polovici její syn Karel Schubert. Karel držel mlýn společně s otcem Antonínem Schubertem do r. 1833 a v tom roce jej prodali Ignáci a Alžbětě Radovým. Alžběta Radová zemřela 1834 a její díl odkazem dostal Ignác Rada. Roku 1838 postoupil pak Ignác Rada svému synovi Vincencovi mlýn a Vincenc Rada, který se téhož roku oženil s Viktorií, dcerou Ant. Picha, populárního lidového ranlékaře a chirurga z Hořiček, postoupil své ženě polovinu mlýna. Vincenc Rada zemřel 1854 a jeho polovice připadla Viktorii Radové. Po její smrti r. 1857 byl mlýn prodán manželům Leopoldu a Marii Duschkovým. Duškoví pozbyli mlýna exekuční dražbou 1865 a mlýn přešel na Josefa a Annu Müllerovy. V rodině Müllerových byl mlýn do 1889, kdy byl prodán manželům Ferdinandu a Ritě Franclovým. Od syna jejich Lamberta Francla koupili mlýn Vojtěch Loupal a Marie Orthová provdaná Loupalová a její rodiče Josef a Antonie Orthovi roku 1910. Mlýn r. 1928 vyhořel a nebyl již jako mlýn obnoven, nýbrž zřízena tam koželužna.

KM.

NEJSTARŠÍ MATRIKA JISTEBNICKÁ. V zem. archivu v oddělení rukopisů pod sign. A 100 uloženy jsou zbytky nejstarších matrik jistebnických, obsahujících zápisy z celé rozsáhlé farní osady od r. 1618. Matrika podle zprávy arch. Fr. Teplého dostala se nevysvětlitelným způsobem do rukou pražských židů. Pro zemské museum získal ji archivář Fr. Dvorský. (Körbrovo Král. České, Jihových. Čechy, 31.) Porušení zápisu praví, že se jedná o registra záduší jistebnického, což bylo přijato za faráře Sebastiana Scipiona Klužberského, a skutečně spojují se tu matriční záznamy se zápisy přijatých poplatků. Ve dvou sloupcích zapsány jsou sňatky (ostatní matriky jsou posud neznámy nebo již nadobro ztraceny) a ve dvou kolo-nách zapisoval si farář příjem peněz. Někde jsou sloupce sečteny a pře-vedeny na novou stránku. První zápis je ze dne 7. ledna 1618, poslední ze dne 14. června 1628, kdy tedy díl v Jistebnici ještě poslední nekato-lický farář Šeb. Klužberský, třeba již r. 1624 byl sdělán nový rozvrh na obsazení far katolickými faráři. Částky, jež farář přijal, jsou různé, nelze jich však považovati vždy za měřítko hmotných poměrů jednotlivých osadníků; rozhodovala tu zřejmě také štedrost či skrblictví našich ven-kovanů. Tak ze sňatku Anny, dcery Jana Vondráčka z Božejovic, s Matě-jem Kratochvílem ze Stráže dostal (28. listopadu 1618) 36 gr., kdežto Václav, syn Jarolima Duška z Drahnětic s Dorotou, dcerou Václava Ře-hočky odtud dali 50 gr. (18. list. t. r.). Někdy také, jako na př. když si bral Mikuláš, syn Víta Faltynského ze Žatce Dorotu, dceru nebožt. Pavla Mikolandy z Borotína, nedostal farář nic (10. června 1625). Nejvýnosnější ovšem byly svatby šlechtické. Z nich zapsány tu jsou sňatky Jáchyma Špulíře z Jíter a na Tučapech s pannou Marií Eusebií Menšíkovou z Vitanovic (11. listopadu 1624), Adama Fridricha Doudlebského z Doud-leb na Nadějkově s pannou Dorotou, dcerou Jana nejst. Vratislava z Mi-trovic a na Protivíně (8. září 1625), Jana st. Vratislava z Mitrovic a na Vo-dici s Reginou, dcerou Jiřího z Talmberka na Jankově (28. září 1625) a j. Někde při zápisu připojena je i zajímavá poznámka, na př. když si bral Vincenc, syn neb. Havla Vrbíka z Veselí Dorotu, dceru Jakuba Bejšovce z Jistebnice: »A těm oboum zalíbila se vojna pod p. Maxmilianem Bechlar-zem« (29. prosince 1623). Ukázka z této nejstarší matriky jistebnické je reprodukována v »Příručce vlastivědné práce« (Dr Fr. Roubík). Nynější nejstarší matrika jistebnická, chovaná na děkanství, začíná se r. 1647.

Roman Cikhart.

VÁCLAV ŠPULÍŘ Z JÍTER. — Doplnkem k článku Aug. Sedláčka o rodu Špulířů otištěnému v Ottově Slovníku XXIV., 751 a v Hradech IV., str. 90 nalezl jsem v městském archivu soběslavském tyto zprávy: V le-tech 1525—39 byl rožmberským hejtnanem na Soběslavi Václav Špulíř z Jíter. R. 1527 okupil si tu od Václava Choustnického za 140 kop na ná-městí dům čp. 149 a v sobotu před sv. Havlem 1541 prodal jej za 550 kop Jiříkovi Roubíkovi, rodilému z Nepomuku. 30. června 1537 koupil dům čp. 134 (nyní městské museum) a později jej postoupil svému synu Augustínovi. V Soběslavi se Václav Špulíř oženil, pojav sobě za man-želku Barboru, dceru zámožného měšťana a kramáře soběslavského, Ma-touše Machovic a jeho manželky Doroty. Posledním pořízením v úterý před květnou nedělí 1531 odkázal Matouš Machů Václavovi 18 lidí dě-dičných a 6 zástavních, rybníky všechny, 3 sádky a 2 haltýře v Pleších, 10 zástavních lidí v Nitovicích, 2 v Řečici a mlynáře u Lemberkovy za-hrady. Z toho měl Václav Špulíř vyplatiti ostatním dcerám Machovým Dorně, Anně a Kateřině 700 kop.

J. L.

K RODOPISU LHOTSKÝCH ZE PTENÍ. Za pobytu v Moravci u Nového Města na Moravě povšíml jsem si kamenného náhrobku, zasazeného do

zdi hřbitovní. Je na něm nápis: »Letha 1581 w pá(tek) den památný narození Panny Marye po XXII hodinie na českým orlogi 8. dne miesyecz zázří dokonat gest žiwot swug Getrzych Lhotský ze Ptenj saucze od Petra mysliwce sweo nenadále w tomto mistie zastrzelen«. Nestalo se tak však v místě, kde nyní kámen je zasazen, nýbrž, jak jsem se v místě dověděl, v dnešním zámeckém parku, odkud byl kámen, označující místo tragédie, ke hřbitovu přenesen. Motivy vraždy nejsou mi známy. Rod Lhotských ze Ptení, z něhož Jetřich pocházel, vládl na Moravci v l. 1561 až 1595. První z rodu Lhotských byl tu Zdeněk, jenž zemřel r. 1571, po něm pak syn Václav, který Moravec prodal. Rod pochází z Olomoucka. Jeden jeho člen, Jan Václav, dostal se až na Tábořsko, jsa tu od r. 1685 farářem v Mladé Vožici. S ním žila sestra Alenka. Celý rod vymřel ke konci 18. století. R. Cikhart.

SELSKÝ PŮVOD SPISOVATELE FRANTIŠKA VYMAZALA. František Vymazal, autor mnoha spisů mudroslovných a jazykových učebnic, psaných pod známým heslem »snadno a rychle«, pocházel z nyní již vymřelého starousedlého rodu Vymazalů v Topolanech u Vyškova. Byl z větve, která se nejdéle udržela na třicetvrtlání č. 14:

1. července 1772 zakoupil Matouš Vymazal »třicetvrtlní grunt, který podle spisování s numerem 14 poznamenaný jest a s jedné strany vedle Jana Losmana, s druhé pak ale vedle Ignáce Indry leží« od »Jeho Knížecí Milosti vysoce urozeného Pána, Pana Maximiliana, z Boží milosti biskupa olomouckého, Vůdce, svatej římskej říše knížete a Královskéj české kaple, též z Hamiltonů hraběte.« V gruntovní knize je také poznamenaný odvod verunků: 22. prosince 1773 5 f. a 26. listopadu 1774 5 f. 27. března 1811 prodal Matouš třicetvrtlání za 150 f bratru Antonínovi, který ho téhož roku prodal synu Ignácovi, jehož manželkou byla Kateřina, roz. Skácelová. 6. července 1838 převzal grunt v ceně 1600 fr syn Jakob Vymazal, otec **Františka Vymazala**. Matkou jeho byla Mariana, dcera Františka Pospíšila, pololánka v Křižanovicích č. 16 a Anny, roz. Soukupovy. František Vymazal se narodil 6. listopadu 1841 v otcovském domě č. 14. Byl pokřtěn od lokálního kaplana P. Josefa Koláře, kmotry mu byli Kašpar Pospíšil, púlláník z Křižanovic a Magdalena Pospíšilová, žena výměnkáře Mikuláše Pospíšila, rovněž z Křižanovic. V září 1856 dostal František od vyšovského faráře vysvědčení, že při návštěvě soukromého vyučování ve 4. třídě hlavní školy ve Vyškově »se stále velmi řádně a mravně choval, předepsané služby Boží pilně navštěvoval, Velebnou Svátost vždy přijímal a že za mravné chování si pokaždé zaslouží pochvaly.« Tehdy asi odešel Vymazal na gymnasium do Brna, kde prožil celý svůj další život, tragicky skončivši 5. dubna 1917. V. Burian.

TÁBORSKÝ »NÁŠ KRAJ« přinesl v roč. 1944 řadu příspěvků, z nichž může těžiti rodopisec. V č. 14—26 otiskl seriál R. Cikharta **Staré rody selské na Tábořsku** (v něm zastoupena jsou rodová jména: Balek, Bareš, Bělohav, Benák, Benda, Beran, Bervida, Bican, Brouček, Čeněk, Čipera, Daněk, Drda, Dušek, Dvořák, Hák, Halama, Hlouň, Hlubocký, Holas, Huňáček, Chlaň, Chomout, Chval, Jenšík, Jiňa, Kavka, Klepáč, Klípa, Kostroun, Králík, Křemen, Krch, Kroužek, Kubart, Kubec, Kypta, Louda, Lhoták, Maděra, Mácha, Malec, Mára, Mareš, Matějček, Nousek, Novák, Novotný, Paleček, Pavliš, Pazourek, Peclínovský, Pejša, Petráň, Plachý, Plíva, Podzimek, Prošek, Připlata, Rejthar, Říha, Samec, Soldát, Svačina, Šerý, Šárka, Šimák, Šmejkal, Šváb, Švec, Tomáš, Tomeček, Trubač, Tuček, Tupý, Uhlíř, Vacek, Vach, Varda, Vašta, Vavřík, Vondruška, Vostřák, Vošta, Voráček, Vozka, Vrkoč, Zadák, Zdeněk, Zevl, Zvára), v č. 28 od

téhož autora **Staré rody mlynářské na Tábořsku**, v č. 30 **Původ tábořských rodin** a v č. 36 drobný článek **Z rodových osudů**. Také tábořský »Český jih« přinášel rodopisné příspěvky téhož autora, zejména seriál **K historii starých rodů na Tábořsku**, posud neukončený (list tehdy zastaven), stejně jako téhož pojednání o starých muzikantských rodech na Tábořsku. H.

MÍSTOPISNÝ KATALOG KARLA SLAVÍKA, říd. uč. v. v. v Olomouci 9, Selské nám. 10 (*23. ledna 1859 v Holici) sestává z 3800 lístků místopisných, připravených k tisku. O Olomouci, pro kterou má též Dr B. Vybíral do tisku připravený »Seznam literatury okresu olomouckého«, je v katalogu Slavíkově 380 lístků. Popisované knihy a novinové stati mají připojenu signaturu Studijní knihovny v Olomouci, čímž se badateli usnadní rychlé užití hledaného pramene. Výpisy jsou vedle knih a novin z periodických měsíčníků a sborníků. Místopisná literatura nasbírána byla od r. 1925 při psaní 12 rukopisů, z toho 6 Pamětních knih obecních, uvedených v Zálhotském sborníku III. (1929), 23. Jsou to podrobné doplňky prací Fr. Schwoye z r. 1793, R. Wolného z r. 1839 a 1855 a L. Hosákových z roku 1933—37, jakož i 65 okresních vlastivěd, vydaných Musejním spolkem brněnským od r. 1897.

Žádá-li se v ČRS, XV., 35 rozřídění rodopisné literatury podle okresů, bude životní dílo Slavíkovo výbornou pomůckou, kterou s ohledem na vysoké stáří autorovo by měla některá naše vlastivědná instituce převzít v úschovu. Kíl.

ČESKOBUDĚJOVICKÉ MATRIKY OPATŘENY REJSTŘÍKY. Matriky děkanského úřadu města Českých Budějovic jsou jedny z nejstarších v jižních Čechách a začínají se rokem 1615. Dosavadní indexy matriční byly jen z novějších let 1875—1921, indexů pro léta starší nebylo. V posledních letech rozhodli se pp. kaplani P. Josef Novák a P. Frant. Merth, kteří jsou děkanskému farnímu úřadu přiděleni, že opatří rejstříky všech česko-budějovických matrik, oddělené matriky narozených, oddaných a zemřelých. Tato velká práce jest z největší části již hotova. K.

POTOMEK RODU ITALSKÉHO FYSIKA GALVANIHO ŽIJE NA MORAVĚ. U mlynáře Františka Koláře v Podhradní Lhotě čp. 36, okres Bystřice pod Hostýnem jest zaměstnán vzdálený příbuzný Galvaniho, Alois Galváni, jehož otec František se narodil 1863 v Parmě v Itálii a žije dosud v Krčmaně v čp. 94. Děd jeho Eugenio žil v 1822—1864. Praděd Antonín přišel na Moravu v r. 1796 když byla utvořena Cisalpinská republika, pro kterou neoptoval. Bratr jeho Luigi Galvani, slavný italský fysik, žijící v letech 1737—1798, rovněž pro republiku neoptoval a byl svržen z úřadu profesora na universitě v Bologni. — K. — (Pozn. red.: Zprávou touto doplníme údaje, uveř. v Časopise Rodopisné společnosti IV. 1932, na s. 102.)

KRAJANSKÉ SPOLKY RODÁKŮ A RODOPIS. Při Zemské radě osvětové v Praze bylo ustaveno Ústředí krajanských rodáckých spolků, které sdružuje na 70 těchto spolků ze země České, k nimž se připojily i spojené obce baráčnícké. Ústředí vypracovalo akční program, v němž zejména se snaží na pracovních schůzích informovat vedoucí činitele a členstvo soustředěných spolků o pracovních možnostech pro povznesení rodných krajů, kulturní, hospodářské i sociální. Poslední schůze Ústředí, konaná dne 7. října 1947 ve velké zasedací síni Zemského národního výboru v Praze, byla věnována kulturnímu regionalismu a rodopisectví. Přednášel univ. doc. Dr L. Hosák o rodopisu v činnosti rodáckých spolků a baráčníckých obcí a univ. doc. Dr Fr. Roubík o možnostech

vlastivědné práce v nich. Po přednáškách se rozvinul rozhovor, do něhož mimo jiných zasáhl Dr. Pelikán upozorněním na možnost užší spolupráce s Historickým ústavem. Referáty doplnil na závěr předseda Ústředí krajských rodáckých spolků, člen Zemské rady osvětové Dr. Jan Petr. Oznámil, že Rodopisná společnost vydá v nejbližších dnech ve větším rozsahu svůj časopis a že chystá pro nejbližší dobu cyklus přednášek pro rodopisce a pozval členy zastoupených spolků k účasti. —et—

DROBNÉ ZPRÁVY Z RODOPISU Z R. 1943. Ke starým farním matrikám ve Volyni, počínajícím rokem 1628, počíná se pořizovati index, takže badání v nich bude rodopiscům usnadněno. (Jihočeská Jednota 19. III. 1943.) — Ve dražbě »Sběratelského salonu« v Praze XII. byl dražen 29. III. 1943 vývod rodokmenu Jakuba Stárka objímající léta 1746 až 1816. Byl sestaven chrudimským děkanem Jos. Libosl. Zieglerem a týkal se rodin těchto jmen: Stárek, Čížek, Preyer, Straka, Pacovský, Bartoníček. Vyvolací cena činila K 100,—. — Pod názvem »Řečická papírna« je tištěn v Týdeníku z Českomoravské vysočiny z 18. III. 1943 článek přinášející matriční zprávy o papírnících v Červené Řečici, týkající se těchto rodů: Felda (1676—1679), Trier-Dricher (1685—1689), Dorf Müller (1705—1749), Příhoda (1753—1849). Týž ročník »Týdeníku« přináší ještě nepodepsaný článek »O úřednících na červenořečickém zámku v 16. století« (č. 25.) a studii Dr. K. Polesného: »O pelhřimovských rodičích a dětech před 200 lety« (č. 26 ad.). — Mrákovský farář E. Prukner roze-psal na kartotékové lístky, seřazené pak do příhrádek podle abecedy všechny osoby, narozené v mrákovské farnosti od založení první matriky roku 1783; kartotéka čítá 14 tisíc lístků. (Lidové noviny 19. IV. 1943.) F. N.

*

PHDR. ANTONÍN MARKUS, přednosta archivu knížat ze Schwarzenbergu v Třeboni ve v., spoluzakladatel Rodopisné společnosti čs., dožil se 17. října 1946 šedesátin. S jeho jménem jako organizátora a redaktora časopisu je nepomíjivě spjat rozvoj naší společnosti v době první republiky, našemu občanskému rodopisu napsal skvělou příručku, české historické genealogii sestavil vzorné monografie předních dvou vzácných domáckých rodů a jeho časopis »Tradice« byl ušlechtilým příkladem smyslu pro hodnoty minulosti spojené s tvorbou nového spravedlivého a poctivého zaměstnaneckého typu, nacházejícího radost v odpovědnosti k odůševněnému kolektivu. dbi.

PHDR. ADOLF LUDVÍK KREJČÍK, ředitel Čs. stát. archivu zemědělského ve v., zakládající člen Rodopisné společnosti čs., dožil se 14. VI. 1947 sedmdesátin v svěžesti tělesné a duševní, v stálé účasti na kulturním proudění v oborech jemu blízkých. Jeho podnětnost v nejdůležitějších základních problémech a jeho kritická akribie v konkrétních úkolech zaručují mu jedno z předních míst ve sboru našich vrstevnických vědeckých rodopisců. Studie, kterou v tomto ročníku z jeho pera přinášíme, má všechny znaky té znamenité výzbroje, s kterou přistupoval k řešení spleť-titých otázek ve všem svém rozlehlém díle spisovatelském a vydavatel-ském. dbi.

ARCHIVÁŘ P. FRANTIŠEK TEPLÝ ZEMŘEL 11. VI. 1945 VE VĚKU 78 LET ve své tiché »kaplance« v Malenicích nad Volyňkou dočkal se svobody, již tak miloval. Náš pilný přispivatel do časopisu konal opravdu průkopnickou práci v českém rodopise. Nesčetné články rodopisného

obsahu, cenné rady rodopiscům, jež uděloval až do posledních dnů svého života a jeho obrovská práce v české historii, čerpaná z archivu Černínského v Jindřichově Hradci a a schwarzenberského v Třeboni, z řady archivů jihočeských měst, zůstaly zesnulému nehybnoucí památkou. K.

HYNEK GROSS, krumlovský kníž. schwarzenberský archivář zemřel v Jindřichově Hradci, kde dlel na zaslouženém odpočinku. Jeho poslední práce o rodu Grossů vyjde v ČRS. K.

PROF. DR. ANTONÍN STRÁNSKÝ, rada býv. Rodopisného úřadu ministerstva vnitra v Praze, člen RS a nadšený badatel v rodopisu padl jako oběť nacistického řádění v květnových revolučních dnech 1945 když byl jako rukojmí na Barrandově odveden z bytu a zastřelen. Profesor gymnasia Dr. Stránský byl povolán v r. 1940 do ministerstva vnitra do právě založeného úřadu pro opatřování rodových dokladů. Měl k rodopisu a jeho pracovníkům velmi kladný poměr a český rodopis ztrácí v něm velkou svou naději. Spolupůsobil při velké práci seznamu matrik z celých Čech i Moravy; nezapomněl v ní v l. 1943—1944 ani na odtržené kraje a Kladsko. K.

PROF. VOJTĚCH NOVOTNÝ - KOLENSKÝ zemřel r. 1945 v Litomyšli, kde dlel na pensí. Po svém rodišti Kolné na Českobudějovicku užíval literárního jména Kolenský. V Litomyšli působil 28 let od 8. IX. 1911 do 1. IX. 1939, kdy odešel do pense. Jeho četné historické a rodopisné práce jsou zaměřeny nejvíce do jižních Čech. Příspěvky do časopisů jihočeských i jiných, řada prací nevydaných, z nichž jsou také dějiny jeho rodné obce Kolné a obcí okolních, ukazují velkou píli jihočeského rodáka. K.

ARCHIVÁŘ A HISTORIK DR. JOSEF SALABA zemřel 14. X. 1945 v Račotíně u Prahy, kde dlel na pensí. Třeboňský kníž. schwarzenberský archivář a historický i rodopisný pracovník, neustával v mikrologických studiích do posledního dechu. Ještě dvě práce jeho byly připraveny do tisku v ČRS, když nám byl zastaven. Většinu prací věnoval svým rodným jižním Čechám. Chudičského pohřbu na Olšanských hřbitovech v Praze se zúčastnila pouze rodina a několik přátel zesnulého. K.

LUĐVÍK ŠAFRÁNEK zemřel 7. XII. 1944 v Praze ve Všeobecné nemocnici na klinice prof. Jonáše. Ředitel kin »Letka« a »Edison« a odborný filmový pracovník narodil se 7. srpna 1897 v Mladotově Zahrádce - Petrovicích u Sedlčan. Pracoval též publicisticky a Rodopisné společnosti byl v minulých letech též jednatelem. Zvláštní pozornost věnoval badání po svých předcích z rodu Šafránků. Pohřben byl 14. XII. 1944 na hřbitově na »Zelené lišce« na Pankráci. Nsl.

VALERIE DAVIDOVÁ, ŠLECHTIČNA Z RHONFELDU zemřela v Praze 10. dubna 1947 v nemocnici na Bulovce ve stáří 76 let jako poslední svého rodu. Pohřeb vypravilo jí hl. město Praha, jehož museum převezme nyní krásný bytový interiér s mnoha památkami na rodiče a prarodiče básníka Julia Zeyera a dva zástupci městského musea spolu s pisatelem jako kustodem Zeyerova interiéru v knihovně Náprstkova musea a jedním obyvatelům domu v Praze VII., kde slečna Válinka dovzpomínala, tvořili čteřici jediných smutečních hostů v krematoriu za jarního odpoledne 17. dubna. Jediným nekrologem od Ladislava Matějky v Svobodných novinách 13. a v morav. vydání 17. dubna povšimla si česká kulturní veřejnost smrti ženy, která kdysi zářila na duchovním firmamentu dvou vzácných básníků, jako děčko v životě svého strýce Julia Zeyera, jako dva-

dvacetiletá krasavice po tři roky v mladistvém snění Rainera Marie Rilkeho, jehož tato první hluboká láska zachránila pro svět jako poetu i jako člověka. Čtenáři ČRS připomenou si III. svazček Rodopisné galerie, vyšlý jako příl. Čas. Rodopis. Spol. v roč. XII. 1940 se studií Vlastimila Holejšovského »Rod básníka Julia Zeyera«, doplněnou poznámkami Bohumíra Lifky, kde na str. 85 a 97 je psáno o rodině Valerie Davidové a o jejích vlastních osudech. dbi.

RODOPIS VELKÝCH POSTAV NAŠICH KULTURNÍCH DĚJIN obohaten byl v posledních dvou — třech letech významnými přínosy, ke kterým se v našem časopise obšírněji vrátíme. Z bohatosti jednotlivin připomínáme jen, že Ladislav Hosák pojednal »O předcích presidenta Osvooboditele T. G. Masaryka« (1946), Albert Pražák o rodu a rodině Boženy Němcové (1946 v sborníku »Přátelský kruh Boženy Němcové«), Růžena Pokorná-Purkyňová o svém rodu v rozkošných vzpomínkách (»Život tří generací« 1944), Brothánek o »Deseti generacích havlíčkovských«, Vladyka o nakladatelském a tiskářském rodu Pospíšilové, atd., a že ještě více osobností osvětleno bylo v románových životopisech a autobiografiích (autoři Karel Sezima, F. Skácelík, J. V. Šmejkal, L. Mašínová, V. Vaněček, O. Scheinpflugová, F. Pecháčková, Jiří Mařánek, Vl. Müller, atd.) dbi.

Z RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI

Rodopisná společnost předstupuje opět po delší přestávce před své členstvo i příznivce a předkládá jim svůj časopis, který byl za německé okupace zastaven. Navazuje tím opět pravidelný a hromadný styk s rodopisnou obcí, citelně a nemile přerušžený nepříznivou shodou nejrozmanitějších okolností. Zhoršené pracovní podmínky četných našich spolupracovníků a činovníků ztěžovaly práci a často znemožňovaly žádoucí účast na schůzích. Tyto poměry se však ani po revoluci nezlepšily, ba spíše zhoršily. Několik našich činovníků — kteří mají vesměs své řádné zaměstnání — měnilo zaměstnavatele, místo pracovní i své sídlo a jen s vypětím sil a za velké časové tísně mohli udržet nejnnutnější kontakt.

Přes tyto svízelné okolnosti věnovali jsme se vnitřním pracím a některým zásadním organizačním otázkám, o nichž ještě ve vhodné době podáme bližší zprávu. Provedli jsme též revisi členského seznamu a při této příležitosti můžeme s klidem a dobrým svědomím vydati našemu členstvu osvědčení o jeho národní spolehlivosti. Samoto také prokázalo i na přednášce p. prof. Dr. Frant. J. Jílka, který našemu členstvu přednášel o dávném germanisování našich příjmení a o možnostech nápravy, svým živým a věcným zájmem. Společnost ve svém členstvu i výboru nepodlehla nátlaku okupantů. Pokud bylo nutno obírat se událostmi či tématy aktuálními, stalo se tak jen několika stručnými informativními záznamy.

Pro poválečný rozvoj v osvobozené republice je Společnost vybavena již velmi rozsáhlou knihovnou, která po vhodném umístění jistě pře-

kvapí mimořádným vzrůstem, jemuž byla také věnována obzvláštní pozornost. Jakmile bude možno dokončiti její katalogisaci, bude všechno členstvo seznámeno s jejím obsahem. Rovněž náš archiv velmi vzrostl. Bude však nutno teprve jej uložit a zpracovati.

Časopis, který vydáváme dnes s určitým zpožděním, má být i nadále veden odborně a bude i v budoucnu plnit svůj úkol naprosto odpovědně a vážně. Bude přihlížeti i k dostatečné a účelné službě členům a rodopisným praktikům. Předpokládáme však také, že se sejdeme opět s bývalými svými spolupracovníky, jejichž řady rozmnoží noví oddaní péstitelé československého rodopisu.

V nových klidných mírových poměrech čeká nás mnoho práce a protože mnoho úkolů má dnes před sebou i každý z nás ve svém vlastním povolání, předpokládáme rovněž, že se nám zájemci o pěstování rodopisu přihlásí i k praktické spolupráci. Ke zvládnutí nových úkolů a vší práce je třeba mnohem více sil, než kolik jich dnes vedení společnosti má k dispozici. Vždyť na tuto překážku narazil na př. i úmysl, vydávati náš časopis v kratších pravidelných lhůtách.

Potřebujeme i nové badatele, kteří by se ochotně ujali též zjišťování rozmanitých zpráv archivních či matričních pro ostatní členy, kteří nemají s dostatek volného času a žádají nás o pomoc. Očekáváme, že se nám v tom směru přihlásí zvláště pp. pensisté.

Rodopis, ač jej uznáváme především za pomocnou vědu historickou a ač je zahleděn do minulosti, není tam zaměřen. Ani v dnešních, podstatně změněných poměrech nemusí ustoupit s místa, jehož si již vydobyl. Bude sloužiti dále a dnes snad ještě více než dříve svému národu a jeho potřebám. Bude vždy moudrým a poučeným učitelem z minulosti pro budoucnost.

Z výboru.

RODOKMENY PRO ARCHIV RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI. Člen naší společnosti, p. Lad. Pilát, odb. učitel t. č. v Prachaticích, zaslal našemu archivu deset rozsáhlejších rodokmenů rodů svého kraje. Jsou to rody: Pilátů z Todně u Trhových Svinů, Dvorce u Strunkovic, Pilátů z Bavorovska, Vlčků z Budyně a z Útěšova, z něhož pochází též známý universit. profesor Dr. Jar. Vlček, Chmelenských z Bavorova (rod známého českého básníka Jos. Krasoslava Chmelenského), který již vymřel po meči i po přeslici, Svatků z Útěšova, Krbečků-Svatků z Útěšova a Stožic, jenž v jedné větvi nese nyní jméno Krbeček, v druhé stožické pak Svatek, Krejsů z Husince, Krejsů z Netolicka a z Břehova, Vavrušeků-Matoušeků z Drahonice a Pivkovic a Hlinků z Bavorova, původně z Husince.

Je to vzácný příklad pro ostatní naše členy-rodopisecké badatele. Takto nám nejlépe pomohou budovati naši svépomocnou službu členstvu. Těší nás, že tento případ spolupráce není ojedinělý a že mnoho našich členů nám zaslá své vývody a rozrodové skizzy.

Apa.

ADRESY FUNKCIONÁŘŮ RSC v běžném správním roce: Dr. Jan Petr, úřadující místopředseda, Praha II., Václavské nám. 56. — Dr. Karel Doskočil, 2. místopředseda, Praha IV., Tř. krále Jiřího VI., 115. (Archiv země České.) — JUC. Adolf Peřule, jednatel, Praha II., Ječná ul. 6. (Syndikát českých spisovatelů.) Vyřizuje přechodně i administraci věci časopisu. — Karel Nedvěd, účetní, Praha II., Národní banka.

RODOPISNÁ HLÍDKA

DOTAZY

329. **Smetana.** Které rody Smetanů pocházejí z obce Lískovice, farnost tatáž v okrese Nový Bydžov. Na čp. 9 v Lískovicích se vystřídal hospodáři Václav, dále Jan, opět Jan a František. Odkud přišel do Lískovic Václav Smetana, odkud byla jeho manželka a které panství vystavilo propouštěcí list Václavu Smetanovi? — K.
330. **Drhovský** — kde a kdy se všude vyskytuje toto příjmení? Nejde o zkomoleninu či přepsání jména Drachovský? — J. D.
331. **Doucha.** Kde se oženil, kde žil a kde zemřel (kdy) Jan Doucha, n. r. 15. II. 1825 v Kochánově čp. 3 u Něm. Brodu, syn Jakuba Douchy a Apoleny Jůzlové? V letech 1838—44 studoval na gymnasiu v Něm. Brodě. — Kde se narodil Václav Doucha, jenž zemřel ve Skorkově u Humpolce r. 1808 ve stáří 100 let? Kde a kdy uzavřel sňatek s manželkou Annou? — Kde a kdy uzavřeli svůj sňatek a kde a kdy zemřeli Jan Doucha nar. 1718 ve Skorkově u Humpolce a Jiří Doucha, nar. r. 1715 tamtéž, synové Jana a Anny Douchových? — Jar. Doucha, kovář, Krabčice p. Řípem, p. Roudnice n. L.
332. **Čouka.** Prosím o adresy nositelů tohoto jména a zprávy, kde se toto příjmení vyskytuje i v minulosti i v různých obměnách (Čoka, Čok, Czauk, Czok, Čúk). — R. Č.
333. **Berák.** Berák František — sedlák v Hradišti č. 11 u Nasavrku v Č. se oženil 9. I. 1819 s Kateř. roz. Daleckou z Čes. Lhotice u Nas. Narodil se pravděpodobně r. 1794 nebo 1795. Kde a kdy se narodil? Jeho otec byl Josef Berák, sedlák v Hradišti č. 11. Kde a kdy se narodil a kdo byli jeho rodiče? V r. 1795 nebo 1794, kdy se František Berák narodil, byla v Hradišti na č. 11 usazena rodina Františka Štěpána, rolníka. — Výlohy hradím. — JUDr. J. B.
334. **Ryl.** Jakub Ryl, mlynář, odkud přišel do Osvětiman u Kyjova (Ril, Reil)? Hledám místo a datum jeho narození k r. 1742, jeho manželky Rosalie Juřkové (1744) a jeho dcery Anny (as r. 1771) provdané v Osvětimanech 15. X. 1793 za Tomáše Kříže z Bučovic. Tam zemřela v čp. 47 dne 21. II. 1827 ve stáří 57 let. — J. K.
335. **Danhel.** Danhel Sygmund Karel, občan staropražský, žil kol. r. 1652. Prosím o životopisné zprávy o něm. — V. B.
336. **Vojtěchovský.** Matěj Vojtěchovský, vyučený tesař, syn Jana Vojtěchovského (Wogtiechowský), chalupníka z č. 13 v Brožánkách u Mělníka, ženil se 27letý dne 10. února 1795 v Hoříně s Magdalenou roz. Duchoslavovou ze Zelčína 4. Někdy mezi 1797—1809 zakoupil si usedlost č. 11 v Byšvicích, kde byl svého času rychtářem a kde 21. VI. 1841 zemřel 80letý. Narodil se asi v l. 1761—68 a jeho rodiče byli asi evangelíci. Pátrání v křest. matr. ve Vlněvsi, Vrbně a Vepřku bezvýsledné. Kde možno najít křestní zápis? Za věrohodně zjištěné datum narození vyplátím odměnu Kčs 100,—. — F. V.
337. **Hejl.** Prosím o zprávy kde v Čechách a na Moravě (zvláště na Blatenskú) se vyskytuje toto příjmení. Zprávy rád odměním. — Proti službou mohu pátrat na Olomoucku. — F. H.

338. **Šebestík.** Kde a kdy se toto jméno vyskytuje? — L. Š.
339. **Poděbradský.** Kde se narodil Jan Poděbradský kolem r. 1760 (na Pelhřimovsku)? Kdo může podati bližší zprávy o jeho předcích a nositelích tohoto jména před r. 1760? — L. Š.
340. **Fride, Friede, Frýde** — Kde se vyskytují tato příjmení v přítomné době (mimo větev v Pardubicích) a kde a kdy v minulosti. — R. F.
341. **Vojtěchovský.** Vojtěchovský, Wogtiechovský — prosím o adresy nositelů tohoto příjmení a o zprávy a prameny, kde se toto jméno vyskytuje dnes i v minulosti (hlavně na býv. panství lobkovickém a u Mělníka). — F. V.
342. **Vlach.** Bartoloměj Vlach, oddaný v Žarošicích r. 1746 s Veronikou, dcerou Jakuba Nosála, kdy a kde se narodil? — J. V.
343. **Neuman.** Neuman Jan, koželuh z Pulice u Dobrušky (též Velká Pulice), roz. 1781, zemř. as v Novém Městě n. Met., oddán 9. III. 1806 s Barborou, dc. Václava Šobra z Nového Města n. M., č. 46. Kdo a odkud byli jeho rodiče a sourozenci? Byl příbuzný s Rud. Neumanem, hospod. správcem dvora pulického do r. 1882 (panství Coloredo-Mansfeld) synem Josefa N., správce železných hutí v Obecnici a Anny Langové z Dobříše? Hradím vydání a odměnu. — V. N.
344. Zná někdo bližší životopisná data (rodiště, rok narození, místo působnosti, rok smrti atd.) **Inž. Josefa Černíka?** Inž. Josef Černík mapoval na jaře 1870 v Bulharsku v údolí Topolnice. V letech 1872—73 řídil topografické práce pro projektovanou trať od pobřeží Syrie na Mosul a Bagdad. Jeho památce má být věnována vzpomínka v odborném časopise a k ní by uvedená data byla nanejvýš vítána, hlavně proto, že by umožnila další šetření o vědeckém působení Černíkově. Případné údaje na Zeměpisný ústav Masarykovy university, oddělení historicko-geografické, Brno, Janáčkovo nám. 2a.
345. **Grill, Grüll, Gryl, Krill, Kryl** a j. odvozeniny rodových jmen těchto sbírá a dotazy zodpoví red. Rudolf Kryl, Praha XII., Písecká 1.
346. **Materna.** Hledá se zápis sňatku Tomáše Materny, který je uváděn po prvé v r. 1692 jako mlynář v Pokojově u Moravského Žďáru na Moravě. Zván též Šmarda. Oddavky byly r. 1675—1692. Též další údaje o něm před r. 1692 a o rodu Maternů ze 17. století a doby starší jsou hledány. Kde se nalézá část archivu panství žďárského řádu cisteriáků, která má být v archivu panství Plumlovského? MUDr J. Materna, lékař, České Budějovice, Mánesova 1170.

ODPOVĚDI

39. **Rudolf.** Josef Rudolf, drogerie, Litovel na Moravě. — MN.
39. **Adolf Rudolf,** pilař, nar. 1. VI. 1859 z Rajnochovic, č. 126, dcery: Bohumila *8. XI. 1889, Amalie *10. VII. 1898, syn Frant., prof. v. v. *7. X. 1887 byt Olomouc, Lessingova 14. Adresář Olomouce 1938 uvádí šest majitelů domů Rudolfů a dva R. ma Seznam úmrtí I. světové války. — Kíl.
60. **Janovský** — Rudolf nar. 1873 v Žeranovicích, zemřel 1935 v Holešově, kde byl okresním konservátorem a řed. spojitelný města Holešova. Jeho sbírky daly základ k holešovskému museu. Autor mnoha odborných článků. Příbuzný jeho Janovský N. je úředníkem v záložně města Val. Meziříčí. Janovský Vincenc zemř. 21. IV. 1916, Janovský Jan zemř. 29. I. 1916 a Janovský Josef zemř. 30. VI. 1915, poslední tři jsou v seznamu úmrtí I. světové války. — Kíl.

79. **Benýškové.** — Antonín a syn jeho Ladislav jsou rolníci v Trusovicích. Benischek Fr. byl r. 1929 železničním oficiálem v Praze ve výtopně. Benischke Emil, vrch. adjunkt st. drah sloužil r. 1929 u staničního úřadu v Liběchově. — Kíl.
174. **Berka.** Kostnické Jiskry v č. ze 24. VIII. 1944, č. 17 přináší obšírnou zprávu o Zdence Berkové v Prostějově. — K. R.
181. **Benda.** František Benda, rolník, Mladeč, č. 19, okres Litovel, Morava. — MN.
181. **Fa Boh. Jírovec,** Uhříněves, 643, u Prahy.
181. **Jírovec.** — Na panství mnichovohradištském byli r. 1777; v Bosni čp. 22 vdova Jírovcová (domkářka), v Kněžmostě čp. 14 chalupník Václav J. a tamže v čp. 30 sedlák Josef J., v Dolních Malobratřicích, čp. 7 domkář Adam J. — J. J.
187. **Gallas.** Jméno ve formě Kalaš se vyskytuje v polovině 17. století ve Vážanech u Boskovic. Jiří Kalaš se ženil r. 1650. V křestní matrice knínické je zapsáno několik jeho dětí. V lánském rejstříku v moravském zemském archivu je tento Kalaš zapsán jako Jíra Galass. — Fe.
214. **Sklenář.** Ve smlouvě z r. 1652 je zaznamenán Jiřík Sklenář z Kořence. Jméno se udrželo do nedávna v Šebetově. Poslední Sklenář se odstěhoval do župy hornodunajské a dal si změnit jméno na Glaser. Četné záznamy o členech rodu ve farních matrikách v Knínicích u Boskovic. — Fe.
214. **Sklenář.** Na Mělníku působil v letech 1910—1914 Jiří Sklenář, redaktor týdeníku »Pšovan«; nyní žije v Praze XII. Jeho rodiče drželi v nájmu lobkovickou hospodu »Dvorec« v Mělníku-Pšovce, později sadařili ve Staré Boleslavi. Tři rodiny Sklenářů žijí v Zárybech, okr. Brandýs n. L., jeden chalupník, druhý strážník a třetí dělník. — F. Č.
222. **Bohuslav.** Krejčovský mistr Bohuslav Bohuslav žije ve Zdrné u Boskovic. — Fe.
228. **Kaučský** — na Mnichovohradištsku v Bosni čp. 14 byl r. 1777 domkář K. a v Hoškovicích čp. 24 chalupník Václav K. — J. J.
254. **Dubský** — V Neveklovicích na Mnichovohradištsku r. 1725 koupil od Václava Hradištského chalupu Jiřík Dubský a prodal ji r. 1749 Jiříkovi Čechovi z Vicmanova. — J. J.
280. **Pekelský.** Kuratorium městského musea v Jaroměři prosí tazatele o sdělení adresy. Ve zdejším městském archivu jsou četné záznamy o tomto jménu a ještě dnes se v Jaroměři jméno Pekelský vyskytuje. — V. M.
291. **Vodstrčil** Josef, Praha XI., Šlikova 2, rodiče v Pardubicích, původ ze Semonovic u Pardubic, kde žije několik rodin. — R. K.
291. **Vodstrčil.** V roce 1554 koupil v Jaroměři Vavřinec Vodstrčil sládovnu. (Kniha I., str. B 33.) — V. M.
297. **Konečný.** Toto jméno se vyskytuje v Jaroměři v městských knihách již v 16. století. Ještě dnes se toto jméno vyskytuje zde i v okolí. Blíže sdělí Kuratorium městského musea v Jaroměři, případně městský archiv.
297. **Konečný.** Jméno je hojně rozšířeno ve farnosti protivanovské (Protivanov v okrese boskovickém.) Již v 18. století žili Koneční v Protivanově i v přífařených obcích Bukové, Lipové, Suchém, Repechách, Seči. — Fe.
300. **Hotovec.** Hotovecová Mariana narodila se v Jaroměři dne 19. srpna 1658. Rodiče Kašpar a Anna. — V. M.
300. **Hotovec.** Jakub, syn Jana H. z Rodné (na Mladovožicku), tehdy již zemřelého, oddán byl 8. května 1691 s Dorotou Lamačovou z Oldři-

- chova (téžž okresu). Jakub H. z Oldřichova, tuším týž, oddán 19. října 1706 s Eliškou Kaškovou. Děti jeho byly: Dorota, nar. 31. července 1707, Magdalena, nar. 16. června 1709, Jan, nar. 6. května 1711, Rosina, nar. 14. dubna 1713. Jan H. z Oldřichova zemřel 9. ledna 1730 u věku 14 let. Matěj H. v Oldřichově měl syny Václava, nar. 5. III. 1725 a Josefa, nar. 28. února 1733. (Matr. mladovožické.) — R. C.
300. **Hotovec.** Nyní žije toho jména vedoucí Baťovy filiálky v Hoříněvsi. — A. P.
314. **Seidl Karel** — vozmistr drah, bydlí v Jičíně. — A. P.
317. **Adler.** Adlerové, patrně skláři, žili v osmnáctém století v Oboře u Protivanova. Farní matrika protivanovská I. — Fe.
317. **Odler.** Adler — Sklářny u Slavětína (Josephsthal seu Domus vitaria): 1722, 17. XII. nar. Marie Barbora, rodiče: ur. p. František Odler, matka Ludmila, kmotra Margaretha Odlerka von Hirschenenthal, Glasmeisterin, ur. p. Dorota Eiznerin, Glosmeisterka z Stadttenbrunu, ur. p. Jan Khitel von Blattendorf, Glasverleger. — E. V.
317. **Odler.** Adler — (matriky fary v Načeradci): r. 1723 kmotrem Antonín Odler z Nových Hutí čáslavských. Roku 1730 kmotrem Anton Odler, klasmistr z Hutí Hršndolu. Viz i další zápisy. — E. V.
317. **Adler.** Adlerové, skláři. — V Táboře Čekanících č. v 161 žije s rodinou Stanislav Adler, skladník ČMD, pocházející z tohoto rodu. Má ještě jakési záznamy knížete Schwarzenberga a ostatní sdělí ústně nebo písemně. — Pavlík, Tábor.
318. **Setunský.** Rod Setunských usazen byl již v druhé polovici 17. stol. v Táboře, kde Jakub S., pokrývač, přijal r. 1685 právo městské, ale r. 1692 odešel do Nového Etynku, odkud se rod opět po letech vrátil do Tábora a do Soběslavě. V Táboře se uplatnil Jakubem S., hostinským, který kupoval v l. 1861—1868 domy (čp. 47, 232, 312, 327) a vystavěl na baště Převrátílce obydlí, máje při něm hostinskou zahradu. Po něm dědil Jan S., jenž přikoupil dům čp. 58. Z rodu toho vynikli bratři Karel (nar. 26. března 1850 v Táboře), advokát v Příbrami a v Praze, v l. 1895—1901 zemský poslanec, a Antonín (nar. 2. června 1859 v Táboře), středoškolský profesor v Praze, Ml. Boleslavi, Budějovicích a na Kr. Vinohradech, od r. 1900 přidělený ministerstvu školství ve Vídni; 1909 jmenován byl zem. škol. inspektorem a po převratu sekčním šéfem min. školství. Nynější zástupce rodu p. Václav S. (nar. 22. září 1874 v Táboře) byl měst. radním, je maj. realit (hotelu, cihelny, závodu povoznického, obchodu uhlím, atd.). V Soběslavi měl rod S. obchod zbožím koloniálním. R. C.

Příspěvky, dotazy, zprávy a upozornění pro Časopis Rodopisné společnosti řiďte na adresu: PhDr. Bohumír Lífka v Praze I, Betlémské náměstí č. 1.

